

A decorative border on the left side of the cover features a branch with small white flowers and buds, set against a background of light green and yellow textured paint.

AIKA JÄTTÄÄ JÄLKENSÄ

ANTOLOGIA

Lapin kirjallisuusseura

AIKA JÄTTÄÄ JÄLKENSÄ

Kirjoituskilpailun antologia

© Kirjoittajat

Julkaisija: Lapin kirjallisuusseura ry

Julkaisu on luettavissa www.lapinkirjallisuusseura.fi

Lapin kirjallisuusseura ry ja julkaisussa mukana olevat kirjoittajat voivat jakaa ilmaista pdf-versiota vapaasti.

2023

SISÄLTÖ

<i>Esipuhe</i>	7
Kerron merelle uutiset	9
Mirjami Sirén	
<i>Laituri</i>	10
Tuomas Tirkkonen	
<i>Ensi keväänä peruna kylvetään uuteen paikkaan</i>	14
Leena Pyhäluoto	
<i>Ei näytetä kenellekään</i>	19
Katariina Kohtamäki	
<i>Poissa</i>	23
Leila Peltonen	
<i>Vanhan naisen aikaräppi</i>	25
Itkeä pyykkikorin tyhjyyttä	29
Minna Alaspää	
<i>Kolikoita oli paljon</i>	30
Heli Mikula	
<i>Lintulauta</i>	34
Priitta Nuutinen	
<i>Palava pensas</i>	37
Marjaana Orkoneva	
<i>Rauhanpiippu</i>	39
Marjaana Orkoneva	
<i>Neidonruusut</i>	42

Mikäli etiäinen olisi halunnut saada meihin yhteyden	44
Paula Berg	
<i>Lepovuoro</i>	45
Jaana Suorsa	
<i>Sotilaan kotiinpaluu</i>	48
Saga Lippo	
<i>Kahvila viimeisellä rajalla</i>	50
Outi Oja	
<i>Tervolassa lokakuussa 1944</i>	53
Maria Dagerfalk	
<i>Paluu</i>	57
Saman maallisen taivalluksen osia	59
Ari Voutilainen	
<i>Kaksitoista kertaa minuutissa</i>	60
Irja Mäkitalo	
<i>Peilin kehyksessä</i>	64
Sarianna Suorsa	
<i>Ikuisesti ihollani</i>	66
Kaisa Hallikainen	
<i>Lankoja, lyhteitä ja lämpimiä muistoja</i>	69
Enni Yli-Hännilä	
<i>Haluan itteni takaisin</i>	71
Tänään löysin keskustelumme	72
Emma Ulrika Miinala	
<i>Ajan rajat poistuneet</i>	73
Jaana Martikainen	
<i>Vielä minä sinua muistelen</i>	77
Marjo Esala	
<i>Terveiset täältä!</i>	81
Jimi Rosling	
<i>Kirje hyvälle ystävälle</i>	84
Teija Laine	
<i>Sinulle sittenkin</i>	88

Tuttu ja lähellä ja tuntematon ja kaukana	90
Suvi Hirvelä	
<i>Puutarhassani</i>	91
Miia–Riikka Pajala	
<i>Kun viimeinen alkio</i>	93
Lumi Lapinmäki	
<i>Lumiset hanget jäävuoren huipulla</i>	94
Elma Nieminen	
<i>Aamu sarastaa särysten</i>	96
Jorma Aaltonen	
<i>Unohtumaton loma</i>	98
Erkki Hipponen	
<i>Kätkössä</i>	103
Anne Dahl	
<i>Kukka hiuksissa</i>	107
Kirjoituskilpailun voittajien ja kunniaininnan saaneiden tekstien perustelut	110

ESIPUHE

Kun vuosi sitten, 15.4.2022, alkoi Lapin Kirjallisuusseuran *Aika jättää jälkensä* –kirjoituskilpailun aika, se näkyi heti. Yhteydenottoja tuli koko kilpailuajan alusta lähtien puhelimitse, viesteinä ja sähköposteina, ja ne kertoivat, että tämä kutsu kirjoittamaan ei ollut todellakaan turha. Ilahduttavaa oli erityisesti se, että yhteydenottajien ikähaarukka oli laaja.

Kaiken kaikkiaan yhteydenottoja oli noin sata. Toki kysymykset koskivat käytännön ohjeita ja kilpailun sääntöjä, mutta moni kirjoittaja totesi tällaisen kirjoittamisen tarpeellisuuden. On niin paljon asioita, jotka jättävät yksittäiseen ihmiseen jäljen ja saattavat ohjata jopa koko elämän kulkua. Itselläni kävi melkein kateeksi, etten kilpailun yhteyshenkilönä voinut osallistua kilpailuun enkä voisi myöskään toimia tuomarina kilpailuraadissa.

Palautetta kilpailun tärkeydestä tuli monesta suunnasta. Oli yksittäisiä kirjoittajia ja kirjoittajaryhmiä. Olipa eräässä isossa koulussa koulun teemapäivään otettu yhdeksi työpajaksi osallistuminen kirjoituskilpailuun tai työpajan aikana ainakin aiheesta kirjoittaminen.

Se, että sai kirjoittaa joko mielikuvitukseen tai todelliseen tapahtumaan perustuvan tekstin, sai myös myönteistä palautetta. Lisäksi se, että aikaulottuvuus (mennyt, nykyisyys tai tuleva) oli laaja, koettiin innostavaksi. Niin runon, novellin, kertomuksen kuin näytelmän kirjoittajille oli tilansa. Nimimerkin suojassa kirjoittamisen mainittiin olevan osallistumiseen rohkaisevaa. Perinteisenä kirjeenäkin sai käsinkirjoitetun tekstinsä kilpailuun toimittaa, joten tekniikka ei ollut esteenä osallistua, kun sähköposti ei ollut ainoa väylä. Kilpailun ratkeamisen jälkeen tiedossa oli, että osallistujia oli ympäri Suomen.

Kun aika eteni läpi kesän kohti kilpailun päättymispäivämäärää, 15.9.2022, oli selvää, että nelijäsenisellä tuomaristolla olisi edessään melkoisen laaja, mutta mieluisa luku-urakka. Kaikkiaan kilpailuun saapui 261 tekstiä. Tuomariston jokainen jäsen luki jokaisen tekstin. Kilpailun taso oli korkea, joten 261 tekstin joukosta voittajan, toisen sijan, kolmannen sijan sekä viiden kunniamaininnan saajan valinta ei ollut helppoa. Kilpailuun tulleista teksteistä proosaa oli 75 % ja 25 % runoja.

Voiton vei Kauniaisissa asuva oululaislähtöinen Mirjami Sirén proosatekstillään *Laituri*, joka on rakennettu mökkikirjamerkintöjen tapaan. Toiseksi sijoittui rovaniemeläinen Irja Mäkitalo proosarunollaan *Peilin kehyksessä*, joka kertoo kuolemasta karanteenissa. Kolmanneksi tuli Erkki Hipponen proosatekstillään *Kätkö*, jossa kuvataan elämäkerrallisesti tärkeän päivän tapahtumia. Kunniamaininnat

tuomaristo jakoi seuraaville ilman paremmuusjärjestystä: Heli Mikula, *Lintulauta*; Outi Oja, *Tervolassa lokakuussa 1944*; Katariina Kohtamäki, *Kärsivällisyyteni on poissa*; Teija Laine, *Sinulle sittenkin, tänä syksynä*; Leena Pyhäluoto, *Ei näytetä kenellekään*.

Tuomariston lausunnot luettiin kaikkien kuultaviksi Tekijöiden päivässä 26.11.2022, jolloin oli aika palkita voittaneet ja jakaa kunniakirjat. Palkituista ja muista kilpailuun osallistuneista teksteistä on mahdollista nauttia tässä kokoelmassa, johon on koottu 32 tekstiä.

Hyviä lukuhetkiä!

Tuula Saraniemi

KERRON MERELLE UUTISET

Mirjami Sirén

LAITURI

24.–26.8.2018

Elokuun viimeinen viikonloppu Perämeren rajussa ja rakastavassa hoivassa.

Illat ovat olleet jo pilkkopimeitä, eilen katselin rannassa kuunsiltaa. Häivähdys syksyä tuoksui yöllä. Vesi on hurjan korkealla, tuuli tukistaa koivuja ja katajia, vaahtopäät uivat kilpaa. Laituria ei tarvitse nostaa, koska sitä ei tänä vuonna enää laskettu. Alkaa olla niin laho ja kulunut, että taitaa päästä kokkokuiksi ensi juhannuksena.

Äiti ei päässyt nyt mukaan, kun on pitämässä viikonloppukurssia Muhoksella. Sanoi tulevansa parin viikon päästä laittamaan mökin talvikuntoon.

Venla tuhisee päiväuniaan sohvalla keltaisen viltin alla. Tapeltiin siitä aina pienenä, kun se on pehmeämpi kuin toinen viltti. Se on kuulemma Maikki-mummun tekemä. Toinen on ostettu kai jostain Säästö-Textistä.

Vatsa kasvaa vaan. Vauva tuntuu tykkäävän meri-ilmastosta. Potkii ja nauttii kiikkutuolissa keinumisesta. Ehkä ensi kesänä tullaan sitten pienen kanssa tänne.

Minä valmistuin kesäkuussa vihdoon maisteriksi. Kyllä siinä kauan meni.

Tämä on vieraskirjan toiseksi viimeinen sivu. Kirja alkaa muutenkin olla parhaat päivänsä nähnyt. Ensi kesäksi pitää tuoda uusi. Lähtökahvit pitäisi kai vielä keittää. Venla haluaa aina, että juodaan mummun vanhoista kupeista.

Meri pyytäisi, että jäätäisiin vielä.

Viivi

18.–21.6.2016

Juhannuksen vietossa perhepoppoolla. Mää ajelin torstaina Tampereelta asti tänne Perämeren rantaan. Äiti ja Viivi tuli Kempeleestä, ja Niina-täti ja Otto tulivat motskareilla Raahesta. Juhlittiin Viivin synttäreitä lauantaina. Pikkusisko täytti jo 26!

Saunan löyly hoiti väsynyttä muusikkoa. Piti tännekin yleisön pyynnöstä roudata kitara mukaan. Sain soittaa kaiken maailman valssit ja humpat laulukirjasta. Näin täällä pakotetaan töihin. Sain sentään palkaksi makkaraa ja suklaabanaania.

Kokkoa ei poltettu, mutta katottiin vastarannan rovioita laiturilta. Vesi oli aika matalalla. Talviturkki lähti mutta aivot jäätty. Tyyntä oli ja itikoita riitti.

Joku muu saa kirjottaa lissää.

Venla

8.3.2012

Kävin hiihtämässä jäällä, kun tuli työreissu Kemiin. Sain Anjalta luvan tulla keittämään mökkiin kahvit.

Ei ole tullut käytyä täällä vuosiin, ei eron jälkeen. Avain löytyi tutusta paikasta. Sai aika lailla lapioida, että pääsin edes sisälle. Täällä ei ole lumikolaa, kun ei yleensä talvella käydä.

Hyvä hiihtokeli oli.

Niilo

17.5.2009

Siivousreissulla äidin ja Niina-tädin kanssa. Pohjoistuuli viheltelee, vesi on matalalla. Koivut ovat hiirenkorvalla, ja aurinko yrittää kurotella lämpöään meitä kohti tuulesta huolimatta. Pilvet on pyyhkäisty siveltimellä taivaalle. Kevät tuntuukin aina sellaiselta, että luonto luo itseään uudelleen – tanssii ja laulaa ja maalailee.

Minulla on ylioppilasjuhlat kahden viikon päästä. Viime viikolla oli kahdet pääsykokeet. Katsotaan, kutsuuko syksyllä yliopisto.

Äiti ja Niina päättivät, että lasketaan laituri naisvoimin, pyydetään naapurimökin tätejä apuun. Saadaankohan soittaa ambulanssi?

Kävin heittämässä talviturkin, vaikka rannassa oli vielä muutama lumikasa. Hyinen Perämeri auttoi huuhtomaan abikevään painetta ainakin aavistuksen pois.

Viivi

12.–15.7.2005

Tulin nauttimaan heinäkuun lämmöstä ihan ittekseni. Viivi on rippileirillä Rokualla, Venla on kesätoissa varastolla. Pari päivää sitten tuli tieto, että Venla on päässyt opiskelemaan kitaransoittoa Keski-Pohjanmaan konservatorioon.

Täällä mökillä on omituisen hiljaista. Yritän nauttia omasta seurastani. Vähän liiankin kuuma, kun on aivan tyyntä. Olen lueskellut tätä vieraskirjaa aika paljon. Tuntuu oudolta, että äidin kuolemasta on jo niin kauan. Minun ja Niilon erostakin jo neljä vuotta. Äiti aina sanoi, että täällä mökillä aika jähmettyy ja juoksee...

Vesi on melko korkealla. Tukkakoskeloperhe lähti vauhdilla rannasta, kun menin tänään aamu-uinnille. Nykyään uskallan jo mennä yksin uimaan. Makoilin laiturilla aamuauringossa pulahduksen jälkeen. Saunaa ei ole tarvinnut lämmittää eikä takkaa polttaa.

Anja

30.7.–1.7.2001

Äiti pyysi että mää kirjotan. Me ollaan paistettu makkaraa ja uitu. Mää ja Viivi löydettiin laiturin vierestä sammakko, otettiin se vähäksi aikaa lemmikiksi, sen nimi on Santtu. Se oli meillä ämpärissä, mutta

päästettiin se sitten pois. Me käytiin kahestaan pyörällä Hilkan kioskillä ja mää ostin Oukkidoukkeitä ja Viivi osti Ville Vallattoman.

Äiti vie mut ja Viivin täältä isän luokse. Ollaan siellä pari yötä ennen ku koulu alkaa. Sillä on uusi asunto, se on Oulussa Nallikarin lähellä. Isä sano että voidaan sitten käydä uimassa ja jätskillä.

Venla

21.6.1999

Tultiin laiturinlaskutalkoisiin juhannusta varten. Meni urakka tänä vuonna myöhäiseksi, kun on ollut vähän sairastelua.

Vesi korkealla. Tytöt kävi uimassa monta kertaa. Ensi viikolla tullaan sitten juhannuksen viettoon.

Niilo

1.8.1997

MÄÄ ALOTAN KOULUN KOHTA OSAAN JO KRJOTTA VÄHÄN MÄÄ PIIRRÄN TÄHÄN MEIÄN PERHEEN

VIIVI

Määkin piirsin. Tuo lohikäärme on mun.

Venla

29.–30.9.1995

Syksyisellä retkellä siskon kanssa. Niilo jäi Viivin ja Venlan kanssa Kempeleeseen, me Niinan kanssa täällä kahdestaan pistetään mökki talvikuntoon.

Niilo ja Otto kävivät täällä pari viikkoa sitten kaatamassa yhden lahon koivun. Maisema on aika eri näköinen, jotenkin tyhjä.

Tänä kesänä tuli käytyä täällä enemmän kuin vähään aikaan. En ole uinut kertaakaan, en koko kesänä. Laiturilla kyllä kävin istumassa ja uitin jalkoja. Saunan ikkunasta myös katselin aaltoja ja seurasin tiirojen menoa.

Syystuulet jo puhaltaa... Niina paistaa makkaraa ja on muistellut paljon niitä pitkiä kesäviikkoja, joita vietettiin täällä kauan sitten äidin ja isän kanssa. Kun savu ja kahvi tuoksuu, niin ne ajat tuntuu ihan eiliseltä. Äidin keltainen viltti lämmittää, kun on jo vilpakkaa.

Anja

24.–25.4.1994

Tulin tänne tyttöjen kanssa. Mökki OK talven jäljiltä. Lunta vielä maassa, yöllä oli kylmä.

Viivi ja Venla kovasti leikkineet. Tappeluakin tullut, että kumpi saa käyttää Maikki-mummun kutomaa vilttiä. Piti käydä Kemin Säästö-Textistä ostamassa toinen saman värinen, ei kelvannut.

Aurinkoa piisaa. Laituria ei vielä laiteta, kun jäätkään ei ole kokonaan lähteneet.

Niilo

20.6.1992

Äidin kuolemasta on tasan kaksi vuotta, ja nyt tultiin ensimmäisen kerran mökille kuoleman jälkeen. Luin juuri äidin viimeisen kirjoituksen vieraskirjasta... Viivi ei ehtinyt tavata Maikki-mummuaan.

Tyttö tuhisee sylissäni nyt, eikä onneksi tiedä meidän surustamme mitään. Venla totesi, että mökki tuoksuu mummulle ja merelle. Niin tuoksuu.

Niilo laittoi naapurin miesten kanssa laiturin paikalleen. Kävin istumassa hetken laiturilla. Melko liuta kyyneleitä ehti tippua aaltoihin... Ehkä se aika vielä surua huuhtoo.

Anja

15.5.1991

Jäät ovat lähteneet. Tulin katsomaan, missä kunnossa mökki on.

Tuvan sohvalla oli Maikin lukulasit. Otin talteen. Tänä vuonna ei ehkä lasketa laituria, kun ei tänne kukaan halua tulla. Katsotaan, miten ensi kesänä.

En muista, että vesi olisi ollut koskaan näin matalalla.

Niilo

20.6.1990

Tulin itsekseni käymään päiväseltään, laittamaan mökkiä kuntoon juhannusta varten.

Anjan perhe ei tänä vuonna tule juhannukseksi, kun vauvan laskettu aika on 23. päivä. Niina on tulossa uuden miesystävänsä kanssa. Mukavaa vihdoinkin tavata Otto.

Uusi laiturin on mainio. Se on niin jämerä ja hyvä, että kestää varmasti, vaikka joutuu tätä Perämeren raakaa ilmastoa sietämään. Siinä on ollut mukava köllötellä ja kuunnella aaltojen ääniä. En uinut vielä, en edes uittanut jalkoja. Ehkä juhannuksena sitten talviturkki lähtee.

Menen yöksi käymään kotona, tulen huomenna sitten jatkamaan. Meri tosin pyytäisi nyt jo jäämään.

Mutta pitää hakea kotoa vielä uudet vihreät kahvikupit ja asetit.

Maikki

Lisäys:

Kävin vielä kioskillä soittamassa Ouluun. Sain tiedon, että pieni tyttö on syntynyt jo tänään, kolme päivää etuajassa. Vielä ei ole kuulemma nimeä. Minä ehdotin Viiviä. Sopii Venlan kanssa.

Täällä sekin tyttö saa sitten leikkiä ja kiikkua mummun kanssa keinutuolissa.

Ajelen tänään Ouluun. Pitäähän se uusi lapsenlapsi tavata heti. Tulen mökille sitten takasin juhannukseksi.

Ajattelin keittää vielä kahvit. Menen juomaan ne laiturille ja kerron merelle uutiset. Siellä se jo odottaa ja aaltoilee kärsimättömänä. Ehkä voisin pulahtaakin uutisten kunniaksi.

ENSI KEVÄÄNÄ PERUNA KYLVEÄN UUTEEN PAIKKAAN

“Miksi sinun täytyy tehdä se just nyt?” Tuula kysyy, kun Ari vetää eteisessä saappaita jalkaan. “Meillä on lähtö parin tunnin päästä.”

“Minun täytyy ajatella”, Ari vastaa.

Ari ja Tuula ovat lähdössä tansseihin ensimmäistä kertaa päätöksen tekemisen jälkeen. Tuula ehdotti, että menisi yksin. Ari kuitenkin tarjoutui tulemaan mukaan, koska hän piti tanssimisesta ja halusi, että kumpikin voisi olla toisilleen rehellisiä. Tuula ei osannut odottaa Arilta sellaista avoimuutta, mutta oli tarjouksesta ilahtunut.

Ari katsoo kumisaappaat jalassa penkkejä, joissa perunantaimet kasvavat sääntillisesti 30 sentin etäisyydellä toisistaan. Perunat pitää mullata, kun vartta on viisitoista senttiä maan yläpuolella, Ari tuumaa. Hän rupeaa kääntämään kuokalla multaa perunantaimien tyveen pihan perimmäisenä olevasta penkistä alkaen.

Märkä multa on raskasta kääntää. Kuokan käyttö tuntuu kankealta, mutta oikea liikerata ja voima löytyy nopeasti. Ari on kääntänyt perunoiden mullat joka kesä kolmen vuosikymmenen ajan.

Ensimmäinen penkinpuolikas on takana ja Arin lippalakin nauha on märkä. Ari katsoo pellon toisella laidalla olevaa pihasaunaa, jonka seinät he maalasivat yhdessä Tuulan kanssa edellisenä kesänä. Seinän laudoitusta peittävä punamulta rauhoittaa Arin mieltä. Kaiken ei tarvitse muuttua.

Saunasta on tullut vuosien saatossa Arin oma valtakunta. Ensimmäisinä aviovuosinaan Ari ja Tuula nauttivat saunan lämmöstä yhdessä. He hankasivat toistensa selät pesusienien karhealla pinnalla, vaahto valui pakaroihin asti. He kaatoivat pesun päätteeksi toistensa päälle kylmää vettä sankoista ja kiljuivat, kun hyinen vesi osui ihoon. Sitten iho rupesi lämpiämään. Pukuhuoneessa he istuivat kyljikkäin kylpytakit päällä, Tuula joi vissyä lasipullosta Arin kainalossa.

Parin vuoden jälkeen Ari ymmärsi, että Tuula piti enemmän pukuhuoneessa Arin kainalossa vietyistä hetkistä kuin saunomista. Tuula otti enää yhden löylyt silloin tällöin Arin seuraksi. Ari pyysi, että Tuula istuisi häntä lauteella lähemmäs. Arista oli mukavaa tuntea Tuulan lämmin iho vasten hänen

omaansa. Tuula kuitenkin totesi, että hänellä on liian kuuma ja peseytyi. Ari tarjoutui kaatamaan Tuulan päälle kylmän suihkun.

“Ei tänään”, Tuula sanoi.

Arilla on päällään hihatton paita. Aurinko on pilvessä. Tuuli viilentää kuokkijan hikistä selkää, kun ajatukset eivät anna hetken rauhaa. Ari ei meinannut aluksi ymmärtää Tuulan ehdotusta. Miksi heidän pitäisi muuttaa sitä hyvää, mitä heillä oli. Ari muistutti, miten lujasti he olivat toisiaan tahtoneet, niin myötä- kuin vastamäessä.

“Varsinkin vastamäessä”, Tuula sanoi. Ari tunsu piston sydämessään.

Kuusi vuotta sitten kesällä seurantaloon katto piti uusia. Nuorisoseuralla oli uusi, innokas puheenjohtaja Rita, joka otti vastuun kattoremontista. Rakennusarkkitehti Rita oli muuttanut muutama vuosi aiemmin kylälle rauhallisemman elämänrytmin perässä ja samassa nuorisoseura oli löytänyt uuden aktiivin. Talkoolaisista oli pulaa, joten Rita sopi paikallisen kauppiaan kanssa, että tulisi rekrytoimaan apulaisia kaupan aulaan.

Sinä päivänä oli Arin vuoro hoitaa ostokset.

“Sinä taidat olla siellä kunnantoimistossa töissä!” Rita huudahti, kun Ari oli pakkaamassa ostoksiaan kassalla.

“Niinhän tuota taidan olla”, Ari tokaisi ja otti kauppakassit mukaansa. “Kuinka voi virkamies olla avuksi?”

“Kyllä puhutaan, että et ole pelkkä kunnansihteeri, vaan myös kätevä käsistäsi”, Rita sanoi.

“Kyllähän tuo saha on joskus vuosia sitten kädessä pysynyt. Tokkopa enää”, Ari totesi pilke silmäkulmassaan. Rita sai kuitenkin suostuteltua Arin mukaan talkoisiin mestarin apulaiseksi. Ari vaan ei ollut ymmärtänyt, että mestari olisi Rita itse.

Rita oli erikoistunut perinnerakentamiseen. Hän tiesi, miten seurantaloon peltikatto pitäisi kunnostaa. Pellin alle laitettiin aluskate ja rännit ja tikkaat korjattiin vanhan mallin mukaan.

”Nämä ovat säilytettäviä yksityiskohtia”, Rita neuvoi Aria, kun tämä kiinnitti sadevesikouruja paikalleen.

Erään aurinkoisen talkoopäivän päätteksi Ari pyysi Ritaa mukaan uimaan. Rita ajoi Arin perässä syrjäiselle uimarannalle. Kesäaikaan hänellä oli uimakori aina pakattuna takakontissa. Ari nousi autosta ja alkoi riisua vaatteitaan kontin äärellä. Rita asteli reippain askelin Arin ohi järveen ja Ari jäi seuraamaan Ritan alastonta vartaltoa.

“Sinulla taisi jäädä konttibikinit kotiin”, Ari sanoi vedessä kelluvalle Ritalle.

“Ja sulla silmät seisomaan”, Rita tokaisi. Ari käänsi katseensa Ritasta taivaanrantaan ja kahlas äkkiä syvemmälle.

Elokuun alussa seurantalolla vietettiin talkookaronkkaa. Kattoremontti oli valmis ja Ari oli pyytänyt Tuulan mukaan ihaillemaan kättensä jälkeä. Rita lausui nuorisoseuran tervehdyksen karonkan alussa.

“Lämmin kiitos kaikille talkoolaisille”, Rita sanoi ja katsoi Aria silmiin. Ari otti Tuulaa kädestä kiinni ja Tuula sujautti pehmeät sormensa Arin sormien lomaan. Rita näki kosketuksesta, että kesä oli ohi.

Ari on edennyt urakassaan yli puolenvälin ja hän pitää tauon. Hän kulkee saunarakennuksen päädyssä olevan kaivon luo, tarttuu pumpun kahvaan ja liikuttaa sitä jämakästi viisi kertaa alas ja ylös. Kylmää vettä purskahtaa pumpun juurella olevaan ämpäriin ja sekoittuu siinä olevaan sadeveteen. Ari ottaa lippalakin pois ja upottaa päänsä ämpäriin. Hän laittaa lakin takaisin päähän, pyyhkäisee vedet kasvoilta ja tarpoo takaisin kohti perunamaata.

Tuulalla on tapana herätä viikonloppuaamuisin aikaisin.

“Joko voitaisiin nousta”, Tuula kujersi vastarakastuneena Arin korvaan. Ari kaappasi Tuulan kainaloon, silmät yhä tiukasti kiinni.

“Nukutaan vielä hetki”, Ari sanoi matalalla äänellään.

“Minä olen jo aivan virkeä”, Tuula sanoi ja painoi kätensä Arin rinnalle. Tuula kuljetti kättään Arin rintaa pitkin alaspäin. Ari tunsu, kuinka Tuula hyväili hänen pehmeää vatsaansa. Tuula piirsi kädellään Arin kupeiden ääri viivoja, ja päätti piirroksensa lantioluuhun. Kun Tuulan sormet sukelsivat häpykarvojen joukkoon, Arin unelias olemus heräsi.

“Nouse sinä vaan”, Ari oppi vuosien varrella sanomaan. Puuhakkaat aamut johtivat usein hyvin väsyneeseen päivään ja Tuula ymmärsi, että hänen on parempi keksiä jotain muuta puuhaa aamun tunneille. Kun Ari sitten huhuili Tuulaa myöhemmin viereensä kiehnäämään, Tuula oli jo täysissä pukeissa, eikä malttanut asettua Arin viereen.

Maaliskuun puolivälissä Tuula ehdotti avointa suhdetta.

“Jaa. Mitä se tarkoittaa?” Ari kysyi.

“Sitä, mitä me sovitaan”, Tuula vastasi.

“Ettei meidän tarvitse mihkään kolmen kimppaan ryhtyä”, Ari hörähti.

Ari ei ollut yllätynyt ehdotuksesta. Tuula oli intohimoinen ihminen eikä Arin rytmi pysynyt Tuulan tahdissa. Tuula kävi kaupungissa töissä ja viihtyi voimisteluseuran vapaaehtoistoissa. Viihtyi niin paljon, että rupesi itse ohjaamaan kahvakuulatreeniä kahdesti viikossa. Ari puolestaan halusi viipyillä ajatustensa äärellä. Hänelle riitti, että hän sai olla Tuulan lähellä silloin, kun Tuula hetkeksi malttoi asettua paikoilleen.

“Onhan meillä ennenkin ollut niitä ihastuksia. Että jos me ruvetaan avoimiksi, olisi ihastuksen kanssa lupa käydä treffeillä tai harrastaa seksiä, muu ei muuttuisi”, Tuula totesi kuin olisi puhunut ostoslistasta. He olivat oppineet puhumaan toisilleen. Arikin tiesi, että häpeä hälvenee sillä sekunnilla, kun ajatukset päästää suusta ulos.

“Mutta minä rakastan sinua”, Ari sanoi Tuulalle ja otti tämän kädestä kiinni.

“Ja minä rakastan sinua”, Tuula vastasi.

“En halua, että se muuttuu”, Ari sanoi. He katsoivat toisiaan silmiin pitkään. “Sovitaan, että se ei muutu. Ihastuminen on sallittua, rakkaudessa kulkee raja”, Tuula totesi. Viikon verran Ari ja Tuula keskustelivat asiasta iltaisin ennen nukkumaanmenoa. Sunnuntai-iltana Ari totesi, että hän suostuu kokeilemaan.

Soratiellä lentelee pieniä kiviä, kun Tuula painaa kaasua. Arilla on päällään vaaleanpunainen kauluspaita, jonka Tuula on hänelle valinnut. Turvavyö painaa vasten paidan kaulusta.

“Kerrataanko ne säännöt”, Ari kysyy.

“Kaksi tanssia yhdessä, sitten haku vapaa”, Tuula sanoo.

Auto kääntyy tanssilavan pihaan. Ari nousee autosta ja katsoo, miten Tuulan vaalea kukkamekko liehuu kurittomana tuulessa.

Lavalla solisti laulaa pitkän nuotin tangokappaleen lopussa. Yleisö osoittaa suosiotaan. Rumpali laskee kolmijakoisen kappaleen käyntiin. Ari ojentaa Tuulalle kättään, ja Tuula niiaa. Valssi sujuu yhtä hyvin kuin hääpäivänä kolmekymmentä vuotta sitten.

Kahden valssin jälkeen siniruutuiseen kauluspaitaan pukeutunut viiksiniekka pyytää Tuulaa tanssiin. Tuula katsoo Ariin, joka nyökkää. Ari istuu tanssilattian reunalla olevaan pöytään ja katsoo, miten Tuulan helmat ottavat pyöryksestä vauhtia. Tuula juttelee viiksiniekalle tanssin lomassa ja he nauravat.

Orkesteri lopettaa soittamisen. Tuula tulee Arin luo ja ojentaa auton avaimia.

“Sopiiko, että tulen Jaakon kyydillä kotiin?” Tuula kysyy. Viiksiniekka nostaa kätensä tervehdykseksi ja Ari moikkaa hänelle takaisin.

“Sopiihan se”, Ari sanoo ja ottaa avaimet vastaan.

Auton ratissa Ari muistelee edellistä kesää. Vuosi sitten toukokuussa Arin äiti kuoli hitaasti etenevään sairauteen. Vaikka Ari tiesi, mitä tulee tapahtumaan, elämän loppuminen tuli hänelle yllätyksenä. Ari ei kyennyt vastaamaan surunvalitteluihin, saati sitten hoitamaan hautajaisten järjestelyjä.

Joka päivä Tuula kantoi Arille aamiaisen sänkyyn ja kysyi, mitä tänään pitäisi tehdä. Ari kertoi, että kuolintodistus täytyisi noutaa tai että äidin papereita pitäisi käydä läpi perunkirjoitusta varten. Tuula sanoi, ettei Arin tarvitse huolehtia niistä. Hän painoi Arin pään vasten rintaansa ja piti Arista kiinni. Kyyneleet valuiivat Arin silmistä, kun Tuula valmistautui päivän koitoksiin.

Hautajaisten jälkeen Ari pyysi Tuulalta, että he voisivat lähteä pois. Suru oli muuttanut kotiin asumaan. Tuula oli sen huomannut, mutta ei näyttänyt väsymyksensä merkkejä, vaan rupesi järjestelyihin. Vielä kerran.

Ukko-Kolin laella Ari ja Tuula katselivat, miten pilvet lipuvat sinisen taivaan laineilla. Jylhän maiseman äärellä Ari tunsi, että voi taas hengittää. Puita korkeammat kalliot kantoivat Arin painon ja metsä huokasi ympärillä. Ari tarttui Tuulaa kädestä. He katsoivat toisiaan sanomatta sanaakaan.

“Tanssitaanko?” Tuula kysyi.

“Eihän meillä ole musiikkia”, Ari vastasi.

“Onhan meillä syke.” Tuula riisui rinkan selästään ja tarjosi kättään Arille. Ari otti siitä kiinni ja vei oikean kätensä Tuulan selkään. Tuula nojasi hieman vasten lapaluun alla olevaa tukea ja veti syvään henkeä. Ari tunsi kuinka Tuula laskeutui otteeseen kannateltavaksi. Sitten he tanssivat.

Kotipihassa Ari nousee autosta ja astelee suoraan pihasaunaan. Hän pumppaa muurinpadan täyteen vettä, sytyttää kiukaan ja padan alle tulet ja istuu pukuhuoneen penkille. Ari kaivaa kännykän esiin ja ryhtyy kirjoittamaan tekstiviestiä.

“Sauna on lämmin, seura puuttuu. Olisitko selänpesua vailla?” hän lukee kirjoittamansa sanat puhelimen näytöltä kolme kertaa. “Lähetä.” Ari jättää kännykän pukuhuoneen penkille.

Pihasaunan ovella Ari katselee kääntämäänsä perunapeltoa. Ennen pitkää perunantaimet ovat venähäneet pitkiksi varsiksi ja ne kukkivat. Ja vielä nopeammin on aika korjata sato. Ari ja Tuula nostavat perunat ja vievät ne kellariin odottamaan talvea. Pellon antimista riittää yleensä maaliskuulle asti. Kaikkia perunoita ei syödä, osa jätetään siemeneksi. Ensi keväänä peruna kylvetään uuteen paikkaan.

Puhelin päästää äänimerkin pukuhuoneen penkiltä. Näytöllä näkyy teksti: “1 uusi tekstiviesti. Lähettäjä: Rita”

Leena Pyhäluoto

EI NÄYTETÄ KENELLEKÄÄN

Tauno istui keinutuolissaan ja kuunteli Metsäradiota. Se oli ainoa viihdeohjelma, jota Tauno salli itsensä kuuntelevan. Uutiset ja sään hän kuunteli joka päivä, mutta jumalanpalveluksen vain kun sattui sille päälle. Muorille jumalanpalveluksen kuunteleminen oli pyhähetki eikä häntä saanut silloin häiritä. Ei ollut olemassa niin tärkeää asiaa, että Tauno olisi siitä puhunut kesken jumalanpalveluksen. Televisiota heillä ei ollut. Muori oli kieltänyt tuomasta sellaista syntypesää heille. Taunon mielestä televisio oli turha vehje. Hän oli sellaisen kerran nähnyt, käydessään kylän vaikutusvaltaisimman isännän pirtissä. Siellä se nurkkapöydän päällä oli, mutta ei siitä mitään näkynyt. Tauno tiesi, että siitä pitäisi näkyä mustavalkoisia liikkuvia kuvia. Mutta siitä ei ollut näkynyt, joten ihan turha vehje se oli, oli harvatukkainen ja -sanainen mies päätelty. Eikä heillä sen jälkeen televisiosta puhuttu.

Tauno oli asunut äitinsä kanssa, tämän synnyin kodissaan 74 vuotta. Mökki oli vanha, yli sata talvea nähnyt, hieman yhdeltä nurkaltaan jo tipahtanut, mutta hyvin lämpönsä pitävä. Mökissä oli tupa ja pieni-ikkunainen porstukamari, se oli ollut muorin kamari. Tuvassa oli kaksi kuusiruutuista ikkunaa, joissa roikkuivat punaraitaiset verhot. Ne olivat roikkuneet ikkunoissa niin kauan kuin Tauno jaksoi muistaa. Mökki oli harmaa, vain ikkunoiden ja oven pielet olivat valkoiset, tai olivat joskus olleet. Maali oli aikoja sitten rispaantunut ja siitä oli enää pieniä laikkuja jäljellä. Muutamia kertoja Tauno oli miettinyt, pitäisikö mökki maalata punaiseksi vai keltaiseksi. Koska hän ei osannut päättää, kumpi väreistä sopisi mökkiin paremmin, mökki sai pitää harmaan värinsä.

Sisaruksia Taunolla ei ollut, eikä isää. Muori ei ollut koskaan kertonut isästä mitään, eikä Tauno ollut kysellyt, sillä hän tiesi, ettei muori pitänyt kysymyksistä. Olihan elämä sujunut ihan hyvin ilman isääkin. Ajatuksilleen Tauno ei mahtanut mitään ja toisinaan hänen mielessä pyöri, kuka ja minkälainen mies isä mahtoi olla. Muistuttiko hän isää vai muoria. Itse hän ei löytänyt samaa näköä äitinsä kanssa, joten ehkä hän oli tullut isäänsä.

Muori oli elänyt 99-vuotiaaksi ja kuollut viisi vuotta sitten. Tauno oli hoitanut muorin loppuun asti. Muori oli antanut ymmärtää, ettei hän lähde vaivaistaloon käännettäväksi. Kotona sitä kuuluu kuolla, kun kotona on syntynytkin, oli muorin motto. Saman moton oli Taunokin ominut eikä hän aikonut muuttaa mihinkään.

Muorin hautajaisten jälkeen Tauno oli kuitenkin muuttanut tuvasta porstukamariin, sillä tuntui hyvältä, että hänellä oli nyt oma kamari.

Ei muoria paljoa käännellä tarvinnut, hänen jalkansa olivat loppuun saakka sukkela sorttia. Mutta se ajatuksen juoksu pakkasi karkaamaan omille teilleen ja Tauno sai olla tarkkana, ettei muori kadonnut pihapiiristä. Muutaman kerran niin oli päässyt käymään, kun Tauno oli verstaassaan työn touhussa ja oli unohtanut laittaa luudan ulko-oven eteen. Joka kerta muori oli löytynyt navettarakennuksen takana olevan lammen rannasta, lahosta veneestä. Siellä tämä pieni kumara nainen oli veisannut virsiä antaumuksella. Sanat hän muisti täydellisesti ulkoa. Kun Tauno meni äitiään hakemaan, tämä oli vaatinut poikaansakin istumaan veneeseen ja laulamaan hänen kanssaan Maan korvessa kulkevi lapsosen tie. Kun se oli laulettu loppuun, muori oli lähtenyt Taunon mukaan vastaan panematta.

Tauno piti kunnia-asianaan hoitaa muori hautaan saakka. Muorilla oli määräysvalta ja omat periaatteensa, eikä Tauno niitä vastustellut, ainakaan äänen. Toisinaan, hyvin harvoin, verstaassaan ollessaan hän saattoi sinkauttaa suustaan kirosanan ja silloin puukkokin lipsahti, ja tekeillä olevaan eläinpat- saaseen tuli särö. Tauno sai lisäansiota veistämistään pienoispatsaista, jotka tekivät hyvin kauppansa. Hän oli kylänsä ainoa puunveistäjä ja tunnettu kauempanakin.

Juuri sen muorin määräysvallan takia Tauno ei ollut löytänyt kumppania. Eipä sitä sellaisen etsi- miseen ollut aikaakaan, kun he kahdestaan muorin kanssa olivat hoitaneet viisi lehmää, kymmenen lammasta, vaihtelevan määrän kanoja, sikoja ja hevosen sekä pellot. Nyt Taunolla oli vain koira ja kissa, vanhoja molemmat, mutta seuraa niistä oli. Muista elikoista oli pitänyt luopua monta vuotta sitten, kun Taunoon iski paha reumatismi eikä vanhasta muorista ollut yksin niitä hoitamaan. Hevosen hävittäminen oli ollut Taunolle kova pala, siitä huolimatta, että Sumu oli jo vanha ja linkuttikin vasenta takajalkaansa. Sen jälkeen Tauno oli tuntenut itsensä hyvin yksinäiseksi ja hänelle oli iskenyt naisen kaipuu, mutta se oli mennyt äkkiä ohi, kun Tauno oli muistanut muorin sanat.

”Sen poika sinulle sanon, että naisiin älä sekaannu, niistä on vain harmia.”

Ei Tauno osannut päätellä, miksi näin olisi, mutta kerta muori näin sanoo, niin silloin se pitää paikkansa.

Metsäradio loppui. Tauno sulki radion ja lähti pihalle Nätti-koira perässään. Killi jäi nukkumaan pankolle. Ystävykset kulkivat saunalle. Tauno oli laittanut ennen Metsäradion alkua tulet saunaan ja nyt kavereita odotti makoiset löylyt. Nätti oli saunonut Taunon kanssa muorin kuolemasta lähtien. Sitä ennen Tauno saunoi muorin kanssa, eikä tämä ollut huolinut koira saunaan. Äiti ja poika ottivat kunnan löylyt vihtojen kera ja pesivät toistensa selät. Kun muori vanheni, piti Tauno huolen tämän puhtaudesta. Hän näki sen velvollisuudekseen, olihan muori pessyt hänet, kun hän oli ollut lapsi.

Oli olemassa yksi paikka, johon muori ei ollut koskenut sen jälkeen, kun Tauno oli täyttänyt kolme vuotta. Silloin muori oli sanonut: ”Tästä lähtien peset tipoliinisi itse. Ja pese se kunnolla, ettei se ala haista. Ja muista, tipoliinia ei näytetä kenellekään.”

Sen jälkeen Tauno oli huolehtinut tipoliininsa puhtaudesta, eikä siihen ollut koskenut kukaan muu kuin mies itse.

Tauno oli käynyt kansakoulua viisi vuotta. Taunon ollessa ensimmäisellä luokalla oli hänen mieleensä pälkähtänyt ajatus, mahtaako tytöillä olla tipoliini. Seuraavalla saunareissulla Tauno oli rohkaissut mielensä ja kysynyt muorilta asiaa.

”Ei ole, niille tulee samanlainen karvapehko kuin minullakin. Muuta sinun ei tarvitse tietää, joten näistä asioista ei enää puhuta”, muori oli sanonut.

Eikä Tauno puhunut, mutta unohtaa hän ei voinut. Toisinaan hän näki unta. Unessa hän on oudossa paikassa, ja kaunis nainen pesee hänen tipoliiniaan ja se jäykistyy. Sellaisen unen jälkeen hänen flannelin pyjamahousujensa etumous oli kosteana. Taunon suurin toive oli, että uni toteutuisi.

Kaverukset ottivat kovat löylyt. Isäntä istui ylälautteella ja koira alemmalla. Tauno hakkasi selkäänsä tekemällään vihdalla ja ropsauttipa kaverinsakin selkää pari kertaa. Nätistä näki, että se tuntui hyvältä. Sitten he vilvoittelivat saunan portaalla ja Tauno joi sahtia. Muori oli opettanut Taunolle sahdinteon ja sanonut, sahtia pitää mökissä olla aina. Sitä perinnettä Tauno jatkoi.

Seuraavana aamuna Tauno ei päässyt ylös sängystään. Apua pitäisi saada, mutta Taunon ainoa toivo oli postinkantajassa. Jospa tämä huomaisi huomenna, että edellisen päivän lehti on laatikossa ja tulisi katsomaan. Tauno ajatteli jaksavansa siihen asti odottaa, mutta pitempään hän ei jaksaisi.

Niin tapahtui. Postinkantaja tiesi, missä Taunolla oli vara-avain ja näin hän pääsi sisälle. Tuvan oven avatessaan postinkantaja huhui.

”Onko täällä kaikki kunnossa?”

Kamarin ovelle päästyään hän näki, ettei kaikki ollut hyvin.

”Taidat tarvita apua. Minäpä hyppään mopon päälle ja käyn Pikkaraiselta hälyttämässä auton ja tulen heti takasin. Kyllä me sinut hoitoon saadaan.”

Tauno vietiin terveyskeskuksen vuodeosastolle, jossa hänet tutkittiin ja todettiin lievän halvauksen vierailleen yön aikana. Sydämessäkin oli jotain epävireisyyttä. Taunon täytyi jäädä terveyskeskukseen. Ei Tauno siitä pahoillaan ollut, mutta huoli Nätistä ja Killistä painoi mieltä. Tauno mainitsi asiasta postinkantajalle, kun tämä tuli seuraavana päivänä tervehtimään. Postinkantaja oli eläinrakas ihminen ja lupasi Taunolle järjestävänsä koiralle ja kissalle hoitopaikan. Kun Tauno kuuli, että hänen rakkaat ystävänsä pääsevät Pikkaraisen hoiviin, huoli putosi mielestä.

Taunoa kuntoutettiin ja jalat alkoivat pikkuhiljaa totella isännän käskyjä. Oli toiveita kotiin pääsystä, mutta puolikuntoisena häntä ei sinne laitettaisi. Eräänä saunapäivänä oli saunottajana pian eläkkeelle jäävä Miina. Miina oli hyvin säilynyt, olihan hän nuorempana pärjännyt joissain kauneuskilpailuisakin. Miina oli

rempseä, kokenut pesijä ja rakasti työtään. Tauno ei ollut tavannut Miinaa, mutta tämä tiesi Taunon tarinan.

Toinen iltahoitaja lykkäsi Taunon rullatuolilla saunaan, jossa Miina odotti. Taunoa pakkasi ujustutamaan ja poskia kuumotti, mutta karkuunkaan ei voinut lähteä.

”Sieltähän se Tauno tulee. Nyt sinut saunotetaan ja pestään kunnolla. Minä olen Miina. Olen saunottanut monta miestä ennen sinua ja osaan kyllä tämän homman. Siirretäänpäs sinut tähän pesutuoliin, saan sillä sinut nätisti saunaankin. Yritähän itsekin, niin minä autan. Hyvinhän se meni.”

Tauno istui hiljaisena pesutuolissa Miinan touhutessa.

”No niin ja sitten löylyihin. Ehkä on parempi, että istut tässä tuolissa. Tuolta lauteilta on vähän vaikea saada sinua alas. Kyllä se lämpö tulee tännekin. Vihtaa meillä ei ole, mikä harmittaa minuakin. Säännöt on säännöt ja niitä pitää noudattaa. Talon johtaja on sitä mieltä, että vihta sotkee saunan.”

Löylyjen jälkeen Miina auttoi Taunon pitkäkseen pesulavetille. Tauno laitto kätensä tipoliinsa peitoksi. Hän muisti muorin sanat, ”ei näytetä kenellekään”.

”Mitä tuota peittelet, olen minä noita nähnyt, nuoria ja vanhoja, toimivia ja ei toimivia. Pestä sekin pitää”, Miina totesi ja aloitti pesemisen.

Tukka pestiin tervashampoolla. Tervan tuoksu tuntui kotoisalle, olihan Tauno tervannut veneensä monet kerrat. Tauno piti koko pesutoimituksen ajan silmänsä kiinni. Sitä mukaa, kun Miina eteni pesuhommissaan, Taunon hengitys tiheni ja levoton olo vyöryi yli kropan. Kun Miina kosketti tipoliinia ensimmäisen kerran, Taunon hengitys salpaantui, sillä tipoliini jäykistyi. Miinan kädet pesivät huolella ja hellästi. Tauno pidätti hengitystään, mutta ei mahtanut sille mitään, että tipoliinista syöksähti pieni vaalea suihku Miinan kumihanskojen peittämille sormille. Taunon kasvoja kuumotti. Hänet valtasi uusi, ennen kokematon raukeuden tunne. Tauno ajatteli olevansa maailman onnellisin mies kuiskatessaan: ”Tipoliini”.

”Mitä sinä höpiset. Ei tämä mitään ihmeellistä ole, näitä sattuu. En minä pienistä hätkähdä. Voit olla ylpeä itsestäsi, kun vielä tuossa iässä vehkeesi toimii”, Miina tuumasi ja jatkoi pesemistä.

Tauno ei kyennyt kiittämään saunasta, sillä häntä hävetti. Mitä jos muori tietäisi tästä, siitä olisi seurannut korvatillikka. Kun hoitaja kuljetti Taunon takaisin omaan huoneeseen, hengitys rauhoittui, mutta puhumaan Tauno ei kyennyt. Lempeän lämmön velloessa Taunon sisällä hän asettui vuoteelle. Tauno ajatteli kauan sitten näkemäänsä unta ja tunsu olonsa rauhalliseksi. Tipoliini jäi Taunon viimeiseksi sanaksi. Nukkuessaan hänen sydämensä pysähtyi ja Tauno siirtyi rajan toiselle puolen levollinen ilme kasvoillaan.

Katariina Kohtamäki

POISSA

Kärsivällisyyteni on poissa. En jaksa enää sanoa samaa asiaa moneen kertaan. Jos viestini ei mene kahdella sanomisella perille, alan huutaa kuin palosireeni. Ääneni on kova, ja naamani on punainen. Miksi ihmeessä minä käyttäisin aikaani siihen, että odottaisin kärsivällisesti omaa suunvuoroani? Elämäkokemuksesta on sen verran, ettei kaikkea tarvitse sietää. Hiljainen tieto jää ikuisesti hiljaiseksi tiedoksi, jollei sitä tuoda esiin. Ja minä osaan tuoda omani!

Poissa on ylisuorittamiseni. Minusta on tullut suorastaan saamaton tai jopa laiska. En ole koskaan saanut erityiskiitosta, vaikka olen tehnyt työni erinomaisesti, ollut ylittöissä, tehnyt kaikki ne työt, jotka eivät minulle edes kuulu. Olen kiillotellut marttyrinkruunuani pitkään ja hartaasti, voihtanut omassa erinomaisuudessa ja ylenkatsonut kaikkien muiden osaamista. Enää en jaksa. Siis ylisuorittaa.

Poissa ovat notkeus, säihkyvät silmät, sileä iho ja kauniit hiukset, hyvä peruskunto ja nuoruuden hoikkuus. Kadonneen vyötärön metsästys on ollut käynnissä jo vuosia, mutta en ole koskaan saanut senttiäkään uumaltani katoamaan. Itsepä läskini kannan. Enkä kestä elämää ilman suklaata.

Poissa sosiaalinen elämä. Olen yksin ja välillä yksinäinen. Kun elelee riittävän kauan itsekseen, on vaikeaa luoda enää suhteita muihin ihmisiin. Tekee mieli illasta toiseen tehdä television kanavavalinnat itse, kääriytyä omaan rauhaan ja vaipua omiin ajatuksiin. Yhä vähemmän kiinnostaa muiden asiat tai jaarittelu puhelimesta tyhjämpäiväisiä kuulumisia vaihtaen. Minun elämä on tässä ja se riittää. Aivan se ja sama, vaikka ystäväni olisi saanut lottovoiton tai ostanut uuden auton. Se ei lopulta hetkauta minun eloani millään tavoin.

Poissa rakkaus toiseen aikuiseen. Vain vitutus nostaa päätään, kun kuulee entisen miehen menneen taas naimisiin. Poissa myötätunto ja exälle onnensuomisen tunne. Hukassa myös naisellinen vetovoimani, se sex appeal, jonka joskus sain kuulla omaavani ja hukassa herkkyys kohdata toinen ihminen.

Poissa musiikin kuuntelu, pullan leipominen, perheen yhteiset ateriat, häpeä exän juopottelusta ja valheellisista kommenteista, mattojen pesu mattolaiturilla, hevosten korskuna lähipelloilla, viljapellot, pyöräilyt lähiseudelle, hirvikärpästen ahdistamat sieniretket, juhlat ystävien kanssa, tanssiminen, usko kaiken mahdollisuuteen, jouluaamun kirkko, ryypääminen, rakastelu, hyökyinä tuleva kiihottuminen, exän yllättäminen työpaikalla pelkässä takissa valmiina viettelemään, hylätyksi tuleminen, kohtaamattomuus, katseiden väistely, sepitetyt tarinat ja valheet, tarrautuminen menneeseen, siivoushulluus,

eletty elämä. Kaikki jäänyt eiliseen ja kuitenkin se on läsnä minussa. Poissa kilpajuoksu ajan kanssa.

Olen tähän asti vihannut sitä, kuinka muistellaan yhdessä menneitä. Olen aina uskonut, että eletty elämä on mukana minussa. Mennyt ei tarvitse alleviivata muistelemalla tai muistuttamalla siitä. Olen aina hönkinyt kylmää viimaa, kun puhutaan menneistä. Ehkä juuri siksi leijun nyt kiinnittymättömänä, kylmissäni ja turhautuneena kaikkeen, mutta juuri tässä ja nyt.

Tänään paistaa syksyinen aurinko, jolla ei enää voimaa lämmittää. Aurinko tarkastelee minua viistosti taivaanrannasta, ja minä ruodin omaa elämääni. Jäljellä on tunne siitä, että olen kuin norsu posliini-kaupassa. Otan tilani ja sanon mielipiteeni. En välitä, mitä muut minusta ajattelevat. Jotkut sanovat sitä rohkeudeksi, mutta minä tiedän, että se on vain keino suojata itseään.

Lapsenlapseni kysyi minulta: "Tiedätkö, mitä maapallo sanoi muille planeetoille?" "En. No mitä?" "Hankkikaa elämä!"

Kyllä nauratti. Niinpä juuri, aika hankkia elämä ja lopettaa turha märehdiminen ja uhrautuvan naisen esittäminen. Ei ole pakko katsoa uutisia, jotka päivästä toiseen keskittyvät kertomaan tulevista kovista ajoista, energian hinnan korotuksista, lamasta, ruokajonoista, sairaanhoitajapulasta, mielen-terveysongelmista, lasten ja nuorten pahoinvoinnista ja ties mistä. Lista on loputon. Eikä ennakointi auta ainakaan minua. Tarraudun ajatukseen, että kaikella on tarkoituksensa, vaikeuksilla, menetyksillä, kipeillä muistoilla ja surulla. Puolukat odottavat poimijaansa. Siinä minulle tehtävä.

On aika ihmetellä syksyn rei'ittämää maan pintaa. Aika seisahtaa poimimaan maasta leipäkivi ja heittää sitä tuulettomaan veden pintaan sen tanssahtelua seuraten. Aikaa kuunnella hiljaisuutta ja sen rikkumatonta rauhaa. Aikaa tunnistaa, ettei mikään ole pysyvää ja kaikella on aikansa. Minullakin.

Jäljellä pakottomuus, jäljellä ymmärrys, ettei tärkeintä ole päämäärä vaan matka, olipa se sitten lyhyt tai pitkä. Ja sillä matkalla ei kannata laskea aikaa.

Leila Peltonen

VANHAN NAISEN AIKARÄPPI

Tapahtuma, johon aika on jättänyt jälkensä: oma elämäni syntymän
ja kuoleman välissä

Jo ennen syntymää ja heti syntymässä
aika oli läsnä,
elämäni määräämässä,
kapaloita vyöttämässä
kasvamiseen tukemassa, työntämässä.
Ajan alkuhampaat,
viattomat kullannnuppulampaat,
ensin hellästi nyrsi elämäni
ruohikkoreunan kukkaniittyä,
lauhkeaan ihmislaumaan oli ihana liittyä!
Sitten viiltävin teräshampain
ajan peto rouskaisi ja hellimmät siteet irti puri –
lapsensydän joutomaalla suri, suri.

Aurinkokelloni viisarit,
varjot lempeät pihapuiden,
haihtuivat hämäryyteen
kelmeiden kuutamoöiden.
Kutistui lapsenkengät, kävi kittanaks pitsimekko,
katosi leikki, iltasadut, aapiskukko
piparitaikinanteko,
joulun pahvinaamariukko.
Tunki tilalle kulman kaverit,
kruisailu, styylaus, stailaus, bailaus,
katujen uho, räyhä ja hekoheko.

Tylyyn maailmaan sysäsi aika
nuoren honkkelonaisen,
sinisilmäisen, liian luottavaisen.
Takaraivossaan roikkui ja takoi,
alati armoton aikuistumispakko.

Aika pysyvät jäljet kaiversi,
sitä syvemmät, kipeemmät, herkemmät
mitä kuumemmin elämä liekehti.

Pullistelin, uhosin, irvistin mailmalle,
jään kiikkiin maineen ja suoritushulluuden alle.
Allakan oravapyörän vuosiviuhka
myrskyjä mieleen nostatti
salamatahti karrelle poltti kaiken
mikä minussa ihmistä muistutti.
Kellon lasimuurin takana
viisaripiiskat viuhuivat
tunnit, minuutit, sekunnit hukkaan valuivat.
Turhat, tuhlatut hetket
katosivat, katosivat!

Tänään, vanhana naisena
tyynesti olen ymmärtämässä, että
ajan salaisuus onkin tässä:
aikataulut rakentaa ihminen
aikaa palvoen ja totellen,
sen edessä ryömien.
Mutta *onnellisen ajan taulut* maalaa aika itse:
sen sivellin on lintu vapaa,
se antaa ihmispolon joutilaana verkkaisesti mataa,
sen lohdutuksella on tuhat tapaa.
Katso kuinka sen sivellin
maalaa värit koko paletin:
auerkevään odotuksen,
hellekesän pakahduksen,
ruskasyksyn aherruksen
vititalven levon, unohduksen.

Minä itse päätän onko aika hyvä vaiko paha,
en sitä saata lahjoa, omistaa,
ei siihen tepsii imartelu, kaikki maailman raha.
Aika omaa elämäänsä elää ja se minun antaa elää!
En sitä tapa -- se minut elvyttää.
En sitä kuluta -- se minut tasoittaa ja silentää.
En sitä mittaa -- se minut arvioi ja arvottaa.
En sitä umpeen kuro -- se kevein, kahleettomin siivin saa minut ohittaa.

Aika minuun jätti jäljet lahjaksi:
hiukseni valkaisi lumihangeksi
uurteisti ihoni, luuni kirjoi pitsiksi,
sydämeni rytmin uuteen tahdisti
muistini kultahiekaksi hajoitti
pettymyksen haavat paransi
hioi arpijäljet, itkukiillon kuivasi
mielen piilot pimeimmät valaisi
tuskan kireyden löysäsi
kynnysmattonöyryyden murskaksi polkaisi
maasta minut nosti, selkärankaiseksi ryhdisti.
Antoi anteeksi ja armahti.

Voin ylpeänä katsoa
kerros kerrokselta kuluneisiin vuosiin
nyt olen saanut minuuteni ulkoisen ja sisäisen
aitoon kuosiin.
Aika tekee elämäni tasokkaaksi,
siksi myötätulessa nyt purjehtii
tämä ikäloppu naarashaaksi.

On tullut aika luopua.
Lapsuus, nuoruus, aikuisuuden voiman päivät
taakse jäivät, ne eivät enää koskaan toistu,
mutta aika ei viereltäni poistu
vaan pysyy viimeisiin jäähyväisiin asti.
Tämä on viimeinen rasti.

En aikalisää ano,
vaikkei vielä sammunutkaan
elämän huiko eikä polttava jano.
On aika odottaa.
Jaan omat viime hetket rakkaimmille,
läheisille eläville ihmisille,
omaa aikakauttaan vaaliville,
onnellista tulevaa lapsillensa toivoville.
On pian aika korkea: hymyilen ja huokaisen,
hiljaisuus rikkumaton minut ympäröi,
sanaakaan en enää sano.
Ajan jäljet tuhkatuuleen haihtuu,
uneen rajattomaan vaihtuu.
Aika ilman aikaa.

Avaruus.
Ajattomuus.
Ikuisuus.

ITKEÄ PYYKKIKORIN TYHJYYTTÄ

KOLIKOITA OLI PALJON

Kolikoita oli paljon. Mies siirsi yhtä, liu'utti sitä pitkin pöydän pintaa, toisen samanlaisen viereen. Käänsi toisen nurinpäin, kolmannesta yritti nähdä vuosiluvun. Ei onnistunut. Nosti katseensa ylös kolikoista, katseli tuvan kaappeja. Kuin odottaisi, että suurennuslasi itsestään sieltä juoksisi tykö. Koska kaapit olivat hiljaa, murahti mies ja työnsi tuolia kauemmas pöydästä. Mies nousi ylös, piti ensin pöydästä kiinni, sitten tuolista, muutamaankin kertaan ähkäisi. Teki hitaasti kuin pelkäisi että tänään on päivä, jolloin keho irtisanoutuu työstään.

Pystyyn päästyään mies mutisi, käveli kohti kaappeja. Tovin etsi, löytämättä. Viimeisen kaapin jälkeen jäi katsomaan suljettua ovea, mikä vei pois tuvasta. Ovi oli ollut valkoinen, nyt oven puupeilien alareunat olivat keränneet pölyä ja sotkua. Ne oven osat, mitkä aina kolahtivat tiskipöytään, ne olivat kolhuilla. Valkoisen maalin alla näkyi harmaata, sen alla sinistä.

Mies muisti kaikki ne värit. Kaikki ne maalauskerat. Ei hän itse ollut kaikkia maalannut, ei hän nyt hyvänen aika niin vanha vielä ollut. Kyllä onneksi vielä oli vankka hirsitalo vanhempi kuin hän itse, leivinuuni toiminnassa, pönttöuunit myös. Mutta se harmaa väri siinä oven kolhussa, se oli hänelle niin rakas. Ja raskas.

Ajatukset ja mielen kuvat vievät miehen niin kauas, että unohtui suurennuslasin etsiminen. Tuntui hävittävän kaikki voimat, upottavan jonnekin sellaiseen, mihin ei haluaisi upota. Mies piti tukea pöydästä, käveli kohti tuolia. Se vähäinenkin päättäväisyys ryhdissä, se oli hukkaantunut sisäänpäin kääntyvän katseen myötä. Vaikka mies istahti tuoliin selkä vasten tiskipöytää ja suljettua ovea, näki hän silti kaiken sen, mitä ei enää ollut.

Ei mitään hahmotusta siitä, kauan olen istunut tässä, tuijottamassa ruutua. Ei tuo mies päästäni hävinnyt, mutta siihen se jäi tuolilleen istumaan, päättään roikuttamaan. Epäkohteliasta hänelle, jättää sinne surunsa keskelle, mutta kun minä jäin nyt jotenkin jumiin.

Josko menisin vaikka vessaan välillä, ehkä pieni liikehdintä on okei. Tuuppaan tuolin kauemmas, selkä murahtaa kovaa, on pakko pitää kiinni pöydästä ja ähkäistä. Taisin sitten kuitenkin istua liian kauan; niskaa vihlaisee, hartiat paukkuvat. Kuin pitäisi asetella kehonsa taas järjestykseen, noustessaan ylös.

Ajatukset on jotenkin levällään. Kuin syksyn ensimmäiset tippuneet lehdet. Yksi oranssi tuolla, yksi mätäpilkkuinen tuolla, kolmas ajatuslehti tuolla. Näen pyykkikorin. Samat muutamat pyyhkeet,

miehen työhousut, minulta muutamit sukat ja trikoot. Kaikki olleet siinä viikon tai muutaman, emme me niin likapyykkiä tuota. Ainakaan siihen tahtiin kun poikamme tuottivat, voi jestas! Aina oli pyykkikori muuttunut niin korkeaksi vaatevuoreksi, niin että ne päällimmäiset piti oikeasti asetella sinne. Ettei koko vuori sortuisi. Ja aina kun sain sen viisi koneellista pyykättyä, ilmestyi virnuileva poika paikalle, oli kerännyt syliinsä kaikki vaatteet lattialtaan. Välillä sitä silloin kiroilin, viimeisinä vuosina nauroin. Minkäs sille, virnuilevalle pojalle ja sen autokorjaajaopiskeluista sottaantuneille vaatteille. Tai identtisen veljensä raksamiehen likaisille vaatteille.

Kyllähän pojat edelleen tuovat pyykkinsä tänne, halvempi se on täällä pyykätä kuin ostaa konetta omaan pieneen kotiinsa. Mutta ei se ole sama, ne täydet ikeakassilliset vaatteita, kuin se virnuilu, ja huojuvan vaatevuoren kori. Siksi nyt tuijotan pyykkikorille ja itken. Tänäänkin. Toki olen elämässäni oppinut, että minuun jos keneen kyllä itkua mahtuu, mutta että taas. Ja kyllä, hahmotan kuinka hölmöä on itkeä pyykkikorin tyhjyyttä, mutta silti, itken.

Ei auta.

Ei mikään homma edisty, jos en sitä tee. Hiljalleen saan itkun loppumaan, ja käsi kädessä itkun kanssa tulleen hyödyttömyyden tunteen haipumaan pois. Kävelen takaisin pöydän ääreen, istun alas ja yritän hengittää oikein tosi syvään.

Kaikkia niitä kuvia ja muistoja, kaikkia niitä mies vaali, ja rakasti. Niitä vain oli niin paljon. Hetket ja sanat ja kuvat, ne aina tulivat yhtä aikaa, ryöppynä. Työnsivät toisiaan pois edestä kuin lintuparvi pellolla kylvöjen jälkeen. Mies tiesi, että tässä kohdassa vaimo olisi käyttänyt vertausta ”Kuin akat Stockmannin Hulluilla Päivillä, tappelemassa jostain ylihintaista turhakkeesta!” ja siksi hymähti, muistolleen. Tuo auttoi miestä, niin että sai itsensä järjestykseen. Mies ähkäisi ja nousi ylös, korjasi ne sangasta teipillä korjatut silmälasinsa, mitkä aina valuivat. Katsoi, että linttaan astutut aamutohvelit osoittivat oikeaan suuntaan ja lähti liikkeelle, kohti hiukan lommoista, ennen niin valkoista ovea. Naurahinkin muistolle, sille, kun naurava vaimo antoi hänelle lahjaksi aamutohvelit, vaaleanpunaiset.

Selkään sattuu, olen taas tässä tuolillani valunut ihan linttaan. Minne se ryhti aina katoaa, kun vähänkin uppoaa tarinansa maailmaan? Miksei vanha mies tohveleissaan ja minun napakka poikittainen vatsalihakseni voi kulkea käsikynkässä??

Venyttelen tuolissani taaksepäin, tasainen pauke kuuluu selkärangasta ja taas kulkee henki hiukan paremmin. Paremmassa ryhdissäni kurkkaan sivulle, näen suljetun valkoisen oven, vähän jo nuhraantuneen.

Tuo ovi pysyi tiukkaan kiinni silloin, kun pojat muuttivat omiin koteihinsa. Hiljaisuus ja tyhjyys oven takana oli niin pelottava, etten sinne uskaltanut pitkään aikaan mennä. Muutos oli niin valtava, ettei minun pieni sydämeni saati mieleni pysynyt tahdissa, ei sitten niin ollenkaan. Ennen siellä oli ollut pelimaailmaansa loitsuava, minua jo päätä pidempi täysi-ikäistynyt poika. Nyt vain tyhjyys. Sama oli yläkerran huoneessa, sinnekin jäi vain hiljaisuus ja palauttamattomat limupullot.

Yläkerta sai olla sellaisena kun oli, kuukausia ja taas kuukausia, mutta olohuone ei. Hyvä vaan, että toinen pojista otti tyytyväisenä sohvamme uuteen kotiinsa, sen likaisen, linttaan istutun, sen missä

oli vielä neljän ihmisen pyllynjäljetkin. No viisihän meitä kyllä on, mutta tytär muutti jo pari vuotta aiemmin omaan kotiinsa. Poika ja sohva, kun ne lähtivät, jäi olohuoneeseen vain keinutuoli ja senkki ja televisio, pöly ja lika.

Olohuoneen tyhjyys, se väänsi sydäntäni kuin jotain helvetin tiskirättiä, ja veti avokämmenellä lit-sareita poskille. Olohuone, se perkele, se ilkkui minulle. Huusi että kukas sitä omaa aikaa aina itselleen halusi, miltäs se oma aika nyt sitten tuntuu onkos nyt kivaa kun kaikki lapset ovat omillaan ja täällä on vain miehesi ja sinä ja nyt saat tehdä ihan just sitä mitä haluat koska kukaan ei enää tarvii sua.

Aika monessa paikassa kirjoitetaan siitä miltä tuntuu, kun lapset muuttavat pois kotoa. Missään ei kerrottu siitä kaikesta, ei kunnolla. Miksi ei? Se, mikä seuraa siitä kun kaikki lapset ovat lähteneet pois kotoa, on pelottavaa. Sinne voi yksi pieni äiti hukkoa, äiti, joka ei enää olekaan sitä mikä on luullut olevansa. Äiti, joka tajuaa, kuinka paljon on tehnyt asioita pieleen. Miksi siitä ei kirjoiteta, kun sinä itse tiput tilanteeseen, missä et ikinä ole ollut? Miksi ei kerrota, kuinka helvetin vaikeaa on löytää itseään, taistella läpi sen arvottomuuden tunteen, mikä tulee siitä kun kukaan ei tavallaan oikeasti kaipaa sinua? Ja voi luoja, miksi ei sanota, miltä tuntuu, kun tuttuihin paikkoihin ja maisemiin, niistä joka ikiseen liittyy muistoja poismuuttaneista lapsista? Kuinka pahimpina päivinä et pääse minkään ohitse, kun kaikki tuottavat muistoja ja niin kovan kaipuun?

Ennen kun mies avasi kolhiintuneen oven, hengähti hän syvään. Mies piti huoneesta kovasti. Vaimo oli rakastanut tätäkin huonetta, ja siksi miehen piti pitää kahvasta kiinni. Vaikka oli jo aikaa kulunut, silti ikävä oli niin kova.

Äh. Mitä ihmettä tuolle miehelle teen? Mitä minä itselleni teen?? Minun piti kirjoittaa kolikoista, mitä ostin kirpputorilta, niitä mitä katselin suurennuslasilla, vanhimmassa oli vielä Nikolai II:n kunniaksi kaiverrus, se oli vuodelta 1898. Kirppiksellä ollessani, kolmen euron kolikkopussi kädessäni, näin tarinan kasvavan mielessäni, miehestä ja kaipuusta ja pois lähtemisestä. Tarina sai vahvistusta niistä kirpputorilla olevista ihmisistä, varsinkin siitä yhdestä hassusta papparaisesta. Näytti siltä että mies olisi höpötellyt itsekseen. Silmälasit olivat aivan vinkkelissä ja kun mies kulki läheltä, näin että toinen sanko oli teipattuna. Miehellä oli jalassaan jotenkin aivan tärähtäneet aamutohvelit, enkä voinut kuin vain nauraa. Ne oli nuhjaantuneet mutta ne olivat vaaleanpunaiset. Se kirppiskäynti piristi, niin kuin se yleensäkin tekee, siellä oleminen on kuin nettiselaimen päivittäminen, tai puhelimen uudelleen käynnistäminen. Se laittaa mieleni järjestykseen, ajan tasalle.

Viime viikonloppuna remontoin yläkerran vinttikamarin. Olohuone oli työstetty jo heti poikien muuttoa seuraavalla viikolla. Alakerran huone, sen työstin ehkä viikko olohuoneen jälkeen. Nyt oli enää yläkerran huone. Tapetoin, eristin ikkunan, nauroin samalla että turhaa hommaa koska joka kolosta tuulee sisään, tässä vanhassa hirsitalossa. Toinen pojista, se erityisen taitava pyykkikorityyppi, sen pelipöytä oli aina ollut samassa paikassa. Koska pojan vähintään kaksimetriset jalat olivat olleet aina samassa kohdassa, olivat varpaat hipsutelleet tapetin rikki. En raaskinut tehdä hienommin, enkä myöskään enää kolmen päivän tapetoinnin jälkeen jaksanut, vaan vain leikkaa-liimaa-askartelin, laitoin kukkakuvion kulkemaan tapetin reiän yli. Kun kaikki oli valmista, istuin alas katselemaan

kaunista pientä vinttikammaria, ja ikkunasta auringonlaskua. Ulkona tuuli ja niin tuuli huoneessakin, mutten siltikään voinut sieltä liikkua.

Tuossa vinttikamarin remontissa, siinä kesti. Luulin, että vain laiskuutta, tai muka-kiireisyyttä, että siksi meni yhdeksän kuukautta, mutta taisi alitajuntani tietää paremmin. Minä itse luulin, että mieleni olisi jo rauhoittunut, enkä enää tipahtaisi niin syvälle suruun. Luulin, että olin jo löytänyt oman paikkani tässä hetkessä ja ajassa. Luulin, että osasin jo olla itsessäni.

”Paskanmarjat”

Mies ärähti ja avasi oven. Hän muisti, että vaimolla oli ollut suurennuslasi siellä yhdessä laatikossa ja siksi mies astui huoneeseen. Huone oli ollut vaimon työhuone, kukkahuoneeksikin vaimo sitä oli kutsunut. Enää ei ollut kukkia eikä vaimoakaan mutta mies tarvitsi suurennuslasin, koska kolikot, kirpputorille. Ei kuitenkaan halunnut vahingossa lipsauttaa arvokolikoita myyntiin, siksi suurennuslasi. Toisina päivinä mies jäi suremaan sitä mikä oli jo mennyt, mutta toisinaan hän murisi ja irvisteli niin että sai itsensä takaisin tähän hetkeen. Joskus asiat olivat hurjan vaikeita, joskus ne vain olivat asioita, vain asioita. Siksi nyt, hän haki suurennuslasin ja kun taas istahdus kolojen ääreen, korjasi silmälasejaan ja vielä kerran murahti, vielä vahvemmalla asenteella. Kiroi ääneen.

Perkele.

Se auttaa useasti, perkeleen tuoma asenne, mutta remontin jälkeen, valmiissa yläkerran huoneessa, auringon laskiessa, siellä tipahdin taas johonkin. Kuopukset olivat muuttaneet omiin koteihinsa yhdeksän kuukautta sitten. Nyt olin remontoinut ja siivonnut heidät pois talosta. Olohuone, alakerran huone, vinttikamari. Kaikki ovat kauniita ja sopivia eikä niissä enää ole limupullomeriä, eikä koppuraisten sukkien läjjiä, eikä pelihelveteissään karjuvia poikia. Minulla oli vain aikaa, ja oli vain minä, ja minä olin edelleen niin... niin... turha. Arvoton. Tarpeeton. Surkea. Säälettävä.

Tuosta seuraavana aamuna päätin lähteä taas kirpputorille, siitä jotenkin oli tullut sellainen minun zen-paikkani. Kuljeskelin siellä, luurit päässäni, omassa kuplassani. Taas näin sen vanhemman miehen. Silmälasit keikkuivat nenänpäässä. Linttaan astutut aamutohvelit. Jäin miestä tuijottamaan. Hän lähti, minä menin. Taas oli kolmen euron kolikkopusseja, lisäksi oli taulu. Se oli vanha kuva, minkä päälle oli kirjoitettu vanhan ihmisen tarkalla ja täsmällisen kauniilla kaunokirjoituksella teksti. Taulu oli todella ylihinnoiteltu, mutta sai minut nauramaan niin, että lähellä olevat kääntyivät katsomaan nauruani.

Nyt taulu on olohuoneessamme. Kun meinaan hukkua kaikkeen aikaani mitä en osaa käyttää, ja kaipuuseeni mikä nakuttaa minut koloja täyteen, ja kiukutteluun siitä, kuinka tuhlasin arvokasta aikaa olemalla kamala äiti, silloin menen lukemaan tekstin.

”Joka päivä muista katsoa ylös. Siellä on tilaa ja kauniit pilvet, siellä on taivas, joka on ainoa mikä sinua rajoittaa (eikä välttämättä sekään!).

Joka päivä muista katsoa varpaisiisi. Ne ovat lähimpänä kaunista maataamme, ja ne pitävät sinut pystyssä ja liikkeessä (sitä paitsi ovathan ne nyt niin kauniit, ne kymmenen varvastasi!).

Kun oikein meinaa olla suru ja harmitus, muista kiroilla. Paskanmarjat toimii hyvin, perkele vielä paremmin!”

Heli Mikula

LINTULAUTA

Olavi istui keinutuolissa ja katseli olohuoneen ikkunasta takapihalle kertyneitä lumikinoksia. Helmikuun aurinko kimmelsi lumihangen pinnalla niin, että sisälläkin piti siristää silmiä. Keskellä pihaa kasvavan vanhan koivun oksia peitti hento lumikerros. Yhdellä oksalla keikkui pienessä tuulenvireessä lintulauta, jonka vaaleankeltainen maali oli hilseillyt melkein kokonaan pois. Se ei tuntunut pikkulintuja haittaavan, sillä punatulkut, varpuset ja talitintit kävivät noukkimassa laudalta Olavin sinne laittamia jyviä vähän väliä. Hyvin tuntuu kelpaavan, myhäili Olavi mielessään ja notkautti itselleen lisää vauhtia keinutuolissa. Seinällä jyskytti kaappikello ja lautalattia narahteli vaimeasti keinutuolin tahdissa, muuten talo oli hiljainen. Olavi vilkaisi kelloa, sulki silmänsä ja ajatteli jääkaappiin laittamaansa syntymäpäiväkakkua, jonka oli valinnut huolellisesti lähimarketista.

Olavi havahtui kaappikellon ääneen puoli kolmelta, nousi keinutuolista äkkiväärästi ja tunsu alaselässään vihlaista. Olavi käveli keittiöön selkäänsä pidellen ja tunnusteli kielellä kuivaa suutaan. Keittiössä hän laski hanasta vettä, täytti vesilasin ja joi sen tyhjäksi pienin hörppäyksin.

Pakkanen nipisteli poskia, hengitys höyrystyi vaaleanharmaiksi pilvimuodostelmiksi ja pakkaslumi narskahteli talvisaappaiden alla, kun Olavi asteli verkkaisesti itse tallaamaansa polkua pitkin koivun luo. Kädessä oli talipallo ja jyväpussi. Puun luokse päästyään Olavi pysähtyi, kohotti toisella kädellä lintulaudan kattoa, kaatoi sisään jyviä ja nosti lopuksi katon takaisin paikalleen. Sen jälkeen hän kiinnitti vihreässä verkkopussissa olevan talipallon viereiseen oksaan, otti pari askelta taaksepäin ja jäi katsomaan lintulautaa. Olavi muisti, miten Markus oli tullut koulusta kotiin ja esitellyt puukäsityötunnilla tekemäänsä lintulautaa vanhemmilleen ilosta hehkuen. Aili oli kehunut poikaa ja pörröttänyt hiekanväristä tukkaa samalla kun Olavi oli käänntynyt lintulautaa puolelta toiselle ja huomauttanut huolimattomasta maalauksijäljestä. Markuksen hymy oli sammunut ja poika oli noussut yläkertaan hiljaisena. Aili oli katsonut miestänsä pitkään, nipistänyt huulensa tiukaksi viivaksi, kääntynyt kannoillaan, astellut keittiöön ja napsauttanut radion päälle. Olavi oli tuhahtanut itsekseen ja ihmettelyt, miten herkkähiipäinen poika oli. Tulisiko siitä miestä ollenkaan Olavi muisti miettineensä useammankin kerran. Nyt helmikuun lopun pakkasessa Olavi katseli samaa lintulautaa ja tunsu vatsassaan muljahduksen.

Sisällä Olavi käveli päättäväisesti suoraan keittiöön, otti kahvipurkin ja mittasi keittimeen kolme lusikallista kahvia, kaatoi vettä vesisäiliöön ja napsautti keittimen päälle. Hetken kuluttua kahvinkeitin alkoi purpattaa ja sihistä. Olavi avasi jääkaapin, veti esille kinuskikakun, asetteli sen lasiselle

tarjoiluastialle ja laittoi keskelle pöytää, vilkaisi sitten seinällä naksuttavaa kaappikelloa, huokaisi ja käveli lipaston luo ja otti sen päältä puhelimensa. Ei soittoja, ei viestejä. Kakkua ostaessaan hän oli ajatellut, että jos joku kumminkin. Mutta ei. Olavi laski puhelimen takaisin lipaston päälle. Ajatteli sitten syntymäpäiväänsä ja ikäänsä. 88 vuotta. Siihen on mahtunut monenlaista, Olavi tuumaili ja katseli samalla uurteisia käsiään ja huomasi etusormessaan pykämän, joka ei ottanut parantuakseen. Nosti kättä lähemmäs ja tutkaili keskittyneesti haavaa, joka näytti kuivuneelta puukonviillolta.

Kun kahvinkeitin purpatus päättyi, Olavi kaatoi kukkakoristeiseen posliinikuppiin kahvia. Ailin aikoinaan ostama kuppi oli niin siro, että Olavin oli vaikea saada siitä luontevaa otetta kömpelöillä kourillaan. Työmiehen kädet hänellä oli, Olavi mietti, ja niillä oli tehty töitä, niin paljon töitä, ettei mitään väliä. Oli kaadettu puita, raivattu vesakkoa, rakennettu tämä talokin ja pilkottu polttopuita. Vieraalta en polttopuita osta, niin hän oli Ailille vannonut nuorena miehenä ja sanansa oli pitänyt. Kun Olavi hetken päästä upotti kakkulapion pehmeään kinuskiin, hän huomasi, että oikea käsi oli alkanut täristä. Aavistuksen vain, mutta tärisi kuitenkin. Samalla Olavin mieleen pulpahti muisto, miten sillä samalla kädellä Olavi oli nostanut Markuksen seinää vasten ja sihissyt huuliensa välistä anna olla viimeinen kerta, viimeinen, kun isäs tavaroihin kosket. Markuksen silmissä oli välähtänyt pelko, kyynel oli työntynyt esiin silmäkulmasta ja vierinyt sitten hitaasti poskea pitkin alas. Ja sitten Ailin sanat. Antasit edes sen pojan olla. Kakkupala tarttui Olavin kurkkuun, ei suostunut putoamaan alas tuttua reittiä, vaikka Olavi yritti. Olavi nousi pöydästä, siirtyi olohuoneeseen, pyöritteli imelää kakkumassaa suussaan ja katseli tuttua huonetta kuin vierasta näyttämöä, jonka oli itse aikoinaan rakentanut. Kauan aikaa sitten, itsestään varmana ja ylpeänä. Ja nyt yksin, kaikkien näiden muistojen kanssa, jotka pulpahtivat esiin äkkiarvaamatta kuin tyhjältä, vyöryivät päälle ja olivat enemmän totta kuin tämä hetki. Muistojen paino oli musertava vaikka muistot itsessään olivat kevyempiä kuin taivaalla lipuvat pilvet tai tuuli, joka heilutti puiden oksia.

Olavi käveli makuuhuoneeseen, laittautui pitkäkseen parisängyn oikealle puolelle päiväpeitteen päälle. Ei jaksanut siirtää päiväpeittoa pois paikoiltaan. Ei ollut jaksanut siivota keittiötäkään. Kahvi ja kakku olivat jääneet pöytään. Ennen kuin Olavi sulki silmänsä, hän katseli seinällä olevia valokuvia, joita raidoitti sälekaihdinten välistä sisään pyrkivät päivän viimeiset auringonsäteet. Markuksen koulukuva ja kuva Ailista mökkirannan laiturilla. Markus ja Aili, Aili ja Markus. Aina vain ne kaksi, aina vain.

Olavi sulki silmänsä ja antoi kaiken tulla. Kaikkien muistojen vuosikymmenten takaa. Kuin ulapalta rantaa kohti vyöryvät raskaat aallot, jotka pärskäyttävät valkoisen vaahdon suhisten rantahiekkaan kerta toisensa jälkeen. Olavi kuvitteli, että makasi valtameren rannalla märällä hiekalla ja antoi aaltojen, muistojen, elämän vyöryä päällensä. Kaiken sen, mitä ei ollut koskaan itselleen myöntänyt, mutta mikä oli totta.

Olavi heräsi pimeässä huoneessa. Olohuoneesta kuului kaappikellon tasainen jymähtely. Yöpöydällä olevaa digitaalinen herätyskello näytti yhdeksää. Olavi napsautti valon sängyn vieressä olevaan jalkalamppuun ja nousi istumaan kömpelösti sängyn laidalle. Jäi sitten katsomaan omaa heijastustaan ikkunasta. Vanhan miehen kokoon lysähtänyttä ryhtiä, eteenpäin työntyviä hartioita, otsan ryppyjä ja leukalinjan velttua ihoa. Viimeistä naamiotaan tässä maailmassa.

Olavi oli vähällä kompastua räsymaton reunaan, kun hän käveli pimeässä talossa lipaston luo. Hän

hamuili käteensä puhelimen ja istahti se kädessään keinutuoliin. Olavi katsahti ulos ja näki katulampun valossa tutun koivun, joka heitti varjoja öiselle hangelle. Olavi piteli puhelinta kädessään, liu'utti sormeja alas valikolla ja pysähtyi m-kirjaimen kohdalle. Olavi hengitti syvään ja katsoi taas ulos. Lintulauta keinahteli puolelta toiselle tuulenvireessä. Jostain lennähti pikkulintu ja asettui istumaan lintulaudan reunalle.

PALAVA PENSAS

I

Ensin näkyy keinutuoli, sitten lapikaspari, viimein mummo kainalossaan kullattukehyksinen taulu ja musta käsiväskey. Mummo puskeutuu keinutuoliinsa heti, kun muuttomies laskee sen lattialle, löyhyyttelee hikistä kaula-aukkoaan, viskoo päätään puolelta toiselle.

– Mulla niin syämmestä ottaa. On taas niin huono verenkulku ja jalat turpunhet tukeiksi. Mummo nostaa raskaat jalkansa keinutuolin jalaksille ja potkii vauhtia niin, että keinutuolin liitokset ritisevät.

– Koko kylä jäi nyt autioon, huokaa mummo alistuneella äänellä. – Mulla on niin ikävä minun ruu-supenshaja. Mulla on niin ikävä minun koivikkoa, jonka met Leevi–vinaan kanssa yhdessä istutimme.

Mummo pyyhkii silmiään leningin hihasta vetämäänsä nenäliinaan, penkoo korista voipaperiin käärittyjä limpunviipaleita.

– Ottakaa ja syökää siitä, he, hän kehottaa muuttomiehiä.

– Eipäs vain saanhet ahneet voimalaitosherrat Leevin ja minun koivikkoa, hykertää mummo käsiään hieroen ja hymykuopat poskilla kumpuillen. – Jo vain tuli ministereiltä suojeluratkaisu viime tiphan. Mutta sunkhan kotikylää ennää suojella tarttis, melkein kaikki luovuttanhet tai kaikonhet. Hyä, että mie sain oman pirtin pysthön näin sievälle paikalle, iloitsee mummo. – Pirtinlasista näkky kirkko ja pääsen hyästi lauluseurhoin.

Kalustuksen myötä huone kokee aikahypyn. Mummo elää Leevi–vinaan aikaa. Leevin vei virta kevätjäiden mukana, mutta Leevin suuri miesten rannekello mittaa yhä aikaa mummon tukevassa ranteessa. Mummo pyyhkii kullattukehyksisen taulun lasin ja raamit hihallaan. – Jeesus on mulla syän ja sielu, hän sanoo ja sivelee peukalolla Jeesuksen jälkimaalattuja, iloisenkeltaisia kiharoita.

Muuttomiehet alkavat tehdä lähtöä, mummon suupielet väpättävät.

– Ottakaa Helemin pojat tästä voitaleipää kotimatkalke ja muistelkaa rakhaja terveisiä kotikylhän. Sanokaa Helemille, että mie testamenttaan hälle minun parhaan korpihillapaikan. Viskutatta Helemin korvhan, että itäpuolen maantien siutti nousee haaratie vasemphan käthen. Siittä se Helemi jo äkkiä haistaa...

II

Mummo riisuu pyhäleninkinsä muuttomiesten mentyä ja alkaa keriä nutturaansa auki. Pitkää piiska-maista lettiä purkautuu kuin narua. Mummo alkaa kesken kaiken nauraa hekottaa.

– Ai rietas, hän selittää, nytpä mie muistinkin unen, jonka mie mennäyönä kattoin. Kuuntelepa, tyär, ko mie selevitän.

Mummo aukoo kellanharmaita lettejään ja asettelee ruskeat nutturapinnit käsilaukkuunsa.

– Mie olin ikään kuin olevinani pärekattotalakoissa Saittajärven vanhalla pirtillä. Leevi ja yksi Juopperin Arviiti olit siellä myös. Mulla oli jalassa net paperinyörikengät, jotka met Briita-siskon kansa ostima Kemistä heti soan jälkhin. Unessa Leevi ja Arviiti molemmat riiasit muka minua. Mie näin sieltä kauempaa kuinka net rupesit keskenhän riitaa haastamhan ja niinkö nujakoimhan. No mie tieten lähi menhen välhin ennenkö kerkiävät tosishan alakaa lyömhän. Justiinsa ko mie kerkesin Arviitin sölän taakse niin eikhän Leevin nyrkki tule ja osu minua suoraan nokhan. Katoppa ko se oli justiinsa mottaamassa Arviitia, mutta Arviiti kerkesi siutti siitä. Ai rietas, nauraa mummo, juuri samala hetkellä Saitan ämmin ristihuulinen piika soitti rappusilla lehemänkelloa ja kuttu väkeä kokhon ruokapöythän.

– Oli se vain merkillinen uni. Mitäkhän se meinaa?

III

Juhannusviikolla mummon kotikylässä puhkeaa rajumyrsky. Ukkonen sytyttää metsäpalon ja polttaa Leevin koivikon.

– Oli se vain komia koivikko, haikailee mummo katsoessaan koivikkoa vanhasta valokuvasta. Tuossa polunpäässä minun herttaseni aina odottivat, kun met menimä äitisti kanssa niitä laitumelta huutelemhan.

– Mutta johan net Leevi-rievun koivut olit syämmestä yhtä lahot ko mieki, mummo tuumaa ensin asiallisesti, mutta herahtaa sitten sydäntäsärkevään itkuun. – Emmie muuta ko sitä, että minun ruusu-pensas oli sielä koivikossa, nyyhkyttää mummo. – Minun villiruusu-pensas pallaa!

Mummo avaa pitsinenäliinaan kääräistyn pienen mustan virsikirjan, sivunmerkkinä oleva litteäksi kuivunut hennonpunainen ruusunteriö kostuu kyynelistä.

– Siell’ kaunis kannel soi, veisaa mummo väräjäväällä äänellä. Piukaksi käynyt keinutuoli ritisee ja paukkuu ja rutistaa mummoa tiukkaan syleilyynsä. – Hyä tässä on vielä soutaa, Leevin veistämässä toolissa.

RAUHANPIIPPU

Kiinteistönvälittäjä Janika Ruskosuo tunsu äkillisen huimauskohtauksen pyyhkäisevän läpi päänsä, kun hän näki kuka viestin lähettäjä oli.

Elias Strömby.

Ja missä osoitteessa kohde sijaitsi.

Janikan oli pakko istuutua alas. Hän nojautui premiumnahkaisen Eames Lounge –tuolinsa selkänojaa vasten ja sulki silmänsä. Oliko sen pakko olla juuri Elias?

Hän muisti henkilökohtaisen valmentajansa neuvon.

– Hengitä hitaasti sisään. Keskity vain tuntemaan ilmavirran kulku sieraimissa. Pidätä hetki ilmaa keuhkoissa ja sitten anna ilman valua hitaasti ulos samaa tietä.

Kun huimaus alkoi mennä ohi, Janika avasi silmänsä. Hän hengitti edelleen valmentajansa neuvoilla, mutta pystyi jo hieman ajattelemaan.

Elias Strömby oli ainut ihminen joka muistutti häntä siitä valtavasta häpeästä, jonka hän luuli jo unohtaneensa. Ainakin melkein. Hän ei ollut koskaan puhunut asiasta. Ei edes joogaopettajalleen. Se oli liian iso möykky ja hän halusi upottaa sen sanotaan nyt vaikka Helena Suurnäkin luomukanalan lämpökompostorin ahneeseen kitaan.

Eihän hän ollut kertonut sitä Helenallekaan. Nuoruutensa parhaalle ystävälle, joka valaistumisen seurauksena oli luopunut urastaan ja perustanut kanalan jonkun toisen hörhön kanssa. Voi luoja, miten Janika nyt kaipasikaan Helenan lohduttavia sanoja, mutta se oli liian myöhäistä. Hän oli sanonut suorat sanat Helenalle tämän uudesta päähänpistosta. Luopua nyt elintasostaan noin vain. Miksi Helena ei kunnioittanut sitä, mistä he olivat yhdessä koko nuoruutensa taistelleet? Hän tiesi ettei Helena antaisi anteeksi. Vai antaisiko sittenkin?

Koko seinän mittaisesta maisemaikkunasta paistava aurinko lämmitti selkänojan mustaa nahkaa niin, että Janika pystyi keskittymään sen verran, että havaitsi pitkästä aikaa nikotiinin himon. Hän muisti savukkeet, jotka oli kätkenyt Zianlong–posliinisen lampunjalan sisään. Tietenkin vain pahanpäivän varalta.

– Mitä sä mutsi puuhaat? Karmen tuli juuri huoneestaan kun Janika oli irrottanut lampusta varjostimen ja ujutti kättään maljakon kapeasta suuaukosta koettaen yltää sen pohjaan.

– Tarkastan vain maljakon kuntoa, Janika selitti tyttärelleen, joka ei näyttänyt välittävän asiasta sen enempää. Joi vain vihermehunsa ja katosi ovesta reppu selässään.

Siellä ne olivat. Kaksi Dunhill-savuketta.

Janika taiteili toisen savukkeen sormiensa väliin. Sitten hän laittoi keittiösaarekkeen yllä roikkuvan liesituulettimen täydelle teholle, sytytti savukkeen kaasusytyttimellään, imi ensimmäiset savut puristaen savuketta huulillaan kuin pelkäisi jonkun vetävän sen häneltä pois. Vedettyään keuhkonsa täyteen savua hän nojautui pöydän ylle ja puhalsi ne tyhjiksi liesituulettimen imuun.

– Luojan kiitos, hän kuiskasi. Nikotiinpyörre elimistössä vapautti hänet hetkeksi vastenmielisestä tunteesta. Hän ei voinut näyttäytyä ulkona tupakka suussa. Pensaat eivät olleet vielä lehdessä ja tuija-aita edelleen niin matala, ettei se estänyt naapuria näkemästä häntä sopimattomassa valossa.

Hänen oli pakko ottaa toimeksianto vastaan.

Janika oli uskonut kuopanneensa asian. Mutta hän muisti Eliaksen ilmeen taas liiankin hyvin.

– Elias Strömby, Elias Strömby, Elias Strömby, Janika hoki kuin karaistakseen itseään. Hänen oli lopulta kohdattava se.

Hän pesi hampaansa, hinkkasi sormistaan tuoksusaippualla tupakan hajun ja viimeisteli meikkinsä ohuella puuterikerroksella.

Käynnistäessään Mercedes CLA Coupé ladattavan hybridinsä Janika Ruskosuo tunsu itsensä hetken melkein entisekseen. Ehkei Elias Strömby enää edes muistanut tapausta. Ehkä Janikan isän Hugo Ruskosuo maineikas ura ja kollegoiden kunnioittava negrologi olivat peittäneet alleen sen hetken, jonka Elias oli päässyt lapsuudessaan todistamaan. Ehkä Elias oli tosiaan unohtanut koko jutun. Tai pitäisi pelkkänä vitsinä.

Janika oli saanut kotoaan kaiken mitä saatavissa oli. Turvallisen lapsuuden. Mukavan omaisuuden. Vai oliko? Miksi hän ei voinut hyväksyä sitä lopultakin? Äitikin oli hyväksynyt sen.

Rantarinne 3. Janika pysäköi autonsa tienlaitaan. Hän vilkaisi peruutuspeilistä, että meikki oli kunnossa. Sitten hän nousi autosta ja sulki oven. Hän suoristi jakkupukunsa helman ja asteli ylös rappuja, jotka veivät hänet myyntikohteelle.

Kaikki näytti niin tutulta. Talo oli oikeastaan vieläkin sievempi kuin Janika muisti. Vuorimännyt etelärinteessä olivat kasvaneet ja kuparikatto patinoitunut kauniisti. Janika huomasi heti, että talon kermanvalkoiseksi rapattu pinta oli pidetty kunnossa. Eliaksen äidin vaalimat omenapuut olivat kasvaneet valtaviksi.

– Häntä pystyyn Janika, hän kuiskasi itselleen.

Elias Ström seisoi suurimman omenapuun alla ylhäällä pihalla. Juuri siinä missä heidän intiaanitelttansa oli sijainnut.

– Pitkästä aikaa. Hei Janika!

Hetken Janika näki silmissään koulukaverinsa päässään intiaanipäähine. Kaksi sulkaa, Janikamuisti. Sininen ja punainen. Janikalla oli kaksi keltaista sulkaa. Mutta Janika näki, että Eliaksesta oli tullut tukeva mies.

– Hei Elias, Janika otti kiinteistönvälittäjäilmeensä ja ojensi kätensä.

– Kuten jo kerroin viestissä, äiti on muuttanut palvelutaloon. Minä lupasin myydä talon. Elias levitteli käsiään taloa kohti.

– Sitten ajattelin, että meillähän on yhteinen menneisyys.

Janika oli näkevinään kahden sulan tärisevän Eliaksen nauraessa.

– Tosiaan, Janika sanoi. Ehkei Elias sittenkään muistanut kaikkea.

– Vakavasti ottaen, Elias sanoi. – Otan osaa. Isäsi oli hieno mies! Tiedätkö muuten kuka asuu nykyään siinä teidän vanhassa talossanne?

Janika ei voinut estä sitä. Hän näki hetken menneisyydestä taas elävänä edessään.

Hänen kotinsa. Rantarinne 7. Tien päässä viimeinen talo. Lauantai-ilta.

Janika tulee Eliaksen kanssa intiaanipuvuissa sisään piha-ovesta. He ovat keksineet polttaa rauhanpiippua teltalla ja aikovat pyytää isän piippua lainaksi. Ihan vain leikisti. Eivät he oikeasti polttaisi.

Mutta aika oli väärä.

Kello oli jo yli seitsemän. Miten Janika ei muistanut sitä?

Isä istui olohuoneen nojatuolissa. Hän oli pukeutut ylleen ohuet sukkahousut ja silkkimekon. Hänellä oli korkokengät ja kasvot maalattu kuten naisilla.

Sinisenmustat spektroliittihelmet kimmelsivät isän kaulassa.

Ja Eliaksen ilme kun hän pysähtyi oviaukkoon.

Janika muisti miten valo tuli Eliaksen takaa. Miten järvi kimalteli. Miten isä istui nojatuolissapitsiin verhottu jalka toisen jalan päällä typerä hymy punatuilla huulillaan. Kuin mitään ei olisi tapahtunut ja miten äiti juoksutti piipun Janikalle eikä kysynyt mitään.

Sen jälkeen he palasivat Eliaksen pihalle. He menivät teltaan. He polttivat rauhanpiippua. Elias ei kysynyt mitään.

Se oli viimeinen kerta kun Janika oli tekemisissä Eliaksen kanssa. Hän ei suostuisi enää ikinä tapamaan tätä. Hän jätti ystävänsä.

Nyt Elias avasi talon oven ja Janika asteli sisälle. Hänen korkonsa kolahtelivat parketilla niin että hetken hän pelkäsi menettävän tahtinsa. Jakkupuku yleensä suojasi kuin panssari, mutta nyt se tuntui hankaavan. Aivankuin hänen keuhkonsa olisivat siirtäneet paikkaansa.

Janika nosti pään pystyyn. Tavallisesti se auttoi. Mutta nyt hänen oli pakko istuutua. Samaan kohokuviodulla villakankaalla päällystettyyn nojatuoliin kuin silloin lapsena kun Eliaksen äiti tarjoili heille kristallilaseista omenamehua.

Kaikki näytti niin samanlaiselta kuin kolmekymmentä vuotta sitten.

Elias avasi ikkunan ja istuutui hänkin. Vastapäätä Janikaa sohvapöydän toiselle puolelle. Silloin Janika huomasi mitä pöydälle oli asetettu.

Intarsiakuviodun pöydän kiiltävällä pinnalla lepäsi isän kullanvärisellä kranssilla somistettu Stanwell piippu.

Elias otti takan reunalta tulitikut ja täytti piipun. Sitten hän sytytti sen hitaasti.

– Eiköhän polteta taas rauhanpiippua, Elias sanoi.

Ensimmäisen kerran Janika Ruskosuosta tuntui, ettei hän juuri sillä hetkellä pystyisi täsmällisest määrittelemään kiinteistön arvoa.

NEIDONRUUSUT

– Ne ruusut! Emil Riitevirta hoksasi. Niitä oli kasvanut pienen suihkulähteen ympärillä kotona. Nyt sama tuoksu kiiri hänen nenäänsä aivan yllättävässä paikassa. Grosse Tiergartenin puistossa lähellä Branderburgin porttia.

Salamat näkökentässä olivat poissa. Migreenilääke oli tehonnut.

Hänen aistinsa olivat avautuneet.

Hirvittävän kivun kadottua hän leijui kuin pilvessä.

Hän istui rannalla suuren hopeasalavan luomassa varjossa. Vastarannalla kukkivat puut peilailivat lammessa. Ohi lipuva joutsenperhe rikkoi kuvan ja jätti veteen loittonevia renkaita.

– Faija perkele! Hän muisti. – Isän neidonruusut.

– Pojat pois nurmikolta! Isä karjui. Neidonruusuja oli varottava. Pallo ei saanut lentää siihen suuntaan. Isä vahti pihaa. Kaikkea oli varottava. Nurmikoilla ei saanut pelata. Vain laatoitetulla alueella sai potkia palloa. Sielläkin isän silmä valvoi jokaista liikettä.

Lisbethin pihalla he saivat Noelin kanssa olla vapaasti.

– Jihuu! Antaa tulla! Lisbeth huusi seisoessaan verkkoaidoista kyhätyn maalin edessä. Emil oli laukonut, Noel oli laukonut. Nyt Emil ajatteli sitä. Lisbeth oli tarkoituksella päästänyt osan palloista maaliin.

Ei ihme, että he alkoivat äidin kanssa viettää yhä enemmän aikaa naapurissa Lisbethin seurassa. Lisbethin kanssa he tekivät ensimmäisen ulkomaanmatkansakin. He matkustivat Tukholmaan sillä aikaa kun isä oli hermoparantolassa. Siitä ei sanottu isälle mitään. Laivan pallomeressä sai riehua mennen tullen, eikä isä ollut komentamassa.

Perhanan perennat. Niihin ei saanut koskea. Eihän Emil edes tiennyt mitä perennat olivat kunnes Lisbeth valotti asiaa. Ruusut olivat ykkösiä, mutta myös perennat kuuluivat isän aarteisiin. Sen takia Emil ei voinut sietää koristekasveja. Ainoastaan niitä mitä kasvatettiin syötäväksi. Omenoita he sentään saivat poimia. Ja karviaisia. Luumupuutkin olivat siedettäviä. Kunhan muisti kävellä puutarhan poikki isän rakentamia liuskekivipolkuja pitkin.

– Polut on tehty kuljettaviksi, isä opasti. Äiti oli hiljaa. Hän heräsi omaan elämäänsä vasta kun Lisbeth siitä muistutti.

– Sinun pitää sanoa oma mielipiteesi ääneen, Lisbeth sanoi. – Ei Erik ymmärrä, jos sinä olet aina vain hiljaa.

Lisbeth oli ollut oikeassa. Oikeastaan kaikessa.

Oli ollut tietenkin tarkoitus pitää hauskaa. Hän oli matkustanut kavereiden kanssa Berliinin Bundesliigan otteluun. Pelin jälkeen maanalainen kuljetti heidät stadionilta lähelle Branderburgin porttia. Unter der Lindenin makkarakojussa he söivät bratwurstit hapankaalilla ja sen jälkeen huuhtoivat kurkkunsa litran oluilla. Silloin päänsärkykohtaus iski.

Emilin oli pakko vetäytyä hiljaisuuteen, pois porukasta. Harmi ettei Noel ollut mukana.

– Täytyy valmistautua kokeeseen, Noel oli sanonut. Veli oli kutsuttu poliisikoulun pääsykokeeseen. Emiliä pikkuisen kirpasi. Hän ei ollut saanut kutsua. Piti jatkaa rakennustekniikan opintoja. Ei yhtään kiinnostanut. Emil kaipasi toimintaa.

Tuo kavala tuoksu toi nyt jonkin käsittämättömän kaihon.

Se täytti migreenin jättämän aukon hänen ylivirittyneessä hermojärjestelmässään.

Emil käänteli päätään. Pääkoppa tuntui nyt kevyeltä. Oluen jättämä sameuskin oli tiessään. Hänen aistinsa olivat erityisen vastaanottavaisessa ja herkässä tilassa.

Vasemmalla puolellaan Emil näki ne.

Hopeasalavan roikkuvien oksien takaa, aurinkoisen nurmialueen keskeltä ne suorastaan vilkuttivat hänelle. Oli pakko nousta ja kävellä tuoksua kohti.

Lisbeth puhui aina kauniisti Erikistä. Emil ei koskaan kuullut pahaa sanaa isästään Lisbethin suusta.

– Miten ihanasti nuo ruusut tuoksuvat! Lisbeth huokaili. – Erik on niin taitava puutarhuri, Lisbeth sanoi.

Mutta isä pysyi synkkänä Lisbethin kehuista huolimatta. Hän levitteli haisevia lannoitteita mitä enemmän Lisbeth kehui. Hän halusi peittää Lisbethin sanat lannoitteiden löyhkällä.

Kun Anneli järjesti äidin työhön leipomoonsa kadun toiselle puolelle ilmapiiri kotona kiristyi entisestään. Jos isä ei ollut trimmaamassa pensasaitaa hän istui synkkänä postimerkkikokoelmansa parissa. Olisi luullut että harrastukset piristävät, mutta isän ne suistivat raiteiltaan. Kun hän lakkasi käymästä filatelistien kokouksissa, tuntui että kotona ei voinut enää oikein hengittää. Emil ja Noel jäivät silloin usein yöksi Lisbethin luokse.

Emil ymmärsi nyt, että se mitä äidin ja Lisbethin välillä oli tapahtunut, oli jotain enemmän kuin ystävyyttä. Äidistä tuli Lisbethin ansiosta rohkeampi. Hän alkoi uskoa itseensä. Hän ei ollut enää hiljaa vaan alkoi puolustaa kaksosia miehensä mielivallalta.

Siinä ne olivat. Vaaleanpunaisina ja kauheina. Hän muisti isänsä kuihtuneen olemuksen, kun tämä palasi kotiin sairaalasta ensimmäisen hermoromahduksen jälkeen. Veljekset olivat vasta kahdeksan vuotiaita, mutta Emil muisti hyvin. Miten isä riensi heti kotiin palattuaan tarkastamaan neidonruusut. Ne kukkivat vielä vaikka oli jo syksy. Jopa kylmenevässä illassa niiden tuoksun saattoi tuntea.

Ehkä se oli sääliä, mitä Emil nyt tuns. Migreenikohtauksen jälkeisessä herkistyneessä tilassa se oli mahdollista. Vai oliko se sittenkin jotain muuta?

Hän tuns ensimmäistä kertaa myötätuntoa isäänsä kohtaan.

Grosse Tiergartenin puistossa, Neuer Seen rannalla, hän näki isänsä ensimmäistä kertaa inhimillisessä valossa.

**MIKÄLI ETIÄINEN OLISI
HALUNNUT SAADA MEIHIN
YHTEYDEN**

LEPOVUORO

Olimme lepovuorossa. Marssimme 20 km Viipurin suuntaan, josta toiset mokomat saimme matkustaa kuorma-auton lavalla. Marssi, matkanteko tai kylmyys eivät haitanneet, vaikka väsyneitä olimme. Niin innostuneita olimme tästä ”lomasta”.

Saimme majoilla pienen kansakoulun tiloissa. Koulu oli kovin syrjäisessä paikassa ja ehkä siksi säästynyt ryssän tuholta. Mitäkö siellä teimme? Ensimmäiset kolme päivää nukuimme ja söimme. Nukuimme silloin kun nukutti. Söimme, kun nälkä yllätti. Paras ohjelmamme oli saunan lämmitys ja saunominen. Se tehtiin aina öiseen aikaan. Emmehän halunneet ryssän pommikoneita kiusaksemme. Saunan lämmityksessä huomioitiin kunkin sotilaan kotisaunan lämmitysrituaalit. Ja niitähän oli. Katajan oksista saimme tuoksuvan saunavastan. Myös täiden karkotukseen katajan sopivuus testattiin. Saunomisen jälkeen, kun kovimmat lölyt olivat haihtuneet muuttui sauna ensiluokkaseksi pyykkituvaksi. Jokainen sotilas vuorollaan pesi ja jynssäsi liasta pinttynyt vaatteensa. Onneksi mäntysuopaa löytyi koulun kaapista, eikä sitä säästeltä. Viimeiset hiet ja täit vaatteista huuhdeltiin avannossa. Olihan koulu pienen järven rannalla. Puhtaat mäntysuovalla pestyt vaatteet kaipasivat myös korjausta. Ompelulanka ja neula löytyivät koulun käsityöasiasta. Niillä ompelimme rispaantuneet kauluslaatat, irtoamaisillaan olevat napit ja housun persuksen ratkeamat.

Kolmen lepopäivän jälkeen olimmekin jo valmiit työhön. Rakensimme espanjalaisia ratsuja. Hakkasimme puita mottikaupalla ja kelasimme piikkilankaa. Rakensimme myös höyläämättömästä laudasta ruumisarkkuja. Niitä syntyi kymmenittäin kuin liukuhihnalta. Teimme kahta kokoa. Oli se lyhyempi koko, jonka nimesimme pätkä–Arvoksi meidän nuorimman ja lyhyimmän sotamies Arvon mukaan.

Sen toisen nimesimme pitkä–Paavoksi. Molemmat mallit kutsuttiin arkun koon sovittajaisiin. Jos oli tärkeä miehenmittainen tehtävä olla arkkumallina, niin mittamiehen tehtävä oli myös äärimmäisen tarkkaa puuhaa.

Hirtehishuumoria viljelimme ja nauroimme vatsat kippurassa, kuin joskus poikavuosina. Löysimme naurun, joka oli ollut haudattuna kaikkein syvimmän Valkeasaaren juoksuhaudan pohjalle liian kauan. Sen sieltä kaivaminen vaati tämän ”loman”, muuten emme olisi selvinneet jatkosta.

Arkkuja teimme koulun juhlasalissa yleensä öiseen aikaan. Siihen kyllä tarvittiin valoa, mutta olihan meillä pimennysverhot. Pienemmät luokahuoneet olivat nukkumista varten. Monesti oli työpäivän

jälkeen ohjelmassa maantietoa tai kasvioppia. Kaivelimme koulun pölylle haisevasta varastohuoneesta Euroopan karttataulun ja kasvikuvasotaulut. Karttakeppikin löytyi. Vuorollamme toimimme opettajina ja muut istuivat kiltisti pulpeteissa. Muistelimme omien opettajiemme nimiä. Matkimme heidän ääntään tai muita heidän erikoisia piirteitään. Piirsimme mallista kieloja ja orvokkeja ja opettelimme kasvien latinankielisiä nimiä. Vaikka kuinka yritimme ottaa oppitunnit vakavasti, niin nauruksihan se meni. Näin saimme hetkeksi ajatukset pois siitä, mikä oli päällimmäinen pelkomme.

Koska etulinja ja sota olivat kaukana meistä, korvasimme ne leikkimällä lumisotaa. Jahtasimme hyviä kaatoja, osumia päähän tai vatsaan. Nuoskalumesta saimme osuvimmat pommit ja kranaatin sirpaleet. Leikimme kuollutta, kun lumipallo osui päähämme. Leikimme haavoittunutta, kun saimme osuman vatsaan. Osumasta jalkaan pääsi karkuun jalkaa linkuttaen. Laskimme kaatoja. Leikimme kuoleman kanssa, vai leikkikö kuolema meidän kanssamme? Kaikkihan me pelkäsimme. Koulun pönttöuunissa pidimme tulta ja paistoimme ryynimakkaraa. Se oli herkkuumme. Joskus huolto toi meille sotavankimakkaraa. Se ei tykkimiesten tiukassa raadissa mennyt läpi elttäantuneen hajunsa vuoksi.

Yhtä tiukka oli raatimme arvio naisten suhteen. Olimme listanneet kolme kohtaa, jotka ihannensisihmisen tulisi täyttää. Hänen tuli olla kaunis, hauska ja ehdottoman uskollinen.

Loppuhiilloksella kypsyivät perunat. Ja jos jonkun sotilaan kotiväki oli muistanut sotilasta voipaketilla, sen parempaa särvintä pönttöuuniperunan seurana ei ole olemassakaan. Tietysti kaikki mielellämme jaoimme kotipakettien antimet.

Siinä perunoiden kypsymistä odotellessa saatoimme kajauttaa lempilaulumme. ”Paljon on kärsitty vilua ja nälkää ...” Melkoinen ääni meistä lähti.

Pidimme kiinni vartiovuoroista lähinnä ryssän desanttien varalta. Emme olisi halunneet vartiopisteitä, koska ne muistuttivat meitä ainaisesta vaarasta. Mutta kuitenkin päätimme sijoittaa vartiopisteen myös koulun yläkertaan ja kaksi pistettä alakertaan.

Lumisade, jossa hiutaleet leijuivat hiljakseen maan pinnalle innosti meidät tekemään lumienkeleitä. Miesten hauskuudella ei ollut rajaa, kun leijuvia hiutaleita tavoiteltiin enkeleiden suuhun. Kaikkihan me lapsina olimme lunta syöneet. Ja edelleenkin lumi maistui hyvältä ja raikkaalta. Täällä lumi oli valkoista pumpulia, toisin kuin asemapaikassamme Valkeasaarella.

Mikäli etiäinen olisi halunnut saada meihin yhteyden, niin luultavasti se ei olisi onnistunut. Niin touhuissamme ja tulipalokiireellä työstimme espanjalaisia ratsuja, niitä viimeisiä, jotka kuuluivat urakkaamme. Tukkien sahaus sujui, kun tanssi, kun monta ukkoa oli vuorollaan justeerin syrjässä kiinni.

Terävä kiväärin laukaus ja lasin kilinää. Ensimmäisenä ajatuksissa oli Arvo. Jokainen mies tempaisi aseensa. Kaksi syöksyi yläkertaan ja muut miehittivät alakerran eteisen ja ikkunanurkkaukset. Pimennysverhoa raottamalla yritettiin ottaa tilanteesta selvää. Mitään liikettä emme enää havainneet pihalla.

Yläkerrassa oli kaksi ikkunaa eri ilmansuuntiin. Sinne olimme tehneet vartiomiehelle tähytyspaikan. Ja hyvin se oli toiminut tähän asti. Arvo oli siellä hoitamassa vartiovuoroaan. Pidimme sitä jopa ihanteellisen turvallisena paikkana. Ikkunasta näkyi rannassa oleva sauna ja pihamaa.

Arvon pää oli retkahtanut taaksepäin. Mies oli kumartuneena sivuttaen tuolin käsinojan päälle, kuin olisi ollut ottamassa lattialta jotain. Vielä palava savuke oli pudonnut lattialle, mutta sitä Arvo tuskin

enää kurotteli. Keskellä Arvon otsaa oli siisti reikä. Vain pieni verivana ilmaisi luodin paikan. Pulssi ei enää tuntunut. Arvo oli kuollut heti. Ammattimainen tarkka-ampuja oli asialla. Ymmärsimme mistä ilmansuunnasta luoti oli tullut ja missä ampuja mahdollisesti oli ollut laukaisun hetkellä ? Saunan takana rinteessä kasvavat kuuset ja männyt antoivat ampujalle hyvän suojan ja tähytyspaikan.

Desantit liikkeellä. Kuinkahan monena yönä ovat siellä olleet meitä tarkkailemassa ? Olimmeko olleet liian huolettomia ? Olisiko pitänyt lähteä jäljittämään ampujaa ? Tulimme siihen tulokseen, että ei ? Olivat jo kaukana.

Ymmärsimme, että laittavat väijytyksen sen varalla, että lähdemme ajamaan heitä takaa. Silloin olisimme heille liian helppo saalis.

Tehostimme vartiointia. Olimme pakotetut tekemään urakkamme loppuun, vaikka ajatukset olivat muualla. Nyt olivat kaikkien mielessä koti, omaiset ja mieletön isiemme maa, joka taisteli.

Puhdistimme Arvon haavat ja sidoimme pään sideharsolla. laitoimme hänet arkkuun odottamaan kuljetusta eteenpäin. Arkun pohjalle asettelimme kuusen havuja ja katajan oksia lämmikkeeksi ja pehmitteeksi. Kaikkihan me pidimme Arvosta. Hän oli huumorintajuinen ja veijarimainen kaveri. Hän ymmärsi ja oli täysillä mukana arkkuhumorissa. Tämän tapauksen jälkeen emme itse sitä enää ymmärtäneet. Miksi tämän piti mennä näin?

Joka päivä Arvo muisti kertoa meille, kuinka kaunis vaimo hänellä on ja kuinka hänen pienet työtöt tulevat äitiinsä. Arvo oli perinyt vanhemmiltaan pienen kyläkaupan, jota nyt sodan aikana hoiti hänen kaunis Elli vaimonsa. Pikkutyötöt olivat isovanhempien hoidossa. Tietysti kaupan pitäminen sodan aikana ei ollut helppoa, koska tavaraa oli vaikea saada ja monetkin elintarvikkeet olivat kortilla. Arvolla kaupan asiat perheen lisäksi olivat sodassakin päällimmäisenä ajatuksissa.

Seuraavana päivänä urakkamme oli valmis. Pidimme Arvolle lyhyen, mutta sitäkin tunteikkaamman jäähyväistilaisuuden. Puheen pitäjiksi ei meistä lyödyistä sotilaista ollut, mutta Isä meidän rukouksen luimme hänelle ääneen kaikki yhdessä. Päät painuksissa katselimme höyläämättömästä laudasta rakennettua korutonta arkkua ja Arvon rauhallisia kasvoja.

”Anna meille meidän syntimme anteeksi, niinkuin mekin...”

Yhden yön saisisimme vielä levätä ennen lähtöä, mutta nukkumaan emme kaiken tapahtuman jälkeen pystyneet. Vartiointia olimme tehostaneet, joten olisimme voineet nukkua rauhallisin mielin. Sanomattakin kaikki ymmärsivät, että tupakan sytyttäminen pimeään aikaan vartiossa oli kiellettyä. Mutta tämä rangaistus, oliko se oikeudenmukainen ?

SOTILAAN KOTIINPALUU

Olisi vaikka raajarikkona sieltä takasin palannut. Minä niin pelkäsin ja odottelin. Vaan sitten kun pastori käveli pihan poikki liperit kaulassa huoneeni rappusille, tiesin, että nyt oli se lopullinen sanoma tullut.

Minä olin silloin sota-aikana pitäjän pappilassa karjakkona. Olin tullut ennen sotia kotipuolestani Kainuusta tänne kun tiedettiin, että täällä päin oli suuria maitotiloja, joihin palkattiin osaavaa työväkeä. Minä en ollut mikään huono oppimaan. Kiertokouluahan minä siellä Kainuussa kävin, vaan täällä pääsin heti meijerikouluun, ja oli mukavaa aikaa olla tyttönä siellä. Opettelin pois itämurteenkin ihan tahallani ja aloin puhella paikalliseen nuottiin. En halunnut erottua muista. Ajattelin, että paremman toimen sitä saa, jos ei puheenparsi herätä erikoista huomiota.

Mukavia muistoja minulle on tyttöajasta opistolla jäänyt. Tutustuin kolmekymmentäluvun alussa siellä yhteen Tyyneen, joka oli kyllä vähän liikaa miehiin päin kallellaan. Sillä oli aina niitä sulhasia. Vaan nätti ja iloinen likkalapsihan se oli. Sama huone asuntolassa jaettiin. Ainoan kerran minä suutuin hänelle kun oli erään maanviljelyspuolen pojan tuonut yöllä huoneeseen. Ei kai ne mitään syntiä olisi ruvenneet tekemään, halailivat vaan, mutta jos siihen olisi johtajatar tullut, niin lähdöt minäkin olisin saanut koko koulusta. Minulle opin saaminen oli silloin niin tärkeä asia, että puolestani muut saamiset olisivat saaneet jäädä sikseen. Minä en miestä sinne mennyt hakemaan, oppipaperit kouraan minä halusin. Ja ne minä kovalla työllä sain, parhailla merkinnöillä vielä.

Tyynele kävi sitten vähän huonommin. Oli jonakin iltana mennyt opiston poikain asunnolle. Mitä lie siellä tehneet mutta potkut Tyyne sai koko opistosta. Oli johtajatar vielä sanonut, että tuommoista pelehtimistä ei ole opistolla ikinä suvaittu eikä tehty.

Niinpä Tyyne läksi maitojunalla kotikyläänsä Lumijoelle. Sielläpä hän oli sekoittanut yhden kansakoulun miesopettajan pään niin, että tämä mies oli joutunut eroamaan rouvastaan. Ja kaipa se opettaja oli muuttanut kylältä pois tykkänään, kun eihän semmoinen epeli saanut koulukkaita opettaa, ainakaan siihen aikaan ennen sotia. Syntiä tehnyt ja eronnut mies.

Oli se aikamoinen naisihminen se Tyyne. Liekö kuulopuhetta, jotta oli pastori hänelle suivaantunut niin, että ajanut koko pitäjästä pois. Kolehdin olivat sukulaiset keränneet, jotta Tyyne saataisi laivattua Amerikkoihin. Kuulemma sittemmin oli korttikin sieltä tullut, Amerikoista, jostakin Bostonista. Vaan se taisi olla taas niitä lumijokisten liioittelupuheita.

Kun sitten pääsin pitäjän pappilaan työhön, tuntu että kaikki on nyt elämässä hyvin. Vuodessa säästin polkupyörän hinnan, ja sitten tutustuin tulevaan mieheeni, Eemiliin, siihen ainoaan ja oikeaan.

Seurojentalolla me Eemilin kanssa ensimmäisen kerran kohdattiin, vuosi taisi olla kolmekymmentäseitsemän. Hän tuli heti iloisena minulle puhelemaan siellä talolla. Eipä hän mitään vakavia aluksi puhellutkaan, niitä ja näitä vaan. Mutta niin nätisti osasi katsoa minua silmillään, vaikka tukka otsalla vähän roikkuikin. Eihän hänellä mitään maita ja mantuja ollut, vaan hyvä ja ahkera työmies oli kuitenkin. Yhteen sitten mentiin. Sehän se rakas on kuka sydämeen kotinsa tekee.

Naimisiin mentyämme saimme oman asuinhuoneen pappilan palvelijoitteen rakennuksesta. Lapsiakin helmoihin syntyi kaksi: tyttö ja poika. Lapset saivat olla pappilan lapsenlikan hoidossa aina sen aikaa, kun minä tein työni navetan puolella. Mies oli talvet savotoilla tienaaamassa ja kesät renkinä pappilan pelloilla. Hyviä ihmisiä pastori ja rouvansa olivat. Rauha heidän sieluilleen. Arvostivat he kovasti minun osaamistani. Olinhan minä karjakon koulun käynyt, ei muita opinkäyneitä ammatti-ihmisiä siihen aikaan pitäjässä noin vaan ollutkaan. Siksi minä pappilaankin menin kun pyydettiin. Olisihan noita talollisiakin aikanaan ollut kyselemässä. Ihan vaimoksikin, vaan en minä mennyt, koska en tykännyt kuin siitä yhdestä ainoasta vaan.

Hyvin mahduttiin siinä pappilan pienessä huoneessa asumaan monta vuotta koko sakki. Pienihän se huone oli, mutta kun achterinsa oikeaan nurkkaan asetteli, läänä riitti kaikille. Tarkoitus olikin, että sodan jälkeen hankittaisi se silloisen maanhankintalain mukainen asutustila. Olisi oma pirtti ja huone, kuisti ja kellari. Pieni navetta ja pari omaa lehmää lypsettäväksi. Vaan ei siitä sitten mitään tullutkaan, jatkosodassa se minun mieheni sitten meni.

Kun Eemilin arkku tuotiin rintamalta sieltä Veturinojalta, minua ei olisi päästetty häntä katsomaan. Sanoivat että parempi sinulle, Ainikki, kun et näe häntä. Että muistaisit semmoisena kun oli viime lomilla käydessänsä. Vaan pitihän minun se nähdä. Jos vaikka olisikin ollut joku toinen vainaa tämä. Pappi olisi tuonut minulle väärän tiedon, vaikkapa nimilaatat sekoittuneet. Niin minä toivoin, ja avattiinhan se arkku minulle. Eemil se oli. Kääreessä oli pää kokonaan, vain vähän nenää ja poskia oli näkyvissä. Siteissä olevaa otsaansa kun silitin, antoi side myöten, niin, että käsi meinasi painua päälle sisään. Ei ollut jäljellä otsaluuta eikä pään sisällä mitään juuri ollenkaan. Vanulla ja sideharsolla oli lääkintämies yrittänyt Eemilin pään sisustaa täyttää, ettei Jumalan eteen tarvitsisi silvottuna mennä. Silti minä hänet hyvin tunnistin, vaikka kasvot noin olivat häneltä rintamalla ampuneet. Kyllä se oli se, minun ainoa rakas sittenkin.

Vuosia myöhemmin kuulin samassa komppaniassa olleelta asetoverilta, että Veturinoja oli ollut paha paikka. Oli siellä kaatunut vihollisia ja oman maan poikia. Eikä kukaan olisi halunnut muuta kuin mennä koteihinsa, perheitänsä katsomaan, viljelemään maata ja nukkumaan omassa sängyssään. Näin ajatteli niin viholliset kuin omatkin pojat. Tuona Eemilin kaatumispäivänä olivat kuulemma olleet asemassa odottamassa, kun venäläinen oli edennyt lähemmäs ja lähemmäs. Hiljaa olivat pojat maanneet muraojassa. Sotilaita oli käsketty pysymään paikallaan ja pitämään päät penkassa matalalla, kunnes vihollinen olisi reilusti aseenkantaman päässä, sitten vasta täysi rytinä päälle. Vaan ilmeisesti ei ollut Eemil pitänyt päätään penkassa kun ei siitä enää itse noussut. Asetoveri oli sanonut, että nyt on tilanne ohi, vihollinen peräytyy, lähdetään. Vaan eipä Eemil siitä noussutkaan, ja kun oli hartioista nostettu ylös, niin oli naamapuoli ihan veressä. Oli tarkka-ampuja osunut keskelle otsaa. Kuulemma Eemil ei ollut ehtinyt yhtään kärsiä, nopeasti henki lähtee kun päähän ammutaan. Niin tämä asetoveri minulle asian kertoi. Ja minä kiitin häntä siitä tiedosta.

KAHVILA VIIMEISELLÄ RAJALLA

Hilde katseli ilmeettömänä ohi laahustavia miehiä. Repeytyneitä sotilasmantteleita, verentahrimia siteitä, eri paria olevia kainalosauvoja, hevosten vetämiä kärryjä, joissa makasi jalattomia ja kädettömiä torsoja. Junia saapui asemalla useita päivässä. Jokainen niistä sylki suustaan lisää eläviä kuolleita, jotka lastattiin proomuihin ja kuljetettiin kaupungin puolelle, jossa he etenivät tasaisena virtana pitkin Hallituskatua ja ohittivat Hilden kahvilan juuri ennen kuin katosivat joelta nousevaan sumuun ja ylittivät Ruotsin rajan. Sumun keskeltä ilmestyi toisia haamuja, joilla oli toisen väriset manttelit, mutta sama kuolema harteillaan heidän laahustaessaan kohti odottavia junia, jotka veisivät heidät kotiin Venäjälle, maahan, jota ei kohta olisi enää olemassa. Mutta sitä he eivät voineet vielä tietää.

Hilde uskoi, että sen jälkeen, mitä hänelle oli edellisenä talvena tapahtunut mikään ei voisi häntä enää koskettaa. Sinä päivänä, kun hän oli laskenut pienen lapsensa jäiseen kirkkomaahan, hän oli päättänyt jäädyttää myös sydämensä ikiroutaan. Tämä tapahtui helmikuussa. Huhtikuussa kevät vyöryi Lappiin. Hohtavat hanget sulivat tuhansiksi tunturipuroiksi. Väylä vapautui ryskyen jääpeitteestään, kukat nousivat routaisesta maasta ja kaivatut valkoiset linnut saapuivat pesimäpaikoilleen. Kohta koko tienoo kylpi yöttömän yön päättymättömässä valossa. Mutta Hilden sydän oli edelleen jäässä – ja sitä palelsi.

Oltiin tultu elokuuhun. Aitiopaikaltaan kahvilansa ikkunasta Hilde katseli kuoleman karavaanin kulkua ja sitä uteliaana seuraavia kaupunkilaisia. Eihän tällaista näytelmää oltu ennen nähty. Pikkupojat juoksivat sotilaiden välissä, irvistelivät heille ja matkivat rampojen ja sokeiden miesten haparoivaa kulkua. Naiset nostivat kädet kasvoilleen tai kääntyivät pois päin, sulkivat silmänsä näkemästä. Joku näytti itkevän. Miehet kirosivat sotaa ja kiittivät Jumalaa siitä, etteivät olleet itse tuossa marssimassa.

Mutta Hilden kasvoilla ei ilmekään värähtänyt. Juuri tuolloin hänet oli totuttu näkemään: tuima katse, huulet yhteen puristettuina, leuka uhmakkaasti pystyssä. Hilde siirtyi ikkunasta hellan ääreen, kohensi tulta ja lisäsi pannuun kahvinporoja. Sitten hän palasi ikkunaan, avasi sen selkoselälleen ja huusi vartiomiehille: ”Tuokaa heidät kahville!” Pian kahvilan sali oli täynnä sotilaita, saksalaiset ja venäläiset samoissa pöydissä. Ei puhuttu paljon, hymyily ei ollenkaan. Hilde katseli hiljaisena seurakuntaansa. Ikiroudan alla liikahti jotakin.

Sinä vuonna syksy tuli varhain. Ensimmäisenä lähtivät linnut, lensivät parvissa kohden merta ja luvattua maata – paitsi se yksi, jonka siipi oli murtunut ja jolle Hilde oli valmistanut talveksi lämpimän pesän pihavajaan. Maaruska värjäsi vaarojen rinteet verenpunaiseksi. Joen rannan keltaisena

loimuavat koivut heijastuivat vedenpinnasta saaden aurinkoisena päivänä koko kaupungin näyttämään kultaiselta. Mutta Väylä virtasi hiljaisena ja mustana. Tuonelan lautturit soutivat päivittäin virran yli kuljettaen haavoittuneita sotavankeja kultaiseen kaupunkiin, jossa valkopukuiset hahmot ottivat heidät huomaansa. He olivat Punaisen ristin sairaanhoitajia, joita kaupunkiin oli saapunut runsaasti. Kansakoulu oli muutettu sairaalaksi, jossa siipirikot saivat hetken levähtää ennen kuin jatkoivat matkaansa kotimaahansa.

Kaupunkilaiset olivat toenneet alkujärkytyksestään ja tarjosivat kilvan apuaan Punaisen ristin väelle. Voileipiä tehtiin joka talossa ja niitä kannettiin sairaalaan taukoamatta. Ulkomaalaisia toimittajia tuli kaupunkiin joka päivä lisää ja hekin tarvitsivat voileipiä. Ja kahvia. Hilden päivät olivat kiireisiä ja se oli hyvä. Vaikka Lapin luonto keikisteli kauneimmillaan ja pyrki viettelemään matkalaiset, Hildeen se ei tehnyt vaikutusta. Hänen elämästään olivat kaikki värit kadonneet sillä hetkellä, kun hän oli joutunut luopumaan pienestä tyttärestään. Vaitonaisena hän tarjoili kahvia jokaiselle, joka astui sisälle hänen kahvilaansa. Jokaiselle.

Sotavangit jatkoivat vähitellen matkaansa, kuka Saksaan tai Itävalta-Unkariin, kuka Turkkiin ja kuka äiti Venäjän helmoihin. Kaikki eivät kuitenkaan selvinneet kotiin saakka. Venäläiset vangit olivat kulkeneet tuhansia kilometrejä halki sotivan Euroopan ja päässeet kotiovelle saakka, tsaarin valtakunnan länsirajalle. Osa heistä nukahti iäiseen uneen juuri kotimaansa kynnyksellä. Vainajille pedattiin kaunis, mutta kylmä vuode kirkkomaahan, missä Hildekin tytär lepäsi. Huuto kiiri Karjalasta Uralille saakka, kun äidit itkivät poikiaan.

Talvi tuli ajallaan. Luontoäiti pysäytti Väylän juoksun ja peitteli hellästi koko tienoon valkoisen untuvapeitteen alle. Pakkanen pakotti kevyesti puettut sotavangit sisälle parakkeihin. Polttopuuta kului runsaasti ja siitä oli välillä pulaakin, mutta silti Hilden hellassa paloi ikuinen tuli. Kuppi lämmintä kahvia tai Ruotsista tuotua kaakaota lämmitti monen kulkijan mieltä kaamoksen keskellä.

Keväällä, kun lumet olivat sulaneet, nähtiin venäläisten vankien haudalla valkovuokkoja. Ei tiedetty, kuka ne oli sinne tuonut, mutta huomattiin, että samanlainen kimppu oli myös yhdellä pienellä hautakummulla vanhan lehtikuusen alla. Kukaan ei edelleenkään nähnyt Hilden itkevän, mutta hän itki. Kun itku viimein tuli, se kuohusi koskena kilpaa Kukkolan kanssa. Hän ei itkenyt vain omasta puolestaan. Hänen pieni enkelinsä oli lentänyt taivaaseen haavoittumattomana, kokematta ja näkemättä ihmisten pahuutta ja sodan hulluutta. Hilde itki yhdessä niiden miljoonien äitien kanssa, jotka odottivat turhaan poikiaan palaaviksi. Hän itki heidän puolestaan, joiden pojat makasivat nimettömässä haudassa kaupungin kirkkomaalla. Hän itki äitien puolesta, jotka eivät koskaan päässeet tuomaan valkovuokkoja lapsensa haudalle.

Sota päättyi lopulta, mutta tuli uusia sotia. Hilde sai miehensä Akselin kanssa vielä kolme lasta. Aikanaan Hilden poikakin lähti sotaan – ja palasi sieltä – vain lähteäkseen uuteen sotaan. Hildellä oli aina kahvi valmiina siltä varalta, että poika tulisi kotiin ja lopulta hän tulikin. Mutta niin tulivat myös saksalaiset ja lupaa kysymättä ottivat Hilden kahvilan päämajakseen. Hilde perheineen muutti talon alakertaan. Syyskuussa 1944 tulivat suomalaiset sotilaat ja piirittivät talon. Kun piiritys näytti kestävän, Hilde avasi kellarihuoneen ikkunan ja kutsui sotilaat kahville. Samalla hetkellä laukaistiin panssarikauhun ammus,

joka sytytti koko talon tuleen. Hilden perhe pakeni palavasta talosta viime hetkellä, mukanaan vain tyttären kirjoituskone ja Hilden kahvipannu.

Palanneen talon tilalle rakennettiin uusi talo, mutta kahvilaa Hilde ei enää avannut. Kahvia hän kuitenkin edelleen tarjosi kaikille vierailleen, niin naapurissa asuville Karjalan evakoille kuin pitsiliinoja kaupitteleville mustalaisillekin. Aikanaan Hilde muutti itsekin kirkkomaalle, lähelle tytärtään ja niitä sotavankeja, jotka tietämättään olivat muovanneet hänen maailmankuvaansa.

Outi Oja

TERVOLASSA LOKAKUUSSA 1944

Juna on tuonut Lean jälleen pois Lumivaarasta Karjalan kannakselta. Sinne jäivät Karjalan mäet, kaihoa kukkuvat käet. Miehenpuolet pohjoiseen houkuttelevat, kun kirjeitään ja korttejaan kirjoittelevat, kauniin kirjopuheen kera kehottavat evakkonaista takaisin. Jaakko on lähettänyt hänelle viestejä Lumivaaraan saakka, välillä on kirjoittanut jopa Lean vanhemmille Alavieskaan Taluskyläänkin, pyytää kaunopuheisesti takaisin Tervolaan. Sanoo, että jos saksalaisten kanssa tulee sota, se on ohi ennen kuin alkaakaan.

Paskat on ohi, Lea miettii itsekseen, kun laskeutuu nyytteineen junasta Tervolan asemalla. Eelis-renki on tullut vastaan. Hevoskyydissä he matkustavat joen itäpuolelle. Vastaan tulee kärreillä isot letkat ihmisiä, jotka ovat matkaamassa siihen suuntaan, josta Lea on juuri saapunut. Syyssohjoisella tiellä astelee vastaan perhe, joka on valjastanut sonnin kuormajuhdaksi. Vähäpukeiset lapset töröttävät kapioarkun päällä, kun perhe jatkaa matkaa Ruotsin suuntaan.

Lossin kyydissä Eelis kertoo, että Koivun perälle on tullut pohjoisen tietöimiltä taipaleilta kolttaeva-koita. Koltat ovat niin nälkäisiä, että eivät malta odottaa lihakeiton kypsymistä, vaan harovat raakoja lihapaloja padasta suoraan suuhun. Tervolan saksalaiset ovat jo lähteneet. On tullut nopea lähtö. Autot ovat hakeneet miehet taloista ja nuorisoseuralta. Huhu on alkanut kiertää. Tornioon ja Kemiin on noussut saksalaisten sotalaiva ja kyydissä on uusia alppijääkäreitä.

Ruotsiin Lea ei lähde. Niin hän sanoo Eelikselle. Kolmatta kertaa evakkoon ei ihminen jaksa lähteä. Jos saksalainen sotilas tulisi Leaa uhkailemaan, hän pakenisi, juoksisi niin nopeaa kuin pystyy. Jos ampuvat, sittenpä ampuvat. On sitä häntä tärkeämpiäkin kuollut. Hautuumailla nukkuu ikuista untaan tuhansia korvaamattomia ihmisiä. Sinne hänkin mahtuisi, Tervolan kirkkomaan mullasta löytyisi hänellekin viimeinen sija, kun Lumivaaraan ei enää pääse.

Perillä talossa vanha isäntä tahtoo piilottaa hevosensa. Hänen korviinsa on kiirinyt tietoa siitä, että saksalaiset sotilaat tullessaan vievät kaikki kulkupelit. Pitäjän miehiä ovat sakemannit olleet jo etsimässä, ja kaikki miehenpuolet ovat lähtemässä kauas jokirannasta. Isäntä kertoo, että monet ovat jo paenneet kohti järkiä ja kunnan rajoja. Sivistyskansan saapas hulahtaisi suon silmäkkeeseen, hörppäisi vettä sisään, emäntä on siihen täsmentänyt.

Saksalaiset eivät lähde Kemijoen läheisyydestä ja rantateiltä mihinkään. Jos talon hevosista suurin osa on lähtenyt rintamalle, jäljelle jääneistä ei luovuta, isäntä lisää.

- Nyt kelpaavat polkupyörät ja hevoset, Lea toteaa vakavasti.
- Hyvä, ko aseman resinaa eivät vie mukhaan, isäntä lisää.

Lea hörähtää yhteisymmärryksessä. Hän muistaa, kuinka heti ensimmäisenä sotakesänä tulonsa jälkeen saksalaissotilaat olivat varastaneet asemalta resiinan. Mistä olivatkaan keksineet nostaa resiinan raiteille, rouskuttaa pitkälle Kemin suuntaan ja heittää sen lopulta Paakkolan seisakkeen taakse? Viinaspäissään tietysti olivat riekkuneet, juoneet Wehrmachtin leimoilla varustetuista puulaatikoista viinaa. Liekö tappaneet tylsyyttä, kun eivät ole päässeet taistelemaan ryssiä vastaan Leningradiin? Joutuivat pohjoisille pelloille pelaamaan palloa keskenkasvuisten tervolalaisten jukurien kanssa.

Paakkolan savipelloilta Tervolan aseman päällikkö oli lopulta käynyt poimimassa jengoille vääntyneen resiinan, nostanut sen lava-auton kyytiin ja sadatellut sadattelemisesta päästyään. Vielä kuukausia resiinavarkauden jälkeen asemapäällikkö puhisi ääneen, kirosi faskistit helvettiin kertoessaan, kuinka kauan saksalaisten rikkoman kulkupelin korjaamiseen oli kulunut aikaa.

Seuraavana aamuna Lea kävelee syysmutaisen pihan läpi. Yöllä hän on pyörinyt sängyssä, kun on kuullut lännestä päin pauketta. Emäntä on kehottanut Leaa etsimään navetasta munia ja tekemään lättyjä, joita voitaisiin syödä Lapinjängän takana korsulla, kun lähdetään piiloon saksalaisia. Leaa odottaa köökissä kolmen litran pääläri, jossa helluu maidon sohiseva, vahtoinen harja. Hän on varannut taikinaan ohrajauhoja, sillä nisujauhoja ei saa kaupoista enää mistään. Ensin munat, sitten sekaan vähän voisulaa – hienostellaan vähän, eletään tänään ja nyt.

Yks muna riks ja raks, tulee paksu poikalaps, Lea mutisee itsekseen ja hymähtää. Niin äitikin on sanonut, riks ja raks, paksu poikalaps. Sitten äiti on rasauttanut tuoreen kananmunan taikinankulhon reunaan ja kurkannut vaivihkaa verhojen raosta Kuorijärven suuntaan ja laskenut jälkikasvun pääluvun. Yksi, kaksi, kolme, neljä. Pitää laskea, jotta eivät hukkuisi kotijärveen laakealta kalliolta. Riks ja raks.

Leaa naurattaa muisto äidistä tiirailemassa ikkunaruudun takaa, ja hän miettii, mitä jos. Mitä jos äitikin vispaa nyt lättytaikinaa Alavieskassa? Olisi paistamassa valurautapannulla ohukaisia evakkopaikassaan, lipomassa huuliaan himokkaasti niin kuin silloin, kun he olivat yhdessä leiponeet Lahdenpohjan kasarmien sotilaille lämpimäisiä lisätuloja saadakseen. Se oli ollut ennen sotia, ja ne ajat olivat hyviä aikoja.

Tänään Lea ei aikaile. Hänellä ei ole aikaa odottaa taikinan paksuuntumista, ja hän panee heti pienen ihranpalan pannulle tirisemään, makua ja rasvaa antamaan. Samalla hän heittää muutaman tasamittaisen klapin hellan luukusta.

Lämpimät ohukaiset rauhoittaisivat. Hän paistaisi lätyt nopeasti, rullaisi voipaperien sisään ja hakisi polkupyörän vintin ylisiltä heinäkasan takaa. Sitten veisi itsensä lättyineen korsulle muiden luokse, sillä saksalaisia on taas liikkeellä ja hekin ovat jo aamulla nähneet saksalaisten joukkoja kulkemassa polkupyörällä kohti Rovaniemen kauppala.

Kun lätyt ovat valmiit, Lea polkisi hame hulmuten Lapinjängän taakse. Kun lättypino kasvaa, Lea kurkkaa ikkunasta jälleen kerran Rovaniemen suuntaan. Hän näkee ensin pellon, joka on ojitettu moniin palstoihin. Se on Mäkikaasilan tilan maita. Pellon takana näkyy tie, jota reunustaa koivukuja. Se tie vie suoraan naapurin pihalle, ja nyt sitä tietä pitkin kulkee iso harmaa auto.

Saksalaisia. Perkele vielä autolla, Lea sanoo ääneen ja tuntee, kuinka veri alkaa kulkea nopeammin hänen suonissaan. Kun Lea on nostanut valmiin lätyn ja laittanut uuden pannulle, hän katsoo uudelleen Mäkikaasilan pihalle ja huomaa miesten nousevan jo pois autosta. Vieraita miehiä ovat. Eivät ole nämä miehet Nuorisoseuralla asuvat Butt Joosef ja Ekhan Joosef. Nämä sotilaat ovat solakoita. Liekö nämä niitä Tornioon ja Kemiin nousseita uusia alppijääkäreitä? Nuorempia joka tapauksessa ovat kuin Joosefit, kävelevätkin tikittäen.

Lea puristaa paistinlastaa käsissään. Kun uuden ohralätyn haju nousee pannulta sieraimiin, hän kuulee korvissaan emännän sanat eilisillalta hernerokkalautasen takaa. Ne, jotka eilen olivat veljiä, ovat tänään vihollisia. Ne, joiden alppikengät eilen polkivat peräpohjalaiset lattiat huiduksi, tekevät nyt tekoja, joita ei ole tarkoitettu herkille silmille.

Taikinaa ei onneksi enää ole jäljellä kuin pariin lättyyn. Lea vaihtaa jalkaansa villasukkien tilalle saappaat, kun viimeinen lätty on vielä pannulla. Kun hän katsoo jälleen Mäkikaasilan pihaan, hän hätkähtää. Ovatko nuo tykkejä, joita sotilaat vierittävät pois auton lavalta? Mitä ihmettä miehet aikovat? Tykittävät pian koko kirkonkylän, kun asettelevat tykkien suut suoraan kohti Tervolan kirkkoa.

On lähdeittävä heti kohti jänkää. On etsittävä polkupyörä. On ajettava nopeasti. On etsittävä korsu. On. On. Hänhän on pian tykin kuulan syömä! Ovat sanoneet kyllä jo kuukausia sitten Noposen kaupalla, että naisenpuolet eivät olisi sodassa vaarassa. Lea kierittelee nopeasti lättyjä voipaperiin, ja jostakin hänen mieleensä nousevat emännän sanat, kun hän on talon salissa ryypännyt kahvia. Emäntä on väittänyt, että saksalaiset ovat sivistyskansan edustajia; herraskansan ohjekirjaan on pranttäty, että naiset ja lapset jätetään rauhaan. Toivoa sopii.

Lea nostaa voipaperiin käärimänsä lätty nopeasti koriin, lastaa matkaan vielä maitopäälärin. Hän ei enää ehdi katsoa Mäkikaasilan pihalle, johon vanha emäntä Tiltta on juuri tarmokkaasti saapunut, lyönyt kuistin oven kiinni. Huivi päähän kiedottuna, esiliina tiukasti vyötäröllä Tiltta kaartelee vimmaisesti saksalaisten auton kuumen hiilipöntön vieressä ja nostelee käsiään. Tiltan suu louskuttaa. Kuinkahan vanha Tiltta-emäntä onkaan? Ehkä jo alun kahdeksattakymmentä? Silti suu käy kuin nuorella vaimolla.

Nyt Tiltta potkii, hyörii ja pyörii; nyt on hän saksalaisten sotilaiden edessä, nyt keikahtaa hän tuolla tykin päällä jalat ojossa. Nyt hän pyrynä nostelee mekonhelmojaan ja ammentaa hohtavasta kidastansa myrskyä ja kiihkoa. Nyt hän, sakemannien ällistellessä, nostaa sormen otsalleen ja leikittelee ampuvansa suoraan ohimoonsa. Hehkuvien mielin puoltaan nouse syntymämaatas! Riemuiten lastesi vuoks uhriksi henkesi suo!

Tiltta on tullut siihen ikään, jossa suomalaiset naiset viimeistään lakkaavat häpeämästä ja pelkäämästä. Useat heistä vaikenivat vuosikymmenten ajan, ottavat elämän sellaisena kuin se heille on annettu. Mutta se on pelkkää pitkää esileikkiä. Yhtä pitkän ajan he keräävät kaunaa ja rohkeutta sisälleen. Vuosikymmenten vispaamisen jälkeen tulee paistamisen aika. Lopullisen totuuden hetki. Käärikäämme rullalle! Syökäämme!

Lea kuulee naapuritalon pihamaalle saakka, kuinka Tiltta virittää sopraanoaan. Se on kaikille kirkossa kävijöille tuttu. Kaikissa sankarihautajaisissakin Tiltta on laulanut. Tervolan kirkkokuoron eturivistä hänen äänensä on kaikunut aina kirkon viimeiselle penkkiriville asti. Se on saavutus, sillä kaikki pitäjäläiset tietävät rehtori Kähkölän ja johtajaopettaja Lehdon bassojen hyminän yltävän vain kirkon keskikäytävälle asti.

Kemi, Tornio, Ounas, Oulu ja Ii, olen nähnyt uomanne aavat. Ja mieleni laajeten lainehtii ja suoneni tarmoa saavat. Jokes uljahat syöntäni suurentaa, oi Kymmenen virran maa! Näin oli laulettu pitäjän kiertokoulussa aamuavauksissa vuosi toisensa jälkeen. Villapaidat höyryten koululaiset ovat tapailleet sanoja ja pelänneet muistavansa väärin, kun kansankynttilä on polkenut harmonia pohjelihakset pinkeinä ja valanut pohjaa yhtenäiselle kansakunnalle.

Tänä lokakuisena päivänä tervolaisella pihamaalla nähdään preussilaisen sotilaskurin rajat. Tänä lokakuisena päivänä tiedetään, että polkuharmonin tamppaamisella ja maakuntalauluilla on tarkoituksensa.

Toinen sotilaista katsoo suu auki korkealta Kymmenen virran maata kiekuva Tiltta, joka ryhtyy voimistelemaan tykkien edessä.

– Haara, perus, haara, perus, haara, perus. Ains, svai, ains, svai, Tilta huutaa rytmikkäästi.

Sotilas etsii sotakaverinsa kasvoja, jotta tietäisi, uskaltaako nauraa kuivakkaalle muorille, joka pistää persoonansa peliin. Hehän voisivat ampua tai survaista puukolla. Sellainen heillä molemmilla on kätkehtynä saappaan varteen! Tilta, varo tekojasi!

Kun sakemannin katse löytää toisen katseen, molemmat alkavat hirnua kuin preussilaiset hevoset ohra-annosta odottaessaan. Hakaristinauhat käsivarressa tärisyvät, ja Tornion mairinnoususta alkanut stressi purkautuu. Pitempi sotilaspukuinen hakkaa käsiään reisiään vasten, toinen osoittaa emäntää etusormella ja pudistelee hitaasti päätään vasemmalta oikealle.

Niin nuo hytkyvät, niin nuo keikkuvat, että naapuripihan navetan ylisiltä asti Lea näkee välähdykseltä sotilaiden mahalaukkujen sisällön. Siellä baijerilaiset lihasäilykkeet pakenevat villiä vauhtia puikulaperunoita ja suomenkarjan rasvaista maitoa.

Ja nyt Tilta taasen laulaa, hyörii ja pyörii. Nyt hän taasen kääntyy ja keikkuu. *Oi loistaos loitos aikojen taa, tulevaisten toivojen kallis maa!* Tilta on siirtynyt jälleen maakuntalauluun, nyt oktaavia tavanomaista ylempää, ja virtana juoksee hiki hänen otsaltansa.

Naapurin pihamaalla Lea istahtaa juuri pyörän satulan päälle. Laskeutuessaan navetan ylisiltä kohti Lapinjängää vievää soratietä hän näkee vilaukselta Tiltan kädet. Kovettuneet koparat nousevat kohti syksyistä taivasta ja takana välähtää hopeisena Kemijoki. Näillä käsillä on sahattu sadat kuutiot jäätä Kemijoesta maitotonkkia jäähdyttämään. Näillä käsillä on revitty tuhannet litrat maitoa suomenkarjan utareista. Näillä käsillä on pesty tuhansia padallisia likapyykkiä Kemijoen aalloissa. Tänään nämä kädet pelastavat Tervolan kirkonkylän peräpohjalaisen rakennusperinnön. Naurua hörisevät saksalaiset vetävät tykit takaisin autonsa lavalle, kättelevät Tiltan ja suuntavat autonsa tykkeineen kohti Rovaniemen kauppala.

Kun illalla Lea syö Eeliksen ja emännän kanssa Lapinjängän korsulla ohralättyjä, he katsovat pohjoisen suuntaan taivasta, joka hehkuu tulisen punaisena. Rovaniemen kauppala ei enää ollut.

Maria Dagerfalk

PALUU

– Oouhhmmmoohhh!

Miehen suusta livahtaa ähkäisyn ja voihkaisun sekainen ääni, kun hän rysähtää selälleen vuoteelle. Hän tuijottaa ällistyneenä naistaan, joka on tyrkännyt hänet kumoon ja seisoo nyt sängynpäädyssä kädet puuskassa, silmät sinisinä viiruina.

Puolen vuoden poissaolo rasituksineen, nestehukkapäivineen ja niukkoine ravintoineen on keventänyt miestä useita kiloja ja heikentänyt hntä sekä fyysisesti että henkisesti, mutta eihän hän silti mikään tikku-ukko ole! Mikään heiverö, jonka pieni nainen saattaa tönäistä nurin!

Miestä alkaa naurattaa. Ah, tähän onkin oikeastaan sopiva tapa toivottaa matkalinen tervetulleeksi kotiin. Nainen taitaa käydä kuumana häneen. Mieshän tietää, että tämä on luottamuksen arvoinen ja ettei hänen vuoteessaan ole vieraillut ketään muita. Hän on epätoivoisen uupunut, mutta...

Nainen kumartuu aukomaan hänen kuluneiden varsikenkiensä nauhat. Loppuun ajetut jalkineet tömähävä lattiaan vuorotellen. Hikiset sukat maastoutuvat matolle tuolin alle.

Nauru kuivuu miehen kurkkuun, kun hän oivaltaa naisen aikeet. Hänen karheat, naarmuiset kouransa tarttuvat lakananreunoihin kuin pelastusköysiin.

Lämpimät, varovaiset sormet tunnustelevat hänen paljaat jalkansa, keskittyvät kehräsluihin, jahtaavat jalkasientä myöten jokaista muutosta hänessä. Hänhän tietää, että nainen on ollut peloissaan koko sen ajan, minkä hän on ollut poissa. Huolissaan hänestä yötä päivää. Kauhuissaan, koska on epäillyt, ettei hän koskaan tulisi takaisin.

– Riisuudu, käskee nainen.

Mies ei liikahtakaan, vaan katsoo puuvilla–allikostaan miltei rukoilevin silmin. Hän ei tahdo, että nainen huomaisi mitään jälkiä hänen poissaoloajaltaan. Hän on aina halunnut salata kaiken sellaisen, jotta naisen ei tarvitsisi surra hänen vuokseen. Eikä tietysti ole muutenkaan sopivaa, että mies valittaisi vaivojaan. Tunnustaisi tuskiaan.

Vihastuneet kädet tarttuvat hänen hiutuneisiin housuihinsa. Napit singahtavat mikä minnekin. Kauhtunut kangas repeää risahtaen. Nainen räjäyttä riekaleet hänen ympäriltään, viskaa ne mene-mään. Toisen lahkeen jäännökset jaksavat jalkalamppuun. Toinen amfibioi akvaarioon. Haalistunut takki ohjautuu ovelle. Makuuhuoneen ilmatila on hetken aikaa tiheänä nousevia ja laskeutuvia vaatekappaleita tai niiden repaleita.

Kädet ovat taas lempeät. Ne mittaavat miehen kuihtuneen olemuksen ja ihon alta kuultavat kylkiliuut. Ne tarkistavat hänen päänahkansa huomaten jo parantuneen luodinnirhan. Hypistelevät hellävaroen hänen kaulaansa ja niskaansa. Koskettavat pehmeästi hänen solisluehunsu vanhan murtuman jälkeen jäänyttä pahkaa. Rekisteröivät sirpaleen repimän haavan, josaa on vielä tikit jäljellä. Silittävät siunaten kaikki entiset arvet, yhtälailla jo vaalentuneet kuin vielä punoittavatkin. Rakastavat hänen vammojaan ja vaurioitaaan tavalla, jota hän on kaivannut poissa ollessaan. Hän tuntee olevansa hellitty ja hyväksytty juuri sellaisena kuin on.

– Käänny, pyytää nainen.

Raivo on kulunut pois. Sehän on itse asiassa ollut vain pelosta syntyvää suuttumusta.

Tällä kertaa mies tottelee. Syyni jatkuu yhtä huolellisesti hänen selkäpuolellaan. Kun hänet on kauttaaltaan tarkastettu ja yhdeksi kappaleeksi havaittu, nainen pöyhii hänen tyynynsä, peittelee hänet vuoteeseen ja kierähtää itse viereen. Pitelee häntä sylissään. Hymyilee hellää hymyään silmäkulmat kipristyen.

Äärimmilleen jännittynyt ja uupunut mies antaa itselleen luvan rentoutua. Ei ole enää mitään vartiokitavaa. Ei ainuttakaan uhkaa. Ei mitään huolehdittavaa tai puolustettavaa. Ei kohdetta, jonne hyökätä. Vain tämä nainen, joka itsessään on hänen kotinsa.

Nainen, jonka pää lepää hänen olkapäällään.

Mies tarttuu naisen käteen, vie sen sydämensä kohdalle ja painaa oman kämmenensä sen päälle.

Taistelut ovat päättyneet.

Hän sulkee silmänsä ja nukahtaa.

Naisen tyynyliina on aamulla märkä.

Hän herää hitaasti. Tunnustelee tyhjää paikkaa vieressään. Kylmä. Sileä. Järjestyksessä. Sänkypeitto vedetty niin tiukalle, että siitä voisi vuoteelle viskattu kolikko kimmata ylös. Ihan samanlainen kuin se on ollut puoli vuotta.

Huone on siisti, kaikki tavarat paikoillaan. Ihan kuin se on ollut jo puoli vuotta.

Nainen katsoo ulos ikkunasta.

Talon eteen pysähtyy auto, josta nousee kaksi sotilaspukuista miestä.

SAMAN MAALLISEN TAIVALLUKSEN OSIA

Ari Voutilainen

KAKSITOISTA KERTAA MINUUTISSA

Torstai

Heli havahtui ajatuksistaan äidin kakomiseen.

– Tarvitsetko apua, liinavaatekärryn takaa kurkistava Laiha Hoitaja kysyi.

– Ei tässä mitään, pieni taisto vadelmakiisselin kanssa. Pärjätään.

Äidin vetistävät silmät katsoivat kohti. Vapiseva käsi hyssytti peiton kulmaa.

– Äidin kynnet voisi leikata. Ettei raavi itseään, Heli huomautti.

– Kerron iltavuorolaiselle, hoitaja vastasi. – Taitaa olla tänään suihkupäivä. Hiusten pesu voisi virkistää. Mainitsen siitäkin.

Sanaillessaan hoitaja tunki kroonikkovaippoja kärryn alimmalle hyllylle. Ei kohottanut katsettaan.

Viime talvena äiti vielä puhui. Yleensä omiaan, mutta puhui kuitenkin. Nyt ei enää osannut vadelmakiisseliä niellä.

– Saitko äitisi syömään, Lihava Hoitaja kysyi astuessaan huoneeseen matalaa tarjotinta yhdellä kädellä kantaen. – Pitäisi saada nämä lääkkeet annetuksi eikä tyhjään mahaan oikein voi.

– Kai äiti jotain söi. Jos ei niele, niin ei niele.

– Se on tekniikkalaji.

– Mikä on? Onko äitini tekniikkalaji?

Hoitaja laski tarjottimen ikkunalaudalle. – Ei saa hermostua. Tarkoitin, että huonon syöjän voi joskus saada nielemään, jos osaa syöttää oikein. Mutta ei teidän tarvitse siitä paineita ottaa. On ihan ymmärrettävää, että energiantarve on todella pieni, kun ei pysty liikkumaan.

Jaana paiskasi kettukarkkipussin äidin yöpöydälle ja tempaisi takin olalleen. – Sinä et määrää, milloin minä hermostun!

Perjantai

Maailma suistui raiteiltaan, mustikkakiisseli syrjäytti vadelmakiisselin. Yhtä huonosti se äidin suussa pysyi. Punaisen noron sijaan valui nyt mustansininen. Kun sälekaihtimen viipaloima valo maalasi kalpeita raitoja äidin kasvoihin, Heli yllättyi äkillistä haluaan laskea pää äidin syliin.

Naapurivuoteen rouva ujelsi ja mutristeli kasvojaan. Kiisselilusikkaa pitelevä Lihava Hoitaja ei häkeltynyt, odotti, että ujellus lakkasi ja sujautti sitten uuden annoksen hampaattomaan suuhun. Rouvan kasvot mutristuivat entisestään, luurangon käsi tavoitteli tarjottimen reunaa. Turvonnut kieli puristui portiksi huulia vasten. Rouva ei tainnut olla mustikan ystävä.

– Teknisesti taitava, Heli kuiskasi ja häntä alkoi naurattaa niin, että oli pakko lopettaa äidin syöttäminen, jottei olisi läikyttänyt kiisseliä syliinsä.

Tabletit oli jauhettu karkeiksi rakeiksi ja kaadettu muoviseen yskänlääkemukiin. Heli ravisteli annoksen lusikkaan ja kaapaisi mustikkaa kyytipojaksi.

– Voisivat syöttää sinulle mitä vaan, ei tästä kukaan ota selvää, saatko oikeat vai väärät lääkkeet. Kuinkahan moni teistäkin makaa sängyssä ihan vaan lääkkeiden takia. Syötetään niin paljon aineita, että menee jalat ja menee muisti. Että kuinkahan moni teistäkin kimpoaisi pystyyn, jos jätettäisiin lääkkeet pois.

– Minä olen monesti ajatellut samalla tavalla. Puhuja oli Uusi Hoitaja, jonka kanssa Heli ei ollut aiemmin jutellut.

– Anteeksi mitä sanoit?

– Että olen samaa mieltä siitä, mitä sanoit lääkkeistä. Että useimmat lääkkeet ovat varmaan turhia.

– Anteeksi, että luennoin. Ei ollut tarkoitus, että kuulisit. Äidille on helppo puhua, kun se ei sano vastaan. Valitan sille kaikesta.

– Minusta on tosi hienoa, että jaksat puhua äidillesi. Monet käyvät täällä tuppisuina, eivät sano sanaakaan. Kyllä läheisen ääni ihmistä rauhoittaa, vaikka ei sanoja ymmärtäisi.

– Niin kai sitten, vaikka totuus on, etten äidin takia puhu. Koston äidille sen, ettei hän kuunnellut minua silloin, kun olisin sitä eniten tarvinnut.

Uusi Hoitaja suipisteli suutaan kuin pellettiä tavoitteleva akvaariokala.

Maanantai

Äiti siirrettiin saattohoituhuoneeseen. Siellä sai olla omassa pesässään kuin talviunille asettuva eläin. Äiti makasi kyljellään. Tyynyliinalle valui verensekaista sylkeä, jota saattoi halutessaan pyyhkiä yöpöydälle varatuilla nenäliinoilla. Heli ei pyyhkinyt.

Äidin suu haukkasi ilmaa ja rintakehä puristi ulos vaivalloisen huokauksen. Haukkaus ja huokaus, kaksitoista kertaa minuutissa. Heli laski hengitystiheyden uudestaan ja uudestaan. Ei ollut muutakaan tekemistä.

Tiistai

Kun Laiha Hoitaja soitti ja ilmoitti, että äidin aika oli tullut, Heli ei voinut vastustaa kiusausta, vaan tiedusteli, että mistähän ajasta mahtaa olla kyse? Laiha Hoitaja ei häkeltynyt, vaan selitti äidin pian siirtyvän ajasta ikuisuuteen. Heli vastasi tulevansa suoraan töistä, viimeistään kahden tunnin kuluttua.

Hengitystiheys ei ollut muuttunut, mutta hengitys oli työläämpää. Lihakset joutuivat ponnistelemaan puristaessaan keuhkoja tyhjiksi uuden haukkauksen tieltä. Heli siirsi tuolin vuoteen viereen ja kaivoi äidin käden esiin pussilakanan syövereistä. Käsi oli kylmä ja kirjava. Oli vaikea ymmärtää, että jokin niin pieni ja heikko oli tehnyt niin paljon, koskenut ja valmistanut, kantanut ja puristanut, lyönyt ja kuristanut.

– En tiedä kuuletko, mutta Heli on tässä.

Torstai

Äidin hautajaiset oli helppo järjestää, hautapaikka oli jo olemassa, ja arkkunsa äiti oli valinnut samalla, kun päätti, millaisessa arkussa isä haudataan.

– Ja minulle sitten tuollainen, jossa on röyhelöt kannen reunoissa, äiti oli sanonut ja osoittanut hautaustoimiston ainoaa valkoista aikuiselle tarkoitettua arkkua.

Eilen hautaustoimistossa käydessään Heli ei ollut kyseistä mallia enää nähnyt, mutta oli ostanut mahdollisimman samanlaisen, vaikka ei totta puhuen ymmärtänyt, mikä merkitys arkun ulkonäöllä oli, ja kenelle. Ei ainakaan hänelle. Sitä paitsi Heli oli jo päättänyt tuhkauttaa äidin, lähinnä käytännöllisistä syistä. Hoivakodissa ei ollut mieshoitajia eikä Heli keksinyt, mistä muualta olisi arkunkantajia voinut kysellä. Hetken hän oli vähintäänkin puolitosissaan ajatellut pyytävänsä apuun Lauria ja bändin poikia, mutta luopunut suunnitelmasta muistaessaan, että Lauri kammosi hautajaisia.

Tällä hetkellä äiti makasi arkussaan terveyskeskuksen kylmiössä, koska ruumishuone oli suljettu. Sinne kuulemma asennettiin tehokkaammat kylmälaitteet ennen kesää ja korjattiin kattoa. Uusissa kylmälaitteissa oli erikoisherkeitä lämpötila-anturit ja toimintojen etävalvonta. Ja kattoon saataisiin rakenteisiin upotetut sähköä säästävät led-valaisimet. Näin hautaustoimiston virkailija oli Helille selittänyt. Heli ei keksinyt yhtään asiaa, joka olisi kiinnostanut häntä vähemmän kuin ruumishuoneen remonti.

Perjantai

Pappi oli niin lihava, että liperit sojottivat kuin järki kohden vastaantulijaa. Heli ei edes yrittänyt hillitä naurunpurskahdusta.

Pappi ei häkeltynyt. Kaipa hän oli tottunut työssään kohtaamaan eriskummallisia ihmisiä, tai kenties oikeammin sanottuna tavallisten ihmisten toinen toistaan eriskummallisempia reaktioita.

– Syvin osanottoni, pappi lausui korostetun selkeästi ja kumarsi, ei kätellyt.

Heli johdatti papin olohuoneeseen ja pyysi istumaan sohvalle. Pappi näytti arvioivan sohvaa pehmeyttä ja päätyi ilmeisesti siihen johtopäätökseen, ettei pääsisi ilman apua ylös sohvan syövereistä, koska pyysi alleen tuolia keittiöstä.

– Voidaan ihan hyvin mennä suoraan keittiöön molemmat, Heli sanoi ja käveli edeltä. – Kahvi on jo tippumassa.

Mustakantinen muistivihko oli nuhjaantunut. Pappi etsi ensimmäisen tyhjän sivun. Se löytyi vihon loppupuolelta. – Paljon on ollut hautajaisia tänä vuonna. Vähemmän ristiäisiä. Mutta saman maallisen taivalluksen osia tietysti molemmat. Haluatko, että veisataan virsi näin aluksi.

Helin silmät suurenivat ja suu jäi auki.

– Minä voin laulaa, jos sinä et jaksa. Kuuntelet vaan. – Ei, ei kiitos, Heli kähisi.

– No hyvä, rukoillaan sitten vain. Isä meidän.

Seremonioiden jälkeen pappi maallistui.

– Minäkin olen viime aikoina siirtynyt enemmän kasvisravintoon, hän selitti kurottaessaan ottamaan kolmannen fetatomaattipasteijan. – Täytyyhän sitä osuutensa ympäristön eteen tehdä, vaikka kyllä Isä Jumala meistä huolen pitää. Elämä kantaa.

– Saisiko olla myös lisää kahvia, Heli mumisi ja kaatoi mukin täyteen vastausta odottamatta.

– Kiitos, kiitos paljon, hyvää kahvia! Eipä sillä, että tässä papin ammatissa hirveästi voisi valikoida. Sitä on juotava, mitä tarjotaan. Mutta tämä, tämä on kyllä oikeasti hyvää, niin. Muutenkin papin ammatti on varsin raskas, paljon töitä iltaisin ja viikonloppuisin. Minä olenkin hieman ajatellut jatko-opintoja, josko jatkaisin opiskelua teologian tohtoriksi asti. Sellainen tiedonjano minulla on aina ollut. Mitäs kouluja sinä olet käynyt? Oletko maisteri?

Heli sammutti kahvinkeitin.

– Äiti halusi Timosta insinööriin, vaikka ei se oppinut kunnolla edes lukemaan, paitsi nuotteja, niissä se oli hyvä. Nykyään sanottaisiin, että Timolla oli lukihäiriö, mutta ei silloin 80-luvulla, silloin sanottiin vaan, että se on jälkeenhäynyt. Mutta ei Timo tyhmä ollut, sillä vaan oli erilaiset aivot.

– Niin, aivan, aivan, pappi ryki nyrkkiinsä. – Ja kuka mahtaa olla tämä Timo? – Se on veli, isovel.

– Ahaa, luulin, että olit ainoa lapsi. Asuuko Timo kaukana, osallistuuhan hän sunnuntaina hautajaisiin?

Heli tunki pasteijan kokonaisena suuhunsa ja kohautteli olkiaan. Osa pasteijasta varisi takaisin lautaselle. – Ei, enpä usko, ei taida osallistua. Se katosi seitsemäntoista vuotta sitten.

Sunnuntai

Äidin hautajaiset olivat erilaiset kuin isän hautajaiset. Oikeastaan ne olivat erilaiset kuin mitkään muut hautajaiset, joihin Heli oli osallistunut. Vieraita ei ollut. Heli oli kyllä soittanut Marjatta-tädille ja pyytännyt tätä tulemaan, mutta täti oli sanonut lähettävänsä adressin. Oli kuulemma jo niin huonossa kunnossa, ettei kestänyt matkan rasituksia. Hän asui nykyään Göteborgissa.

– Saisitte laskea minut samaan hautaan, jos sinne saakka vaivautuisin, täti vaikeri. Heli oli vähällä huomauttaa, ettei se valitettavasti ollut mahdollista, koska äiti tuhkattaisiin eikä Marjatta millään mahtuisi uurnahautaan, mutta sai onneksi pidettyä suunsa kiinni. Turha äidin ja Marjatan huonoja välejä oli enää lietsoa.

Paluumatkalla kotiin Heli pysähtyi Suvantosillalle, koska omituisen hetken ajan luuli näkevänsä Timon. Alhaalla purkutyömaalla pitkä haalariasuinen mies seisoi kuorma-auton lavalla ja kiskoi vääntyneitä harjateräksiä murskatun betonin seasta. Miehellä oli kirjava pipo ja pitkät ruskeat hiukset. Heli katseli miestä. Jokin tämän liikkumisessa oli niin tuttua, että teki kipeää.

Heli nosti kätensä tervehdykseen. Mies katsoi kohti, mutta ei nähnyt. Ei vastannut tervehdykseen.

Irja Mäkitalo

PEILIN KEHYKSESSÄ

Vatsanpohjasta kouraisee. Hän ei ole samassa huoneessa.
Kysyn lasikopista nimellä. Ohjataan huoneeseen käytävän perällä.
Yhden hengen huone. Eteisen väliovesta ikkuna.
Kukaan ei sano mitään. Tiedän mitä se merkitsee.

Ovilasista näen hänet. Puoli-istuva asento, polvet koukussa sinisen peiton alla.
Hän huomaa minut. Happinaamarin takaa aavistan hymyä silmissä.
Haluan koskettaa. Ottaa käden käteeni. Silittää hiuksia ja harteita.
En saa, karanteenimääräys kieltää. Olen avuton. Saan vain katsoa.
En saa mennä sisälle. En, vaikka hänen tautinsa ei tartu.
En ole sairas, mutta jos tietämättäni tartutan, sillä ei ole merkitystä.
Ei enää. Aikaa on niin vähän.
Hänen aikansa loppu on asunut toiveena silmissä jo päiviä.
On liian vähän aikaa lasin taakaa katsomiseen.
Liian vähän kaikkeen. Paitsi hetken läheisyyteen.

Voiko kiello helpottaa kuolemaa, elämää, läheisiä? Työtä niiden välissä?
Tylyttää tasapuolisesti.
Elämän hiipuessä säännöt jäävät ymmärryksen ulkopuolelle.
Lähtevä on yksin tuntemattoman rajalla; ystäväni, ystäväni, miksi minut hylkäsit?
Lähtevä vapautuu pelosta ajan päättyessä.
Jäävä kyselee ehkä loppuikänsä. Miksi?

Hoitaja seisoo selin oveen. Hoidettava jää hänen varjoonsa.
Ojentaa kynän sägyssä olevalle. Antaa yöpöydältä kirjan alustaksi.
Kohentaa tyynyä selän takana.
Odotan eteisessä.
Hoitaja antaa taitetun lapun käteeni.

Kävelee silmiin katsomatta ääneti pois, tyhjää, kiiltävää käytävää.
Eteiseen jää ystävällinen hiljaisuus.
Avaan taitetun lapun.
Horjuvin keppikirjaimin kolme sanaa: KAIKKI ON HYVIN
Happinaamarin yllä silmissä on kyyneleitä.
Painan kasvoni viileään ovilasiin. Ajatus liukuu läpi.
Silmät tulvivat lämmintä vettä. Hymy vääntyy ja hukkuu kyyneliin.

En lähde näin.
Kansalaistottelematon avaa oven.
Luvaton hetki on täysi. En kadu tätä.
Hauras, hapuileva ote. Kädet etsivät toisensa.
Silittävät käsistä käsiin ystävyiden muistoja.
Tunteet eivät tarvitse sanoja. Hyväillen hiuksia, otsaa.
Olet rakas.
Hyräilen lastenlaulua katkonaisin sanoin, vajain sävelin
..maan korvessa kulkevi lapsosen tie..
Hän kuuntelee kuin lapsi. Silmät kiinni.
Hengitys rauhoittuu.
Happinaamari korahtaa.
Hän katsoo ovelle, nyökkää ääneti. Mene jo.
Kuuliainen kuolemaan asti.
Kiiltävän käytävän lasikopissa hoitajan käsi nousee pienesti.
Katsoo silmiin. Ystävällisesti.

Yöllä hänen aikansa päättyi.
Minun uneton yöni oli pitkä. Miksi en jäänyt?
Ystävyys ei kuollut.
Peilin kehyksessä kellastuu lappu: KAIKKI ON HYVIN

IKUISESTI IHOLLANI

“Peilissä on väsynyt, riisuttu nainen. Ei hiuksia, ripsiä tai kulmia. Ei väriä eikä eloa. Haamu, varjo entisestä. Valmis luovuttamaan.

Takaisin katsoo tyhjä tuntematon. Ei samaa iloa, hymyä tai pilkettä. Ei tuttua vahvuutta. Lyöty, kaikin tavoin nujerretty. Valmis lopetukseen.”

En ollut käynyt siellä ennen. Se oli tavallisen sairaalan näköinen: vaalea, väritön, hajuton. Yhtä sieluton kuin oma oloni. Minut ohjattiin huoneeseen, jossa oli jo joku toinen. Nainen tervehti minua. Pidättelin kyyneliä suunnistaessani vapaalle sängylle. Kaikki oli muuttunut nyt todelliseksi. Naisella oli rohtuneet huulet, väsyneet silmät ja kalju pää. Hän näytti niin kärsineeltä, että oli vaikeaa arvioida hänen ikäänsä. Minäkin näyttäisin kohta tuolta.

En ollut vielä myöntänyt sitä itselleni. Minulle oli sanottu se kolme päivää sitten puhelimesta, mutta ne olivat vain sanoja. En tuntenut itseäni lainkaan sairaaksi. Minulla oli vain kaksi turvonnutta imusolmuketta niinkin kummallisessa paikassa kuin nivusissani. Niitä oli tunnusteltu, ihmetelty, sörkitty neuloilla ja lopuksi niistä oli otettu koepala. Kukaan ei ollut missään vaiheessa sanonut sitä sanaa, kunnes lähdin talviloman viettoon perheeni luokse.

Oli perjantai. Minulle soitettiin sairaalasta, ja hoitaja pyysi minua tulemaan maanantaina osastolle. Hän selosti ohjeita, ja minä kirjoitin niitä ylös. Kun hän viimein hiljeni, sain kysyttyä: “Mitä siitä koepalasta siis löytyi?” Puhelimen päässä oli hiljaista. “Eikö sinulle ole soitettu ja kerrottu?” Ei, tämä oli ensimmäinen puhelu, jonka olin saanut asian tiimoilta. “Noh, kyllähän sieltä sitä lymfoomaa löytyi”, hoitaja sanoi viimein.

Jos kuolinvuoteellani minulta kysytään yhtä lausetta, joka on jäänyt mieleeni, niin se on tuo. Kyllähän sieltä sitä lymfoomaa löytyi. Olinhan minä sitä miettinyt itsekkin, ja etsinyt netistä tietoa. Tiesin, mikä lymfooma oli. Sitä en vain voinut käsittää, miten minä, 22-vuotias nuori ja terve ihminen, sairastuin syöpään. Olin juuri aloittanut uuden elämän: muuttanut minulle tuntemattomaan kaupunkiin, aloittanut mielenkiintoisen koulun ja löytänyt uusia ystäviä. Olin eläväisempi ja onnellisempi kuin koskaan. Voisi sanoa, että olin elämäni huipulla.

Kunnes puolen vuoden kuluttua istuinkin syöpäosastolla. Olin ilmoittanut koululle, että “Hei minulla on syöpä, en taida tulla hetkeen kouluun”. En voinut kuvitella, miltä opettajista tuntui saada tuollainen

viesti. Sitten ystävät, tutut ja muut. Ensimmäisenä tietenkin kerroin perheelleni. Kävelin alakertaan ja olohuoneeseen, missä isäni oli. Olimme kahdestaan kotona. Oli outoa sanoa: "Minulla on syöpä", sillä se kuulosti niin absurdilta. Mutta sanoin sen, ja aloimme itkeä. Niin puhdasta ja aitoa itkua en ollut ikinä kokenut. Suru, epätoivo ja pelkoolivat niin mahtipontisia, että jos emme olisi halanneet, olisin ka atunut maahan. Enkä ehkä olisi enää noussut.

Siskoni oli tullut mukanani syöpäosastolle. Siellä minua tutkittiin lisää: otettiin verikokeita, sydänfilmi, selkäydinnäyte. En edes muista kaikkea, sillä menin huoneesta toiseen. Se oli sumuista aikaa. Kevät oli kauneimmillaan, oli lämmintä ja pirteää, mutta minä en nähnyt mitään siitä. Näin vain pimeyttä ja ahdistusta. Olin nähnyt lähipiirissäni syöpää, ja se oli tarkoittanut aina kuolemantuomiota. Kaikki, jotka olivat sairastuneet siihen, olivat kuolleet. Joten aloin valmistautua kuolemaan. En voinut ajatella mitään muuta kuin sitä, että mistä jäisin paitsi. En ollut kokenut vielä mitään. Kuolisinko todella 22-vuotiaana? Vaikka sainkin hyviä uutisia, eli syöpä ei ollut levinnyt ja se oli havaittu hyvin varhaisessa vaiheessa, en kokenut helpotusta. Synkkyys mielessäni sai minut näkemään vain kaiken negatiivisen. Mutta silti päätin taistella. Olin aina ollut vahva, ja nyt minun pitäisi olla vahvempi kuin koskaan.

Kun ensimmäiset sytostaatit uivat suonissani, aloin todellakin tuntemaan itseni kuolemansairaaksi. Hetkessä aktiivinen ja menevä ihminen lyötiin maahan. Pahoinvointi oli sanoinkuvaamatonta ja jatkuva oksentaminen kuvottavaa. Hiukseni alkoivat irtoamaan kaksi viikkoa ensimmäisestä hoidosta. Heräsin aamulla ja katsoin tyynyä, joka oli täynnä hiustuppoja. Kun vedin sormeni hiusteni läpi, ne jäivät roikkumaan sormieni välistä. Pyysin äitiäni leikkaamaan ne kaikki pois. Nyt peilistä katsoi takaisin joku tuntematon. En enää tuntunut itseltäni.

Mitä enemmän hoitoja sain, sitä pahemmaksi kaikki muuttui. Outoa, sillä minunhan pitäisi parantua niiden avulla. Kulmakarvat ja ripset lähtivät. Iho ja huulet kuivuivat niin pahasti, että ne tuntuivat hiekkapaperilta. Ikenet olivat tulella ja tuntui siltä kuin hampaat voisivat irrota. Suussa oli haavoja, minkä vuoksi syöminen oli helvettiä. Olin kokoajan väsynyt, mutta nukuin vain pieniä pätkiä. Oli nälkä, mutta oksetti, ja kun söi, niin oksetti vielä enemmän. Vatsa meni niin kovaksi, että tuntui kuin olisin paskonut kiviä. Suuret määrät kortisonia turvottivat kroppaani, ja peilikuvani inhotti minua. Tuntui siltä, että jokaiseen kohtaan kehossani särki, ja että ruumiini hajoaisi hetkenä minä hyvänsä tuhansiksi palasiksi ja minä vain katoaisin.

Toki oli myös hyviä hetkiä. Hetkiä, jolloin tunsin oloni miltei normaaliksi. Välillä jaksoin käydä ulkona, ravintoloissa, baareissa tanssimassa ja juhlimassa. Välillä sain olla normaali nuori ihminen. Kontrasti oli suuri: Lauantaina saatoin juhlia ystävien kanssa pitkälle yöhön, ja maanantaina sytostaattien jälkeen oksentaa ja toivoa kuolemaa. Ja kuolemaa minä toivoinikin välillä. Nopeaa, kivutonta lopetusta. Sen jälkeen häpesinkin omia ajatuksiani, sillä en oikeasti halunnut kuolla. Joskus vain en jaksanut taistella. Joskus en nähnyt syitä siihen. Mutta olihan minulla paljonkin syitä. Ilman perhettäni en olisi selvinnyt. Äiti nukkui viereisessä huoneessa, ja aina kun pyysin häntä tulemaan, hän oli pian siinä. Hän toi öisin ruokaa, siivosi oksennustani ja pisti minuun lääkepiikkejä, joita en itse tohtinut itseeni pistää. Isä ja äiti kuskasivat minut aina kolmen viikon välein 300 kilometrin päähän hoitoja varten. Joskus piti käydä vielä tiheämmin sairaalassa. Perheeni kantoi minua, kun omat jalkani eivät liikkuneet. Olin turvassa kotona. En koskaan ollut yksin. Jos kuolisin sinne, kuolisin rakkaitteni ympärillä.

Yli puolen vuoden hoitojen jälkeen, kahdeksan sytostaattihoitokerran ja 18 sädehoitokerran jälkeen minulle sanottiin, että olin parantunut. Syövästä ei ollut enää jälkeä. Luulin, että voisin saman tien hypätä takaisin entiseen elämään. Minulla meni pitkään tajuta, että se juna oli jo mennyt. Fyysinen taisteluni syöpää vastaan oli ohi, mutta edessä oli vielä henkinen taistelu. Se oli yhtä raskasta, ellei jopa raskaampaakin. Koulukaverini olivat jo pitkällä opinnoissaan, joten minut siirrettiin uudelle luokalle. Onnekseni löysin sieltäkin ystäviä. Olin yhä väsynyt, ajatukseni harhailivat ja minun oli vaikea keskittyä. Ajattelin syöpää päivittäin. Koulunkäynti oli haastavaa, sillä en jaksanut tai pystynyt keskittymään. Oli päiviä, kun inhosin itseäni ja pidin itseäni tyhmänä. En osannut mitään, eikä kukaan ikinä voisi rakastua minuun. Olin ällöttävä, lihava, ruma ja yksin. Olen vasta jälkeenpäin tajunnut, että olin tuolloin masentunut. Yritin hakea apua, mutta lopetin yrittämisen heti, jos jokin ei onnistunutkaan. Sain kyllä edelleenkin tukea läheisiltäni, mutta silti minulla oli hyvin vaikeaa. Olin katkera kokemuksistani. Minun elämäni oli pysähtynyt, kun kaikki muut pääsivät eteenpäin. He jatkoivat matkaa, mutta minä käperryin omaan pimeyteeni. Minä olin seisahtunut. Ja vaikka kuinka yritin ja taistelin, en saanut heitä kiinni.

Nyt siitä on kuusi vuotta ja elämässäni on kaikki hyvin. Meni pitkään, ennen kuin seisoin tukevasti omillani. Että tunsin oloni normaaliksi. Valmistuin koulusta ja sain työpaikan. Löysin rakkauden ja meillä on yhteinen koira. Ostimme oman kodin ja menemme pian naimisiin. Nämä kaikki ovat asioita, joita olen aina halunnut itselleni. Kun sairastuin, aloin pelkäämään, etten koskaan saisi kokea tuota kaikkea. Jos olisin kuollut, jos olisin luovuttanut, olisin lähtenyt vailla mitään kokemuksia. Sain toisen mahdollisuuden, ja aion elää täysillä. Haluan tehdä kaikki asiat, mistä unelmoin, enkä halua jäädä mistään paitsi. Kuolema voi tulla yllättäen. Sen hetkellä haluan ajatella hymyillen, että olen saanut kaiken toivomani enkä kadu mitään.

Syöpä on ikuisesti kanssani. Se on ikuisesti ihollani, luissani, ytimessäni. Se ei tule ikinä lähtemään täysin pois. Mutta en haluakaan sen lähtevän. Olen ylpeä siitä. Olen oppinut rakastamaan sitä itsessäni. Se on taisteluarpeni, jota kannan tyytyväisenä. Ennen vihasin ja pelkäsin tuota elämäni vaihetta, mutta nyt kunnioitan ja arvostan sitä. Se on muisto, sekä ruma että kaunis, ahdistava ja antoisa. Opin arvostamaan elämää ja jokaista hetkeä. En enää koe olevani kuolematon. Tiedostan oman rajallisuuteni ja annan itselleni luvan olla välillä heikko.

Voin tukeutua toisiin, sillä olen rakastettu. En vihaa itseäni enää. En enää ajattele katkerasti, että miksi minulle tapahtui noin, vaikka en ollut tehnyt mitään pahaa. Niin vain tapahtui, mutta minä selvisin. Olen rypenyt siinä elämässä, kaikissa niissä tunteissa ja olen ollut niin lyöty kuin ihminen vain voi olla. Mutta nyt se on takanapäin, ja olen vahvempi kuin koskaan. Ja minulla on edelleen ne samat ihmiset rinnallani, jotka olivat syövänkin aikana.

Aina kun eteeni tulee uusi haaste, uusi mahdoton este, niin sanon itselleni: "Olen selvinnyt syövästä, joten selviän mistä vain."

LANKOJA, LYHTEITÄ JA LÄMPIMIÄ MUISTOJA

Pisto pistolta työ edistyy. Taustalla radio uutisoi sodista, tulvista, nälänhädistä... Ajatus ristimatkailee tapahtumien mukana, vaihtaa kartalla paikkaa, luo kuvia tapahtumista. Hetken mieli myötäelää siellä jossakin, suree kauhujen keskellä elävien kohtaloa, mutta unohtaa kuitenkin pian kaiken kaukana olevan – hädänkin.

Solmu langassa aktivoi ajatuksen ompeluhetkeen. Sormet nykertävät langan jälleen suoraksi, korvat kuulevat vielä Japanissa tapahtuneesta maanjäristyksestä. Mieli turtuu ainaisiin ikäviin uutisiin. Tulenko kylmäksi ja tunteettomaksi vai suojelenko itseäni?

Lanka loppuu ja silmät etsivät sitä lisää. Otan keltaisen, vaaleankeltaisen, pienen vyyhden käteeni. Kaunis hennosti kiiltävä nippu vaatii pienen silittelyn ennen sopivan mittaisen pätkän katkaisua.

Olen hetkessä elopellolla. Ruis kahisee hiljaisesti syystulessa. Oljen vaalea varsi kimaltelee auringossa, ja täyteläiset tähkät nuokkuvat painavina. Elo on kypsää korjattavaksi ja osa pellostä on jo leikattu. Keltainen sänki tököttää auringossa kiiltäen, pitkä korsi makaa maassa.

Sitoja ottaa maasta sopivan kokoisen määrän olkia lyhdettä varten. Erottaa kasan reunasta ensin köyden vahvuisen olkinipun. Laittaa otetun pannan sidottavan lyhteen ympärille, pyöräyttää päät toistensa ympäri, kiristää ja taittaa tyvipään mutkalle lyhdevyön alle. Olemme koko perheen voimin pellossa. Isommat sitovat lyhteitä pienempien kerätessä maahan pudonneita tähkätähtiä. Nekin otetaan talteen ja työnnetään lyhteiden sisään.

Tauolla äiti näyttää, kuinka olki taipuu sormukseksi. Näppärästi se taipuukin, kun taittaa oljen solmujen keskivaiheilta kahtia ja alkaa pyörittää molempia varsia samaan suuntaan. Oljet pykältyvät kauniin kolmiomaisesti toistensa lomaan. Sisäpinta jää aivan sileäksi. Liitoskohta onkin sitten hankalampi tehdä.

Hitaasti valmistuu kuhilas, hitaammin kuin elopellolla aikoinaan. Syksyn pimeinä iltoina juoksimme piilosta kuhilaiden seassa. Tuulen kaatamia lyhteitä tarvitsi joskus nostaa takaisin pystyyn. Ennen kuin olen ommellut kuhilaan valmiiksi, olen jo varhaisnuoruuteni riihen tunnelmallisessa hämyssä. Tuli palaa kamiinassa, ja riihessä on paljon lyhteitä. Niitä on kahdessa kerroksessa. Kaminan valo leiskahlee jostakin luukun rakosesta luoden heiluvaisia varjoja seinille. Sisällä tuoksuu juuri ruisriiheltä.

Ulkona sade soittaa kuuluvasti riihen kattoon. Sisällä on lämmintä ja hämyisää. Varstat, hangot, luuta ja rikkalapio nojaavat ovenpieliin. Niitä tarvitaan sitten kun ruis on riittävän kuivaa puitavaksi.

Seinävaatteeseen tulee koko lapsuuskotini pihapiiri kirjottuna: pärekattoinen koti kaksine piippui-neen, kellari, kesäpirtti, navetta ja puovi. Sodan jälkeisenä pula-aikana rakennetun kodin yhdessä ikkunaruudussa on lievästi maisemaa vääristävä ominaisuus. Siitä kohtaa harvemmin edes katsotaan ulos. Se on pirtin isoimmassa, yhdeksän ruutuisen ikkunan yhdessä ruudussa. Tuo kohta jää osittain verhon alle.

Ikkunan takana olevassa kukkapenkissä kasvavat ruskoliljat, iirikset ja unikot. Ukonhattu sinistelee pönäkkänä rivin päässä. Marjapensaat taustoittavat näkymää ennen peltosarkoja. Siiankarsina on samalla suunnalla kauempana. Sinne on mukava mennä rapsuttelemaan tyytyväisyydestä örähtelevää kesäasu-kasta. Päreän tapainen puulastu on siihen hyvä. Riihi on myös samalla suunnalla mutta kauempana.

Pihapiirin taltioiminen seinävaatteeseen vie kuukausia. Työtä tehdessä tallustelen yhä uudelleen ja uudelleen pihan ratamomatolla ja tatarten kirjomilla kentillä. Toisinaan varpaan väliin tarttuu jokin heinä, matkustaa siinä muutaman metrin, kunnes luopuu kyydistä ja jää voipuneena pihasaunion kaveriksi.

Puovirakennusta kirjoessa käyn rantapuovin hämyisessä tunnelmassa. Kipaisen portaita pitkin vin-tillekin. Siellä tuoksuu kuivalihalle, vaikka katto-orsilla on enää ainoastaan lihoja kannattaneet koukut. Kun kesä koittaa, alakerta saa nukkujia vilpoiseen tilaansa. Mäkipuovissa ovat isot jyvälaarit. Viljan vartijaa varten on ovesta sahattu neliön mallinen pala pois. Kyllä maalauskissan kelpaa käyskennellä kototanhuvilla: saa ruoka- apua, ellei villipaisti ole osunut kohdalle. Ja palan painikkeeksi tulee aina lypsylämmintä maitoa, mikäli on oikeaan aikaan paikalla. Sen jälkeen tarvitseekin alkaa pesulle. Kieli käy ja tassut heiluvat, kun partakarvoihin tarttunut maidon valkoinen vaahto pakenee pois.

Seinävaatteen ompelussa on käytetty apuna vanhaa valokuvaa. Katsoja näkee sen mitä siihen on kirjottu. Ajan elänyt näkee paljon enemmän. Näkee sitä mikä ei ole konkreettisesti näkyvillä, näkee työn taakse ja sisään. Ehkä elää kuvan kesäpäivän tunnelmia, muistaa myös talven kinokset ja auki lapioidut kulkukäytävät. Saattaa muistaa myös kovien pakkasten jäädyttämät ikkunat, joihin lapsen käsin yritti sulatella silmän kokoista aukkoa.

Työ on valmis. Siihen on käytetty monenlaista tekniikkaa ja monenlaisia lankoja useine sävyineen. Se on kuin elämä itse.

Yksikään pihapiirin rakennus ei ole enää pystyssä. Sinne ei voi mennä nuuhkimaan vanhaa, eletyn elämän tuoksua, ei katsomaan muistinko jonkin asian oikein. Ei voi mennä kilisyttämään navettaan lehmien periä, ei silittämään vasikkain muotoilemia karsinan reunoja, ei kuuntelemaan kärpästen epätoivoista surinaa ikkunoissa.

Ulkona syyssade piiskaa voimalla ruutua. Pisarat valuvat lasia pitkin pieninä noroina. Ruskalehdet tanssivat villisti tuulessa. Korissa lattialla on myös syksyn kirjovärejä, kauniita luonnonsävyjä. Villoissa on ihana, lämmin tuoksu. Ja voi mitkä värit! Lankoja jäi paljon käyttämättä. Puikotkin pääsevät loih-timaan iloista neuletta syystuuliin ja talven pakkasiin. Aivot myös pääsevät aikamatkalle tälle vuosi-kymmenelle, ehkä?

Enni Yli-Hyynilä

HALUAN ITTENI TAKAISIN

Katon vanhoi valokuvii
joissa hymyilen niin että sattuu poskiin
haluan itteni takaisin

haluan sen naurun sen tuikkeen sen laulun
haluan hetken kun voin unohtaa kaiken
en murehtii märehit en kierehtii en kadehtii
miettii mikä mättää kuka jättää kehen luottaa
haluan itteni takaisin

haluan ne vaatteet ne frendit ne hikiset pedit
sen ihon sen vatsan sen uskon sen voiman sen tahdon
haluan itteni takaisin

tahdon huilia halata haluta
osata valita, toiseen ihmiseen kajota
en itseäni hajota en sumuun vajota
erottaa mikä on väärä ja oikea
mä haluan itteni takaisin

haluun nähdä kaiken kirkkaasti
tanssii kaurapellolla alasti
haluan kastaa varpaat järviveteen
heittäytyä selälleen tarttua hetkeen
mä haluan itteni takaisin

nyt albumin loppuun selasin
käsin vapisevin tajusin
vaikka kuuntelen Aikakonetta
ei se tuo mua takaisin.

TÄNÄÄN LÖYSIN KESKUSTELUMME

AJAN RAJAT POISTUNEET

Tänään löysin keskustelumme, joka ei kadonnutkaan profiilisi mukana. Olet tyhjä avatar ja kurkistelet ilman kasvoja. Kun kopioin ja liitän tekstiä kahdeksansataa sivua pilvipalvelun dokumenttiin, taltioituu nimesi kohdalle ENTER. Astun sisään ja toivon voivani vastata kyllä jokaiseen esittämääsi kysymykseen johon joskus vastasin ei. Haluan hakea sinut lentokentältä ja ajaa aina lapsuuden kotiisi asti. Haluan istua autossa kanssasi kaksi ja puolituntia, katsoa tietä ja aina välillä sinua mutta nopeasti sillä tien reunat ovat yhtä pusikkoa ja koska on syksy. Haluan ajaa autioituneeseen pihaan ja kuulla koirien haukkuvan kaukana asuvien naapureiden pihoilla. Haluan että sanot minulle kiitos sillä tavalla että se on enemmän kuin kiitos eikä kohteliaisuudesta. Haluan että haluaisit minua.

Ensimmäiseksi kohtaan sinut asunnossa entisen postipankin yläkerrassa, kahdessa huoneessa, vessassa ja keittiössä. Te pojat pelaatte kitarapeliä kammarissa ja me tytöt istumme keittiönpöydän ääressä rippipenkeissä ennen kuin kuiva leipä kiinnittyy kitalakiimme ja ennen kuin me teemme haurein epämääräisen luvan kanssa. Vuosien takainen rock n' roll kantautuu vaimeana keittiöön ja haluan että meilläkin olisi jotain yhtä arvokasta kuin tuo rock n' roll. Alkoholi rentouttaa syneperit lihakseni ja tunnen vatsani valuvan mutkattomasti puutarhani läpi ikean idgariin, olgaan tai yngvariin. Kaikki tuntuu laittomalta ja luonnonlailliselta samaan aikaan. Haluan kurkottaa rintaliinana kohti taivasta ja lipua sieltä takaisin upottaakseni aurinkopölystä rohtuneet käteni sinun syvimpien kuljuesi seinämiin. Haluan että meistä kasvaa jotain kaunista, vaikka valkoista hentoa myrkkykeisoa.

Turkkisi vaihtelee väriään yhtenä ja joskus punaiseksi. Sinä olet kettu, olet lempeä peto. Minä kiinnyn sinuun ahmana ahmajäseneen mutten yhtä periksiantamattomasti. Siitä hetkestä kun Kemijoki jäätyy ja kunnes se taas leveästi aukenee, kerkeän kieltää sinut ainakin yhtä useasti kuin jää repeää liitoksistaan. Ne railot täyttyvät vilpittömyydellä, jota jään kaipaamaan. Olit harvinaisuus meidän leveyksillämme ja minä otin tilaa kuin ihmiset ottavat. Kyllähän se kaikki kuuluukin minulle sillä joku joskus kirjoitti niin. Nili-aitat eivät voi minulle mitään kun kipeän tikkaita pitkin nirvanaan yhtä kepeästi kuin leikkiä lasketaan. Mutta sinun taistelusi ei koskaan loppunut ja niin tulivat ne lähiön koiratkin, jotka räksyttävät ja vaikenevat vasta sitten kun niiden hampaat uppoavat syvälle kaulavaltimoihin asti. Ja sitten lännestä vaeltava susi saapui merkitin korvassaan etsimään jotakin, minäkin vältin.

Enkä koskaan muistanut huutaa sinua ylös turpeiden alta, en koskaan oikein muistanut miten se kaikki piti sanoa.

Valitsemaanne numeroon ei juuri nyt saada yhteyttä. Kontakt med numret ni har valt fås ej, the number you have dialed cannot be reached.

Vain yksi yö kahden elämän välillä ja aamulla herään syksyyn. Ruska ei koskaan saavu ja kaupunki täyttyy Rio Negron haisevilla kukkalaitteilla. Buenos Airesin kuumat asfalttikadut sulavat jalkojeni alla kun kuljen mielessäni pitkin Tuntsaa kanssasi, pitkin pitkän joen vartta. Cambio, cambio niin rutistan pesot taskussani tiukkaan myttyyn ja hikiäni kostuttaa mytyn kuin aamukaste sinua.

Täällä on jokin tuoksu, joka muistuttaa etäisesti kodista mutta toisaalta ei ollenkaan. Ehkä täällä tuoksuvat kukonkorallipuun kukat yhtä nuorena kuin mielesi vanhan kehosi sisässä.

Seitsemäntenä päivänä tulet takaisin. Silmäsi valuvat märkää ylimenneenä variksenmarjana, joka jää poimurin kynsiin epätoivottuna irtolaisena. Kasvosi loistavat kuin särkynyt aurinko ja muu ruumiisi keinuu palasina vierellä vain pieninä mitättöminä kääpiöplaneettoina. Tietysti sinä tulit, tämä on aivan tyypillistä. Huvittaa että koko taivas ja sen kappaleet ovat niin absurdilla tavalla juuri sen kaltaisia kuin aina kuvittelin. Kuin aina koulujen oppikirjojen sivuille piirrettyinä. Ne eivät kolmiulottuneet, ne olivat paperinukkeja.

Talven tullessa makaat yksin ilman lämmittävää lihaa, kuulet noitien tarinoita ja joki virtaa päättäväisenä ilman sinuakin. Tiedän että on mahdollista oppia hengittämään oikein ja ihan erityisellä tavalla, jolloin kaikki materia on turhaakin turhempaa mielen tehdessä työt sen puolesta. Odotan joen jäätymistä kuten odotan kaiken jäätymistä. Sitten muistelen aikaa jolloin makasin vierelläsi ja hikoilimme kesää ulos kehoistamme. Muistelen aina sinua.

Pakenen isoäitini luo sillä hän ei tiedä kuka täältä poistuu ja koska. Se ajatus helpottaa ja huomaa toivovani hetkellistä lobotomiaa, dementiaa tai muuta vaikka tiedän, että sellaista ei ole soveliasta toivoa. Sitten ajattelen että minun asiani ovat mallillaan jos ajatukset kulkevat tällaisilla radoilla. Jos aivojen elementit ovat tätä luokkaa tai luokattomia. Ne nousevat pintaan kuin siika pilkkijään alta ja jäävät makaamaan pieninä lumen sekaan lokkien syötäviksi.

Sisällä talossa tuoksuu tuttu savuinen koski, joka tuoksuu täällä kaikissa taloissa. *Minkälainen valtio antaa ihmisten elää näin, kuin pellossa*, kysyvät monet niistä, jotka tänne luomakunnan laidoille eksyvät. Me tiesimme, että juuri tällainen valtio. Ruumiskasan keskeltä takaisin elämään nousseet ja elämää jatkaneet kantavat kuormaansa kuin kulppua. Meidän häpeämme on noussut tunturin takaa jo pitkän aikaa sitten auringon lailla ja paistanut niin, että sitä ei enää erota ylpeydestä.

Viimeisimpinä kesinä heinä on kasvanut täällä puoleen sääreen ja suudellut betonista kivijalkaa asiaan kuulumattomasti. Pojan veistämä karhu, jota lapset olivat leikillään ja tosissaan suudelleet, oli jossain, vaan ei enää siinä tervetulleeksi toivottamassa. Häkki, jossa norjanharmaahirvikoiria oli uikuttanut ja juossut ympyrää niin kuin se eläisi viimeistä päiväänsä, seisoo nyt tyhjillään ja sen sisällä sikeää samaa puhumatonta heinää. Sälökaihtimet kaihtivat sisälmyksiä kuin villiä lasta. Voimakas ja periksi antamaton joki virtaa päättäväisesti vierellä kohti päättäväisiä enoja. Aikuiset kertovat, että joki otti talon päättäväisesti kahdella eri kertaa.

Nimeäni kantava tien päätepyräkillä siskonpetejä, valvottuja öitä, häitä ja hautajaisia. Kuiskauksia, seinäpuheluita, seinäkellon sointuja, hän soittaa sahaa ja sitten naurunremakka, joka päättyy kyyneliin.

Mikään ei kai koskaan tule tuntumaan yhtä todelliselta kuin saha ukkini uumaa vasten, keväisin rautoihin kiinni jäävä karhu, viisasten juoma typerien kurkusta alas, äitiä ikävä vaikka hän on siinä vierellä, eivätkä miehiksi liian nopeasti kasvaneet miehenalut, joille ei hetkeään annettu anteeksi. Ja kaiken sen kylmäävänkin keskellä me, jotka ikään kuin kuulumatta tähän maailmaan kuulumme siihen niin erottamattomasti. Sinä ja minä matkustimme maailmojen välillä aina yhdessä turvavöihin köytettyinä takapenkillä ja katselimme miten mutainen kuoppien via dolorosa muuttuu hiljalleen mutta aina yhtä yllättävästi itsetietoiseen asfalttiin. Me palasimme Naltioon joka kerta hieman enemmän vastustaen ja lähtiessä hieman enemmän kaipauksesta sekaisin.

On olemassa lapsuuden tapoja, jotka kulkevat meissä aikuisuuteen asti salamatkustajina ja ne muistutavat kaikesta. Ne eivät ravise meistä pois kuten ihomme kimmoisuus tai liha luittemme päältä. Mehän oikein riuduimme jossakin vaiheessa keski-ikäsi sillä elämä oli paremman makuista kuin yksikään nuoren joulupöydän herkuista. Meitä yhdistävistä tavoista rasvattomin oli täyden oivariini-rasian keskelle lusikalla poraamamme aukko. Sinä hivutit foliopäällystettyä paketin päältä hitaasti mutta varmasti. Aloitit tyhjentämisen suloisen radikaalisti keskeltä lusikoimalla ja seurasin perässä. Kaavimme rasvaa ahneesti ja heitimme palloiksi muotoilemiamme taideteoksia puuroon puolukoiden sekaan.

Se on sellainen tyhjiys, josta kampesimme itseämme ulos tukkijätkän voimalla ja jota toisaalta muovasimme totutusti ilman ajatuksia. Minä rakastan sellaista oikeutta, jota sinä minulle jaoit sanoessasi, että saisin aina kauhoa rasvan paketista aivan kuten halusin. Ja nyt minä haluan pois tästä sääntöjen sulatusuunista. Haluan elää siinä aukossa keskellä voirasiaa kanssasi. Makea rasvainen lasku ja sen jälkeen tyhjyydessä, jota ympäröi oman elämämme herruus.

Helsinki on merenrantakaupunki, jossa sinä ja minä aina jäkälän perässä, aina räkkääjan poroina. Minä seilasin pitkin erilaisia ja kokoisia mantereita aina palaten sinun hillajänkäiseen yksiösi. En mennyt ikinä minnekään, missä en olisi voinut palauttaa mieleeni hillajänkää niin halutessani. Käyn Helsingissä enää vain, kun olen matkalla nykyiseen kotikaupunkiin, jonne nousee rumia rakennuksia yhtä tiheään kuin Korvatunturin kupeeseen kasvaa kääpää. Ne eivät ole sellaisia kauniita, joita rakennettiin ennen vanhaan. Niissä ei ole korkeita huoneita eikä lankkulattioita, joiden väleihin tiputamme elämää. Ne ovat steriilejä taloja, joissa asuu steriilejä ihmisiä. Kaupunki on kuulemma sekoitus historiaa ja tätä päivää. Mutta milloin historia muuttuu täksi hetkeksi, minä mietin usein. Kyllähän tänäänkin, joku tonkii toisen elämää ja kerää sieltä tarvitsemansa kuin marjat jängältä. Kyllä tänäänkin välillämme on muuri, vaikka se ei olisikaan lopullinen kohtalomme. Kaupungissa katson vain eteeni enkä sivuille lainkaan. Joskus huomaan outoja asioita, joita ympärilläni on tapahtunut kuin silmän käänteessä vaikka ne todennäköisesti ottivat vuosia kääntyäkseen. Kaupungissa kaikki pukeutuvat mustiin, joka päivä, kuin odottaisivat ainoastaan kuolemaa. Ehkä pidän siitä lopun ajan tunnelmasta, ehkä pidän istua odotusaulassa.

Voi olla, että haluan takaisin mäntymetsään ja sitten raudus- ja hieskoivujen keskelle niin kuin me olimme siellä kerran jos toisenkin kanssasi. Toivon ettemme olisi koskaan lähteneetkään. Mutta me emme osaa pitää kiinni mistään niin kuin puut pitävät kiinni juuristaan ja ne juuret toisistaan.

Astun sisään pubiin, jossa joimme kanssasi iloisesti iloon ja suruun. Pidin aina siitä miten nousu-humala lämmitti poskiamme ja sinulla oli muutenkin erityisen elossa olevat posket. Ne muistuttivat kirpeitä karpaloita, joiden mehua pystyi maistamaan jo hennosti kielen kärjellä lipaisten.

Tämä on oodi meille ja humalalle, alati vaihtuvalle kokemukselle, joka jättää jäljen hermosolujen verkostuessa ja hipiämme juontuessa. Vaikka sisällä ei saa enää polttaa, toivoisin sen vielä olevan niin. Haluaisin vetää keuhkot täyteen paksua savua ja sitten puhaltaa myrkkyä ulos. Myrkkyä jäisi sisään sen verran, että voin myöhemmin miettiä kuinka se vaikuttaa terveyteen ja kuinka se tekee kaikesta häilyvää ja väliaikaista. Elämää sanotaan elämisen arvoiseksi jos on mahdollisimman terve aina ja ikuisesti. Mutta baarin kattopeileistä on kiva katsella taivaiden aukeamista aamusateessa. Punaisten silmieni värittämää maalausta. Elän ajassa jälkeen ja ennen mutta tiedän että sinä olet jokaisessa ajassa ja jokaisessa paikassa aina yhtä aikaa. Siksi en enää usko, että elämä on lineaarista tai että se alkaa jostain ja päättyy johonkin. Nyt ja tässä hetkessä olet kanssasi täällä ja tiedän että ajan rajat ovat poistuneet. Tuntuu vapauttavalta sanoa, että se on ihan riittävästi. Se on tarpeeksi.

VIELÄ MINÄ SINUA MUISTELLEN

Istuit oranssilla sohvalla kirpputorin eteisessä odottamassa, kun etsin itselleni talvitakkia. En löytänyt, ja hetken kuluttua hyppäsin syliisi sohvalle kertomaan, että olisimme valmiita lähtemään. Sain suikon poskelleni ja hymyni ylsi korvasta korvaan. Vaari istahti viereemme ja sanoi, että täytyisi olla joku istuin TV:n ääreen, jos he isoäidin kanssa kävisivät vaikka kahvilla joskus. Vaari ei ilmeisesti taaskaan muistanut, ettei meillä ollut televisiota. Vaari jutteli vähän aikaa lämpimiä myyjän kanssa ja kertoili, että sohva sopisi täydellisesti nuoren parin ensimmäiseen kotiin, kunhan vain laitetaan sellainen hinta, että vaarin kolikot riittävät. Sinä ostit samalta reissulta itsellesi polkupyörän ja minä omaan pyörääni äänitorven. Se kuulosti enemmän vettä henkeen vetäneeltä lokilta kuin pyöränkelloilta, eikä siitä sen vuoksi ollut lopulta juurikaan hyötyä liikenteessä. Sohva köytettiin Corollan katolle ja minä vääntäydin takapenkille polkupyörän kanssa.

Asunto oli pieni, ja vanhat ja likaiset ikkunat siivilöivät vähästäkin auringonvalosta puolet pois. Mietin ääneen, että joku lamppu olisi ihan kiva. Vaari kopisteli kapean puuportaikon alas ja palasi hetken kuluttua mukanaan vihreä pöytälamppu. Se näytti vähän samanlaiselta kuin vaarin entisen työpaikan toimiston pöydällä oli ollut, mutten viitsinyt kysyä – eikä vaari olisi varmaan kertonutkaan. Eikä hän varmaan tiennyt itseään, minkä vuoksi lamppu oli kulkenut mukana auton perässä, samassa laukussa pokasahan, ilotulitusrakettien ja Aku Ankka –lehtien kanssa. Pääasia oli, että meillä oli nyt lamppu. Vaari jätti meille vielä muutaman Aku Ankan ennen kuin huristeli pois ja jätti meidät kahden uuteen kotiimme.

Viisi vuotta myöhemmin sidoin sohvaani saman Corollan katolle, jolla se oli aikanaan haettukin. Ajoin kauppakeskuksen parkkihalliin, ettei sohva kastuisi sateessa. Hanskalokerossa oli vielä Marianne-karkkeja ja takapenkillä isoäidin kutoma viltti. Kelasin selkänojaa taaksepäin ja kissa kiipesi syliini nukkumaan.

Ensimmäiset viikot asuin siskoni luona, kunnes löysin oman asunnon. Se oli vaatimaton yksiö laitakaupungin lähiössä, mutta kelpasi minulle ja kissalleni oikein hyvin. Lojuin kuukausia sumussa ja kyynelissä, luin Aku Ankkoja ja avasin verhot muutaman kerran viikossa. Jossain vaiheessa työkkäristä soitettiin, että nyt täytyisi käydä lääkärin pakeilla lyömässä masennuksesta kertova leima otsaan tai lähteä töihin. Löysin osa-aikatoita siivoojana, ja pian tapasin tulevan mieheni kodinkonemyymälässä.

Miehen nimi oli Tommi ja hän ostatteli pyykkikoneita itselleen. Myyjä selitti neljättä kertaa, että toimitus onnistuu kahden viikon kuluttua, kun edullisemman mallin tuote-erä saapuu myymälään. Tommi kysyi myyjältä pesisikö tämä hänen pyykkinsä tuote-erää odotellessa, sillä hänellä ei ollut enää ainoitakaan puhtaita bokseita. Myyjän mielestä tämä oli Tommin oma ongelma ja tilannetta olisi ehkä kannattanut arvioida hieman aikaisemmin. Tämän jälkeen myyjä kehotti asiakastaan ystävällisesti painumaan helvettiin hänen kaupastaan.

Tommi tupakoi ulko-ovilla, kun tulin ulos pölynimurini kanssa. Kysyin, miten kaupat olivat sujuneet. Hän käski minun puolestani painua helvettiin siitä vittuilemasta. Lupasin, että hän voisi pestä pyykkinsä minun luonani, jos heittäisi minut kotiin, sillä omasta autostani oli vakuutukset maksamatta.

Keitin kahvit ja juttelimme iltaan asti. Emme päässeet yksimielisyyteen parhaasta presidenttiedokkaasta, mutta juttua riitti ja aika juoksi kuin siivillä. Sovimme, että hän tulisi seuraavana päivänä pesemään pyykkinsä kolmen jälkeen, kunhan pääsisin töistä.

Puolen vuoden kuluttua kysyin Tommilta, pitäisikö hänen ostaa oma pyykkikone. Tommi ehdotti, että muuttaisin hänen luokseen ja ottaisin oman pyykkikoneeni mukaan. Muuttopäivänä hän sanoi, että lupasi ottaa minut ja pyykkikoneen, mutta oranssia sohvanhivitystä hän ei osta. Vastasin, että se on jo maksettu, ja käskin ottamaan toisesta päästä kiinni.

Mieleeni palasi aika ensimmäisessä kodissani – meidän kodissamme. Sinulla oli Levikset ja pörröinen tukka. Olimme kuudentoista, ja sinä kannoit minut reppuselässä jyrkkiä rappusia ylös. Et siksi, etten olisi itse päässyt, vaan koska olimme nuoria ja vastarakastuneita. Ammattikoululta oli puolen tunnin kävelymatka kotiin ja olimme pysähtyneet matkalla ostamaan maitoa ja paketin kahvia lähikaupasta. Kahvi ei vielä silloin maksanut viittätoista euroa kilolta. Kotiin päästyämme keitimme kaurapuuroa ja joimme koko purkillisen maitoa yhteen menoon. Purkki ei olisi mahtunut jääkaappiin, jossa 30-litrainen tynnyri valmista kiljua odotti iltaa ja kavereiden saapumista. Istuimme sylkkäin sohvannurkassa ja katselimme Paulin pelivideoita YouTubesta. Aihe ei kiinnostanut minua lainkaan, muttei se oikeastaan haitannut; silitit hiuksiani ja nukahdin kainaloosi.

Vuodet kuluivat. Minä tein opettajansijaisuuksia ja Tommistä kehittyi asiansa osaava autokauppias. Retkeilimme, harrastimme ja vietimme aikaa ystäviemme kanssa. Minä kirjoitin kolumneja paikallislehteen ja yllätimme toinen toisiamme yhteisillä lounailla tai leffalipuilla. Asiat olivat kaiken kaikkiaan hyvin aina siihen saakka, kunnes talonmies liimasi rappukäytävän alaoveen putkiremontista kertovan ilmoituksen. Taloyhtiössämme aloitettaisiin putkiremontti lokakuussa, ja kaikkia osakkaita pyydettiin ylimääräiseen kokoukseen neuvottelemaan väistötiloista. Meidän ei onneksi vuokralaisina tarvinnut osallistua. Kuulisimme joka tapauksessa kaiken olennaisen, sillä kellarin kerhohuone, jossa kokouksia pidettiin, sijaitsi suoraan asuntomme alapuolella, ja etenkin Irmeli-rouvalla oli hyvinkin kantava ääni, jos joku oli eri mieltä hänen kanssaan. Ja yhtiökokouksissa oltiin jatkuvasti eri mieltä asioista.

Torstai-iltana, kun Tommi tuli töistä, kerroin, mitä olin kuullut. Isännöitsijällä oli toinenkin kohde samasta pihapiiristä ja onneksemme talon saunatilat oli homeen vuoksi poistettu käytöstä jo puoli vuosikymmentä sitten. Saisimme siis vapaasti käyttää viereisen rakennuksen vessaa ja suihkua, ja voisimme asua kotona koko putkiremontin ajan. Irmeli oli eri mieltä ja aikoi muuttaa väliaikaisesti tyttärensä luokse asumaan. Tommin suu levisi hymyyn. Sitten hän kysyi, ettei kai talvella voi tehdä putkiremonttia. Minä vastasin, että näköjään voi.

Remontti tuntui kestävän ikuisuuden. Makasin selälläni oranssilla sohvalla. En ollut saanut unta enää sen jälkeen, kun olin yöllä käynyt pissalla viereisessä rakennuksessa, joten olin arvioinut oppilaiden ainekirjoituksia. Voisin yhtä hyvin keittää kahvit ja lukea eilisen lehden loppuun ennen kellonsoittoa. Upotin varpaani valkoiseen karvamattoon ja hiippailin keittiöön. Kuorsaus kuului vaimeana makuuhuoneen oven takaa. Suomen pohjoisin talotehdas oli tuhoutunut viikonloppuna tulipalossa. Kunnallisvaltuutettu päivitteli keskiaukeamalla suomalaisten soiden tilaa. Kahvi oli loppu. Söin muroja ja luin viimeisen sivun sarjakuvia. Ulkona oli pimeää.

Ulkona oli edelleen pimeää töihin lähtiessäni ja sieltä palatessani. Tallasin tuttua reittiä lumisateessa kotiin päin, mutta kotiristeyksen kohdalla jatkoin vain matkaani. Tommilla meni aina töissä myöhään, eikä hän olisi kuitenkaan kotona vielä. Olin loppen kyllästynyt yhteisöllisiin paskarantuihin ja aamuisiin suihkujonoihin. Koulussa ryhmäkokoja oli kasvatettu opettajapulan takia ja ennestäänkin levottomat yläasteikäiset kävivät nyt tuplakierroksilla. Kaipasin yhteisiä saunailtoja ja vanhaa Corollaani, jonka olin ajanut lunastuskuntoon hirvikolarissa muutamia viikkoja sitten. Kaipasin kissaani, joka oli remontin takia siskollani hoidossa. Olisin antanut toisen jalkani kahvihetkestä isovanhempieni kanssa. Kaipasin sinuakin.

Lumihiutaleet kimalsivat katulamppujen valossa ja koiranulkoiluttaja kahlasi tien vastakkaisella puolella, joka oli vielä auraamaton. Hän oli jo eläköitynyt opettajatar, ja he asuivat yhdessä miehensä kanssa omakotitalossa viereisellä kadulla. Mietin, millainen hänen ensirakkautensa oli mahtanut olla. Olivatko lämpimät muistot seuranneet häntä näihin päiviin saakka? Oliko ensirakkaus ollut muutaman kuukauden kestävä leikkelyä vai olivatko he kasvaneet yhdessä aikuisiksi? Saattoiko rakkaus hävitä vai säilyisikö ensimmäinen aina muistoissa kirkkaimpana?

Joulukuun viidentenätoista päivänä olin päästänyt oppilaat viittä minuuttia normaalia aiemmin viikonloppun viettoon, ja riemu oli ollut käsin kosketeltavaa. Kävelin töistä suoraan siskoni luokse ja joimme koko pannullisen teetä vaihtaessamme kuulumisia ennen kuin pakkasin kissan kuljetuskoppaan. Sisko vei minut ja kissani kotiin Nissanillansa. Ei se muutoin kummoinen auto ollut, hieman tuurilla käyvä, mutta ainakaan se ei ollut hirven mitalta rutussa. Heilautin kättä siskolleni, kun hän sai käännettyä autonsa ja lähti ajamaan pois päin.

Tommi oli jo kotona. Huusin heti ovelta, että arvaa kuka tuli. Kissa köpötteli suoraan keittiöön tarkistamaan ruokakuppinsa tilanteen. Se kierteli vähän aikaa ja tuli ilmeisesti siihen tulokseen, että koti oli säilynyt jotakuinkin ennallaan. Lopulta se köllähti levollisen näköisenä nojatuoliin vatsa täynnä kissanraksuja. Tommi oli kerennyt tekemään lasagnea ja kutsunut muutaman yhteisen ystävämme saunomaan nyt, kun sauna oli taas käytössä. Istuimme saunan jälkeen parvekkeella tupakoimassa. Kun vieraat menivät sisälle, Tommi kysyi, mitä mieltä olisin, jos kävisimme seuraavana aamuna auto-kaupalla. Lupasin tulla mukaan, kunhan ei menisi kovin kauaa.

Aamulla, kun ajoimme Tommin työpaikalle päin, hän kertoi, että kaupalle oli tuotu alkuvuodesta vaihdossa vuoden 1991 Toyota Carina, 1,6-litrainen bensiinikone, manuaalivaihteistolla ja kohtuullisilla kilometreillä. Tommi kysyi, mitä mieltä olisin. Ja minä kysyin, että mitäkö mieltä olisin. Tommin Mersu, S-sarjalainen W140 oli automaattivaihteinen, joten hän nosti ajamiselta vapaan kätensä harteilleni ja veti minut kainaloonsa.

Koeajon jälkeen säteilin onnellisena punaisen Carinan ratissa ja Tommi sanoi vähän liian pirteällä autokauppiasäänellään, että laitetaanhan neidille vielä paperit kuntoon, niin pääset ajelemaan. Sain suukon poskelleni ja hymyni ylsi korvasta korvaan. Tommi ei ehkä ollut ensimmäinen rakkauteni, mutta toinen hän oli takuulla. Ehkä ensimmäistä ei ole tarkoituskaan korvata. Ensirakkaus on joka tapauksessa aina erityinen.

Marjo Esala

TERVEISET TÄÄLTÄ!

From: sanna.virtama@dmil.com
To: anni.harjo-otala@topmail.fi
to 24. marraskuuta klo 14.28
Subject: Moi!

Terveiset täältä! Katselen parhaillaan ulkona leikkiviä ihmisenalkuja, jotka ovat jääneet iltapäiväkerhoon hyppimään narua, rakentamaan majaa tai pelaamaan jalkapalloa kavereittensa kanssa vielä ensilunta odottavalle pihamaalle. Lasten ilo tarttuu jopa välissämme olevan ikkunan läpi, ja huomaan hymyileväni.

Iloa voi jakaa niin monella eri tavalla, ja mikä hienointa, jaettaessa sen määrä moninkertaistuu. Aidon ilon tunteminen voi olla kuin kasvoja hyväilevä raikas tuulenvire, tai se voi suorastaan shokeerata kehon hetkeksi niin kuin avantoon mentäessä. Jos ilo ei enää löydäkään paikkaansa tai se kerta toisensa jälkeen tallotaan maahan, elämään voi tulla niin syviä säröjä, että niitä voi olla vaikea pitää koossa. Vähältä se piti minullakin.

Anteeksi. Meilini ei tainnut alkaa mitenkään tavanomaisesti. En silti deletoi kirjoittamaani, sillä koen sanojen löytäneen tiensä tekstiini tarkoituksella.

Osoitteesi selvittäminen vei aikaa, sillä en aluksi tiennyt edes sukunimeäsi. Etunimesi olin saanut sentään selville jo sinut ensi kerran nähdessäni; olit kiinnittänyt sen erivärisillä tarrakirjaimilla reppuusi Duran Duran –tussikirjoituksen viereen. A–kirjaimen yläosa oli hieman irronnut repun kankaasta, ja yhtäkkiä vilkaistuna se näytti H:lta. Mieli voi tarrata kiinni näemmä pikkuriikkisiin asioihin, vähän nurinkurisestikin. Olit minulle aina Anni H. Oli outoa ja silti samaan aikaan niin järjettömän järkevää, kun tyttönimesi paljastui Harjo.

Ihmettelet varmaan, kuka oikein olen. Meilitiedoissa näkyvä nimeni ei auttane yhtään, enkä muutenkaan oletta, että muistaisit minut. Minä sen sijaan en koskaan unohda Sinua, vaikka ensi kohtaamisestamme on jo 37 vuotta.

Olen se tummahiuksinen tyttö, joka seisoi isoveljeltä lainatut Walkmanit korvilla koulun käytävän aulassa aamuisin ja jonka ohi kävelit kouluun tullessasi. Kellonsoittoa odottaessani Eppujen Kahdeksas ihme toimi minulle turvamuurina, ja keskittyminen nauhurin kelausnappien paineluun rakensi yksityisyyteni rajat ympärilleni samalla tavalla kuin puhelimen ruudun tuijottaminen nykyään. Moikkasit

minua aina, katsoit suoraan silmiin ja hymyilit. Olit lukiolainen, minä vasta yläkoulussa. Näytit niin aikuiselta ja varmalta.

Olen kysynyt varmaan tuhansia kertoja itseltäni, miksi teit niin. Asuimme toki samassa kaupungissa, mutta meillä ei ollut mitään sidoksia toisiimme vaikkapa harrastusten tai vanhempien kautta, ja tiesimme toisemme ainoastaan ulkonäöltä. Jälkeenpäin olen ajatellut, että tuo kaikki oli niin Sinua, aitoa itseäsi, ettet edes ajatellut tekeväsi mitään ihmeellistä minut huomioidessasi. Mutta sinä teit. Näytti siltä, että olit sinut itsesi kanssa, eikä se, että soit pienen hetken ystäväpiiriisi kuulumattomalle, ollut Sinulta millään tavalla pois.

Olin silti saanut elämältä nenilleni niin monesti, että myönnän olleeni epäileväinen Sinunkin suhteesi. Niinpä laitoin Sinut testiin. Eräänä aamuna, kun tuttuun aikaan avasit koulun oven, lähdin astelemaan Sinua kohti. Matkaa oli kymmenisen askelta, jolla jokaisella näit minun ontuvan vasenta jalkaani. Syntymässäni saamani ja useasti operoitu lonkkavammani teki kävelemisestäni kömpelöä ja hidasta. Koko ajan odotin katseesi kääntyvän pois, tai että päinvastoin jäisit hämmästykseltäsi tuijottamaan minua kuin sirkuseläintä, osoittaisit minua sormella ja hihkaisisit jotain kankeasta liikkumisestani, josta luokkatoverini jaksoivat päivittäin muistuttaa minua sanoin tai elein.

Kämmenteni hikosivat, kun tulimme toisiimme lähemmäksi. Muutamaa askelta ennen kohtaamistamme nostin katseeni Sinuun niin välinpitämättömästi kuin mahdollista, vähän niin kuin varoisin tungoksessa, ettei liian lähellä ole ketään, jota päin voisin kävellä. Pelkäsin niin, että olisin voinut romahtaa niille sijoilleni. Olimme nyt kohdakkain. Tervehdit minua ja hymyilit.

Muistan menneeni niin hämilleni, etten saanut suutani auki – olinhan valmistautunut siihen, että viimeistään tuosta hetkestä lähtien muutun sinulle näkymättömäksi, vastedes kaukaa kierrettäväksi rammaksi, jonka vamma karkottaa kaikki ympäriltään. Sydämeni oli kääntynyt riemusta ympäri, kun ymmärsin, että et ollut minulle ystävällinen vammai takia vaan vammasta riippumatta.

Sinä hetkenä tunsin puhdasta iloa ja ylpeyttä, ja mieleni teki huutaa minua päivittäin pilkkaaville, että näettekö, tuo ohi kulkenut tyttö on ystäväni! Sillä sellaisena minä sinua siitä lähtien pidin.

Sinä jaoit minulle iloasi ja annoit minulle rohkeutta uskoa paitsi tähän maailmaan myös itseeni. Siitä lähtien olen aina luottanut ajatukseen, etten koskaan tulisi tuntemaan samanlaista tyhjyyttä kuin mitä olin ennen Sinua tuntenut.

Sinusta tuli ylioppilas, kun päätin kahdeksannen luokan. Päätövuosi tuntui tyhjältä, kun olit poissa, mutta mieleni oli alkanut vähitellen vahvistua. Jo alaluokilta seurannut iva ja naureskelu tietenkin satuttivat edelleen, mutta vaimeammin.

Hain parturi-kampaajan koulutukseen ja toiminkin ammatissa kymmenen vuotta, kunnes minun oli tunnustettava itselleni, ettei jalkani kestä enempää rasitusta. Se oli silti onni, sillä olin vasta silloin valmis hakemaan jo nuorena haaveilemalleni alalle, johon jo yläkoulun opinto-ohjaajakin minua yhdeksännellä luokalla oli kannustanut. Alkanut lukukausi on jo viidestoista, kun toimin kuraattorina yhtenäiskoulussa. Täällä voin kertoa omaa tarinaani tulevaisuuttaan rakentaville sannaelinoille ja aneille sekä heille, jotka tahattomasti tai tahallaan viljelevät ilkeyttä ympärilleen. Onhan pienillä teoilla suuri merkitys, ja jokainen voi tehdä ihmeitä joka päivä, eivätkä mitkään kliseiden kaiut pysty näitä asioita valheeksi muuttamaan.

Ulkona hämärtää. Lapset on jo haettu koteihinsa, ja minäkin olen vähitellen lähdössä. Toivottavasti elämä on kohdellut sinua hyvin etkä ole kadottanut hymyäsi ja aitoa itseäsi. Olisi kiinnostavaa kuulla Sinusta. Joka tapauksessa

Kiitos ja kaikkea hyvää, moikataan jos tavataan. 😊

t. Sanna–Elina

Jimi Rosling

KIRJE HYVÄLLE YSTÄVÄLLE

Ensinnäkin: Miten olet voinut nämä kesäkuukaudet? Onko aika käynyt pitkäksi, vai oletko löytänyt mielekästä tekemistä? Kaupungissa on varmaan ollut äärimmäisen kuuma? Ja mikä tärkeintä: Mikä on sairautesi tila tällä hetkellä? Ovatko oireet menneet pahemmaksi, ja oletko vielä saanut tietää enempää sairauden luonteesta? Kaikkea hyvää täältä metsän keskeltä.

Kirjoitan sinulle pitkän tauon jälkeen mökiltäni. Kesä tuntuu menneen äkkiä. En ole suoraan sanottuna tällä hetkellä varma, mikä päivä on kyseessä, sillä ajantajuni on pettänyt täysin. Kuukauden määrittelyn suhteen oloni on myös hieman epävarma, mutta uskon kirjoittavani sinulle elokuun loppupuolelta, sillä päivät alkavat lyhentyä. Lämpötila on kylläkin jälleen yllättävän korkea, mutta onneksi läheinen lampi tuo helpotusta olooni. (Kuten varmasti muistat, en ole ikinä pitänyt kuumasta.)

Lampeen liittyen olen kuitenkin kohdannut pienen ongelman. Kuten mainitsin edellisessä kirjeessäni keväällä (oi, siitä on jo niin pitkä aika!), kävin lammella lähes päivittäin jäiden sulettua. Kesän alettua aloin matkata lammelle jopa kaksi kertaa päivässä. Tämä johtui kahdesta syystä: säiden lämpenemisestä (ja siihen liittyvästä viilentymisen halusta) ja kävelymatkan tarjoamasta liikunnasta.

Toteutin useina (kymmeninä) päivinä ensimmäisen matkani lammelle heti aamulla herättyäni (herään auringon noustessa, kuten varmasti muistat yhteisiltä matkoiltamme). Silloin kävely lammelle oli miellyttävän raikas metsän kosteuden vuoksi. Joskus lammen pinnalla oli nähtävillä jopa pientä usvaa, minkä koin valloittavaksi. Toisen kävelyni toteutin illalla päivän kuumimman ajan jälkeen, jolloin lämpötila oli siedettävä kävelymatkalle. Itse kävely ei tosiaan ole erityisen pitkä, mutta matka on mäkinen ja merkkeamaton, mikä aiheuttaa aina välillä oman päänvaivansa.

Viime viikkojen aikana rutiinini on kuitenkin alkanut muuttua, ja matkani lammelle ovat vähentyneet. Jouduin itse asiassa lopettamaan iltaiset matkani lammelle kokonaan jo jonkin aikaa sitten pimeyden vuoksi. Päivien lyhentyessä lämpötila ei ollut ehtinyt laskea tarpeeksi ennen pimeän tuloa (kävely kuumassa JA pimeässä ei onnistu minulta, valitettavasti). Mainittakoon, että aluksi tämä päivän toinen kävely jäi pois päivittäisestä rutiinistani pienen jalkavaivan vuoksi (epäilen liikarastitusta), enkä suoraan sanottuna ole toista visiittiä lammelle enää sen jälkeen kaivannutkaan. Väsyttän itseni jo riittämiin yhdellä matkalla (tunnethan hyvin taipumukseni laiskuuteen).

Kummallisempi käänne matkoissani lammelle on tapahtunut viimeisen kahden viikon aikana. Matka tuntuu nimittäin muuttuneen ratkaisevasti, ja minulla alkaa olla hieman hankaluuksia paikantaa lampea.

Aluksi ajattelin sen johtuvan vain omasta huolimattomuudestani ja ajoittaisesta sekavuudestani (siitä minun ei varmastikaan tarvitse kertoa sinulle enempää, hah!). Reitti alkoi tuntua paikoin haastavammalta ja rankemmalta, ikään kuin mäestä olisi tullut jyrkempi. Myös vastaan tuleva kasvillisuus tuntui jotenkin laittavan enemmän vastaan, paikoin miltei väkivaltaisesti (sain kaikkien näiden vuosien jälkeen ensimmäistä kertaa haavoja kulkiessani metsässä).

Nämä seikat luonnollisesti vähensivät halukkuuttani kulkea lammelle, minkä vuoksi joinain päivinä en enää kävellyt sinne ollenkaan. Aina lammelle palatessani matka tuntui kerta kerralta haastavammalta. Pimeyden vuoksi lähtöni viivästyivät, ja kuumuuden vuoksi matkat muuttuivat tukalammiksi.

Kävin viimeksi lammella noin viikko sitten. Tai korjaan: löysin viimeksi lammen viikko sitten. Silloin minulle tuli mitä vahvin tunne, että en halua mennä enää lampeen uimaan. Oloni oli kuitenkin kuumuudesta tukala ja kaipasin virkistystä, joten sukelsin lampeen (toistaiseksi) viimeisen kerran.

Paluumatkalla oloni oli mitä kummallisin. Minulla oli hankaluuksia löytää takaisin mökilleni, minkä vuoksi koin ensimmäistä kertaa jonkinlaista pelkoa metsässä liikkumisesta. Tämä on toki hassua (ja varmaankin ennalta-arvattavaa), mutta koin tuolloin vahvasti, että jokin (ihminen tai eläin) seurasi minua metsässä. Naurat varmaankin lukiessasi tästä, ja tiedän toki pelon olevan huvittavaa ja epärationaalista sijaintini huomioon ottaen (mainittakoon tässä, että en ole itse asiassa nähnyt tällä kertaa mökillä ollessani yhden yhtä vaeltajaa, vaikka yleensä kesän aikana heitä on tähän mennessä näkynyt jo lukuisia).

Selvisin kuitenkin hyvin mökille, eikä mitään sattunut. Tapahtuma jätti mieleeni tunteen, että metsässä olisi jotain pahaa (tiedän, tiedän; kuulen jo naurusi!). Tästä järjettömästä pelostani huolimatta päätin kuitenkin pari päivää tapahtuman jälkeen suunnata uudestaan lammelle, mutta tein tällöin mitä kummallisimman huomion (ja tästä olen täysin vakuuttunut): lampi ei ollut enää siellä, missä se on ennen ollut. Kävin metsässä vielä uudestaan seuraavana päivänä ja se tuntui kokonaisuudessaan minulle hyvin vieraalta.

Asiassa ei ole mielestäni mitään aihetta huoleen, mutta tilanteesta tulee kyllä vahvasti mieleen se eräs tuttavamme (muistat varmasti, ketä tarkoitan). Toivon todella, ettei minulle käy niin kuin hänelle (hah).

Sinänsä tilanteesta ei aiheutunut minulle muuta haittaa kuin se, että rutiinini muuttuivat, mikä on tietenkin aina hieman hankalaa (varsinkin minulle). Olenkin nyt päättynyt pitämään kehostani huolta erilaisilla harjoitteilla mökin sisällä tai pihapiirissä. Koen, että metsään matkaaminen ei ole muutenkaan kovin suotavaa, sillä lämpötilat tuntuvat niin korkeilta. Ja olen varmastikin jo nähnyt mökkiä ympäröivää metsää aivan tarpeeksi yhdelle kesälle.

Kun nyt otin pihapiirini puheeksi, niin mainittakoon, että kummastuttavaa on ollut myös eläinten vähäinen lukumäärä tänä kesänä. Muistat varmaan, kun kerroin keväisessä kirjeessäni ketusta, joka kävi talven aikana vajassani lämmittelemässä. Sitäkään ei ole näkynyt enää aikoihin. Läheinen linnunpesä, joka on rakennettu ties kenen toimesta (ja ties milloin), oli asutettuna keväällä ja alkukesästä, mutta se tyhjeni ennen poikasten tuloa. Veikkaan, että eräs viheliäinen orava (vanha tuttu) oli tyhjentänyt pesän kriittisellä hetkellä.

Viime aikoina oravaakaan ei ole enää näkynyt. Yleensä hän (myönnän, olemme taas puheväleissä) jättää tulematta vasta talvipuulle mentyään, mutta en tiedä, onko loppukesän kuumuus ajanut hänet(kin)

pakosalle. Mitään isompia eläimiä ei ole näkynyt enää vuosiin, mikä on harmillista (varsinkin peuroja on ikävä). Jotain linnunlaulua kuuluu kuitenkin vielä metsästä, joten en ole täällä sentään täysin yksin.

Suoraan sanottuna mökin ulkopuolella alkaa olla liian kuuma suuren osaa päivästä, joten aikaa tulee vietettyä paljon sisällä. Luulen, että pian pimeä ja kuuma aika kohtaavat aamulla ja illalla ja ulos meneminen muuttuu hankalammaksi. En ole aikaisemmin pelännyt pimeää, enkä varsinaisesti pelkää vielääkään, mutta jotenkin se, että on kuuma eikä näe eteensä tekee olon erittäin tukalaksi. Ja koska mökki on pimennetty lämpenemisen estämiseksi (olen vuorannut ikkunat foliolla), tällä hetkellä tuntuu, että pimeä ei poistu päivälläkään. Pelottaa hieman, etten kohta uskalla mennä enää ulos mökistä, mutta toistaiseksi olen käynyt vielä päivittäin ulkona. (Kaivosta onneksi tulee myös vielä vettä näilläkin helteillä, eikä suuria saastumisuhkia ole ollut havaittavissa, mikä on helpottavaa.)

Myönnettäköön, että aika mökissä käy paikoin hieman yksinäiseksi. Olen jopa paikoin katunut elektroniikkalaitteiden jättämistä kaupunkiin. Toki tiedostan ajatuksen turhaksi, sillä ne ovat yhtä tyhjän kanssa täällä sähköverkkojen ulottumattomissa. Samoin olen saanut hölmöjä ajatuksia jonkinlaisen puheyhteyden luomisesta kaupunkiin (esimerkiksi sinuun), mutta sekään ei luonnollisesti ole mahdollista täällä. Unelmoin välillä myös jonkinlaisesta soittimesta, musiikin kuulemisen mahdollisuudesta. Tai hyvän kirjan lukemista (välillä tuntuu, että mikä tahansa kirja kävisi; paitsi tietenkin se, hah).

Muistan syyni lähteä mökille näinkin pitkäksi aikaa, enkä ole varsinaisesti katunut päätöstäni eristää itseni kaikelta näin täydellisesti. Voin kuitenkin rehellisesti myöntää, että kaipaisin välillä jonkinlaista kontaktia johonkin elävään. Tunne on toki luonnollinen, ja tiedän, että se on kasvanut nimenomaan nyt, kun minut on ajettu mökkini sisään. Tiedän myös, että tunne helpottaa päästessäni taas ulos ja kosketuksiin ympäröivän metsäni kanssa, mutta tällä hetkellä (kirjoittaessani tätä kirjettä mökkini pimeydestä) tunteesta on liki mahdotonta päästä eroon.

Ai niin, minun on ehdottomasti mainittava sinulle päiväkirjastani! Se on mitä merkittävin syy tämän koko kirjeen kirjoittamiselle, mutta jostain syystä olen ajautunut kertomaan sinulle täysin muista yksityiskohdista elämästäni ("Suotakoon tämä avautuminen", sanoisit varmasti). En muista enää, mainitsinko päiväkirjasta edellisessä kirjeessäni, mutta aloin kirjoittaa sitä jo keväällä. Se oli hyvä tapa viihdyttää itseäni iltaisin, ja kaiken kannalta oli mielestäni parasta, että seuraisin tilaani aikaisempaa tunnollisemmin.

Päiväkirjani on kuitenkin aiheuttanut minulle mitä suurinta päänvaivaa viime aikoina, sillä olen havainnut sen täysin epäluotettavaksi. Tämä varmasti kuulostaa täysin naurettavalta, mutta se on totta! Aluksi aloin huomata pieniä epä johdonmukaisuuksia tapahtumissa selatessani vanhempia päiväkirjamerkintöjäni keväältä. Kellonaikoja oli merkitty väärin. Heräämis- ja nukkumaanmeno aikani olivat valheellisia. Kaikenlaista pientä, mutta ei sinänsä mitään hälyttävää (ehdin jo hetken epäillä muistini pettäneen).

Viime päivinä olen tarkastellut päiväkirjaa entistä suuremmalla huolella, ja sen sisältö tuntuu minusta erittäin huolestuttavalta. Havahduin ensiksi asiaan lukiessani alkukesäni päivästä, koska halusin muistella, miten olin kuvaillut reittiäni lammelle (noihin aikoihin kuvasin matkaani hyvin tarkasti). Ensinnäkään en löytänyt tältä kesältä yhtään merkintää matkastani lammelle (mikä ei ole mitenkään mahdollista). Löysin vain kuvauksia pihapiiristäni ja mainintoja yrityksistäni mennä metsään, mutta

tiedän varmuudella, että nämä maininnat ovat tosiasiallisesti viimeisen kahden viikon ajalta (vaikka ne oli päiväkirjassani päivätty jopa kahden kuukauden päähän!).

Kummastukseksi löysin kirjasta lopulta etsimäni maininnat, mutta ne oli päivätty täysin väärin: päiväkirjani mukaan kuvailemani matka lammelle tapahtui liki kolme vuotta sitten. Tämähän ei tietenkään ole mahdollista, sillä aloin kirjoittaa päiväkirjaa vasta tänä keväänä (enkä edes ollut tähän aikaan vuodesta mökillä toissa vuonna).

Tätä huomiota seurasivat lukuisat asiavirheet matkastani ja liikkumisestani mökin alueella. Tuntuu, että päiväkirjani on täytynyt merkinnöistä, joita en ole itse voinut kirjoittaa – niin epäloogista sen sisältö tällä hetkellä on! Tiedän kuitenkin, että kukaan muukaan siihen ei ole voinut täällä päästä käsiksi, joten olen asiasta täysin ymmälläni. Oikeastaan virheellisyys on vienyt minulta kaiken innon tehdä uusia lisäyksiä päiväkirjaani ja olenkin miettinyt sen hävittämistä, mutta en ole vielä varma, miten sen toteutan. (Huvitukseksi mainittakoon, että katsoin juuri nyt kokeilumielessä uudelleen samaista päiväkirjamerkintää matkastani lammelle, ja nyt päiväys löytyy yli viiden vuoden takaa; täysin tolkutonta!)

Minun pitääkin kysyä suoraan sinulta: Mitä mieltä olet tästä päiväkirjani kanssa kohtaamastani ongelmasta? Voitko ymmärtää tai selittää, miten sen sisältö on voinut muokkautua täällä? Olen pohtinut tätä kirjettä kirjoittaessani ja näitä asioita kerratessani, että paras ratkaisu on varmasti viedä päiväkirja metsään mahdollisimman kauas mökistäni. Aion tehdä sen kirjoitusurakkani tullessa päätökseen ja pimeyden taas väistäessä mökkini yltä.

Yritän piilottaa päiväkirjani paikkaan, josta löydän sen vielä, kunhan saan vastauksesi tähän kirjeeseen. Jos olet keksinyt ratkaisun kohtaamaani ongelmaan (niin kuin varmasti keksitkin), voin palata metsään ja etsiä päiväkirjani jälleen käsiini. Sitten voin kertoa sinulle täysin rehellisesti, sanasta sanaan, mitä tapahtui matkallani lammelle (jota ei enää todennäköisesti ole olemassa).

Teija Laine

SINULLE SITTEENKIN

Sinulle sittenkin, tänäkin syksynä
valitsen tutut kanervat.
Koverran ne maahan, lähemmäs sinua.
Vaikka mieluummin ottaisit kai
piipullisen tupakkaa tai siivun lauantaimakkaraa.
Se vanha tunne taas uutena
Millaista olisi
Millainen olisin
jos

Mutta mentävä on
On mentävä eteenpäin
kohti talvea,
joka on rehellisempi kuin kesä.
Se on paljas ja avoin
eikä lupaa mitään,
ei lämmintä syliä.

Sillä petollisin kaikista
on kesä, joka
piilottaa pakkasen sisäänsä,
vaikka sen joka kukassa
on kalman kosketus,
joka vei minulta minusta
lämmön.

Ne siniset vilkkuvalot
sinä heinäkuun päivänä
tunkivat kylmänsä minuun
ja muuttivat silmäni
surunvärisiksi.

Eteiseen jäivät
pitkät vihreät saappaat
odottamaan sinun jalkojasi
joita ei enää ole
joita ei enää tule.

Ja kun vihdoin pääsin talven turvaan,
annoin minäkin tukkani tummua.
Lupasin etsiä vastaukset
sieltä mistä muutkin tummat.

Matkasin maailmanrantaan
näkin kengät jaloissani,
Hallan harsossa hiihtelin.
Kutsuin karhua nimeltä.
Saivokansan kannen päällä
vihelsin revontulille.

Lopulta palasin perille.
Nyt on kanervat paikallaan
Enkä enää kysy,
sillä minun on kuitenkin
piipputupakan tuoksu, nelivuotiaan häälyvät muistot,
vaikken enää tiedä,
ovatko ne kuvitelmaa vai kaikki.

Tänäkin syksynä turistit tulevat
rakastumaan ruskaan.
Eivätkä he näe, että
varvut vuotavat verta, koivut kirkuvat keltaista kuolemaa.
Että syksy on hätähuuto,
polttavan oranssia kipua.

TUTTU JA LÄHELLÄ JA TUNTEMATON JA KAUKANA

Suvi Hirvelä

PUUTARHASSANI

Seisahdun portille pelkäämään.

Siitä on pitkä aika, kun viimeksi kurkistin sisään.

Eikä se johdu siitä, että olisin unohtanut tai etten piittäisi,
vaan ehkä minä joskus muistin liikaakin, välitin liian paljon,
mutta kangastukset ja painajaiset olivat pitäneet minut kiireisenä.
Sarana päästää ruosteenpunaisen vinkaisun, muttei hangoittele.
Tämä paikka on tuttu ja lähellä ja tuntematon ja kaukana.
Kelmeänharmassa valossa maailma näyttää talvelle.

Kävelen eteenpäin.

Vuodet ovat merkinneet paviljongin omakseen, se ei ole entisensä.

Siinä se silti seisoo kauniina ja surullisena kuin hääpäivänään kuollut morsian.
Kivimurska kiusaa, saa jalkapohjat tihkumaan punaista, astellessani romahtaneen holvikaaren alitse.
Pikkulintu, ehkä rastas, on käynyt pesimässä kattokupuun tai siihen, mitä kuvusta enää on jäljellä.

Risulinnassa munistakin on vain kuoret.

Jollain toisella taivalla poikaset opettelevat luottamaan siipiinsä.

Olisipa minullakin ontot luut ja tuuli puolellani, mutta ei.

Painovoima pitelee hahmostani kiinni varmallalla otteella.

Ehkä niin on paras, ehkä niin on tarkoitettu.

Kävelen eteenpäin.

Miten alaston tämä paikka olisi ilman puitaan?

Lahonnut puu, katkennut puu, salamaniskemä puu, juurineen pävineen kaatunut puu.
Ne olivat pelkkiä puita ja silti kertoivat minusta enemmän kuin sanat koskaan voisivat kertoa.
Itkupaju riiputtaa oksiaan, hipoen lammen pintaa, kuin epäröiden, jäädäkö vai hukuttautuako.
Kuusi nousee linnantornina aurinkoon, valmiina metsäkruunajaisiinsa.

Hieskoivu laulaa vapauden riemuista, haapa vapisee vastauksensa.
Jokaisen kaarna kantaa omaa tarinaansa.

Kävelen eteenpäin.

Rikkaruohot rönsyilevät mätäkesänkeltaisena valtamerenä.
Ne kumarteleivat laihoina ja hauraina, sitten nousevat uudelleen.
Mutta tämäkin on elämää, ja elämä on kaikki.
Tulkoon siis jättipalsamien räjähdykset, tulkoon vuohenputket.
Nurmilauha saa kutittaa reisiäni, timotei aivastuttaa.
Sirppini on tylsistynyt niittämään viattomia.

Kävelen eteenpäin.

Muratti halaa luhistuneita joonialaispylväitä.
Lehtinauha kipuaa kieppuen korkeuksiin, jotka nuokkuvat väsyneinä ja vanhoina.
Kulkiessani varjojen välissä sormeni viistävät pylväsrivien rosoja, syviä ja vähemmän syviä.
Kuka tietää, vaikka täällä joskus kauan sitten keijut ja nymfit tanssivat kevättanssejaan.
Itse en muista niistä ajoista enää mitään, en uniakaan.

Kävelen eteenpäin.

Patsas piileskelee kelon katveessa.
Sateet ovat syövyttäneet hänen kasvoiltaan hymyn.
Versoja purkautuu ulos halkeamista kuin vesipisaroita.
Nenänvarsi on lohjennut irti, myös siivenkärjet katkenneet.
Mutta hänen lempeytensä ei kukaan ole uskaltanut kajota.

En enää kävele eteenpäin.

Käyn istumaan enkelin jalustan reunalle.
Jalkani eivät yllä maahan ja niin on hyvä.
Kuuntelen autiutta, se hyräilee lämpöä.

Kuinka olen kaivannut tänne.

Miia–Riikka Pajala

KUN VIIMEINEN ALKIO

Kun viimeinen alkio
oli käytetty
toivo kuoli.

Kaikki käytetty
aika
jätti jälkensä
sinusta.
Rakkaimmasta
aarteesta
jota
ei koskaan
ollutkaan.

Minä vaalin
tätä aikaa.
Sitä kun
loin mielikuvani
sinusta.

Jätit
jälkesi minuun
elämättä päivääkään.

LUMISET HANGET JÄÄVUOREN HUIPULLA

Aika jättää jäljet. Punaiset pitkulaiset piirrot polttelevat pitkin pohkeitani. Tulehtuneet ruhjeet käsi-
varsillani. Arpeutuneet haavat vatsallani. Pysyvät siinä ajasta ikuisuuteen. Jos tuhannen vuoden päästä
mun ruumis nostetaan ylös haudasta, näkyyköhän ne vielä siellä?

Se oli ihan tavallinen helmikuinen päivä. Mä luistelin jäistä jalkakäytävää pitkin kouluun. Mä pyydystin
lumihiutaleita mun kielellä. Kaikki oli juuri niin normaalisti kuin olin aina toivonut.

Mutta kun ei edes ollut. Siitä oli oikeasti vain vuorokausi. Kaksikymmentäneljä tuntia.
Kaksikymmentäneljä tuntia siitä, kun otin viimeisen valkoisen ympyrän muotoisen kapistuksen suu-
huni ja nielaisin sen ja huuhtelin alas vedellä. Se näytti samalta kuin lumihiutaleet.

Siitä oli puhuttu paljon. Konsultoitu eri ihmisiä, eri vaihtoehtoja. Mutta kun niitä vaihtoehtoja ei
edes ollut. Oli pakko. Oli pakko ottaa viimeinen lumihiutale ja katsoa mitä tapahtuu. Lumihiutaleita
ei saa enää lisää. Ei saa. Ne on liian voimakkaita. Niitä ei ole tarkoitettu näin nuorelle. Ei saa, ei saa.
Typerä tyttö, kyllä kaikki muutkin pärjää. Opettele olemaan normaali!

Koulu oli täynnä normaaleita. Normaalilla on vaaleanruskeat hiukset, korkeintaan kolme kuvaa (omasta
naamasta) instagramissa, kaksikymmentä avaamatonta snäppiä, farkut ja huppari, kolme ex-poikays-
tävää ja söpö koira.

Mä en omista farkkuja.

Normaaleilla normaalit vanhemmat. Normaalit saa kolmesta aineesta kympin, neljästä ysin ja lopuista
kasin. Normaalit stressaa ennen kokeita. Normaalit seurustelee toistensa kanssa välitunneilla.

Mä en stressaa ennen kokeita.

Normaalit ei ole koskaan nähneet, miltä keskussairaala näyttää sisältäpäin. Mä olen.

Sit mä tunsin sen. Jatkuvan erilaisuuden. Vaikka olinkin ollut aiemmin vain lumihiutalenormaali, nyt
en ollut edes sitä. Tai muiden mielestä olin varmaankin normaali. Ulospäin normaali. Mutta aikuisten
oikeasti, lumiukkojen oikeasti, en ollut normaali. Vaikka olisinkin halunnut olla.

Miltä se tuntui? Se tuntui siltä, kuin hyppäisit lentokoneesta, etkä tiedä otitko laskuvarjoa mukaan.

Siltä, kuin olisit kaatanut suolan ja sokerin kahteen samannäköiseen purkkiin ja nyt otat niistä toisen ja vain toivot, että se oli oikea. Niin, sä joko kuolet, tai sitten et. Hirvittävän kiva ihmiskoe.

Musta voi tulla näin normaali. Se on ihan mahdollista, ehkä. Mä olen normaali, jos mä en syö lumihiutaleita ja pysyn järjissäni. Niin ne sanoi, ne lumiukot ja –akat. Ne halus vaan päästä musta eroon.

Mä olin koko päivän hädissäni. Oliko se nyt? Nytkö mä sekoan? Tältäkö se tuntuu? Eikun se olikin vain kurniva vatsa. Väärä hälytys, en ole vielä seonnut! Olen vielä toistaiseksi melko normaali! Hyväksykää minut!

Oliko se nyt? Tässä bilsan tunnilla, kun opettaja käski mun laittaa puhelin pois. Vai onko tämä ihan tavallista ketutusta? Olenko normaali kun tunnen ketutusta? Entä jos en tuntisi? Taidanpa ihan varmuuden vuoksi olla loppuelämäni kettuuntunut...

Se oli tätä koko päivä. Mä sätkyin niin kuin sätkynukke miljoonan sähköiskun voimalla. Nytkö? Nytkö? Nytkö? Voi ei, mitähän se ajatteli musta? Kuuluuko normaalin sanoa noin? Vittuvittuvittuvittu! Entä jos niin tapahtuu? Entä jos kaikki menee perseelleen? Tai vitulleen... Se ei ainakaan voi olla normaalia.

Kaiken tän jälkeen mä palasin kotiin. Yltäpäältä rasituksen kuorruttama. Mä pakotan sen soittamaan lumiukolle. Mä en voi elää ilman mun lumihiutaleita! Joskaan, se ei taida olla normaalia...

Vittu.

Ei ole normaalia ajatella, että onko normaalia. En ole ikinä normaali. Mä oon pelkkä ihmispaska, jonka päälle kaikki sylkee. Eihän mulla ole edes koiraa! Apuaapuaapua miten musta tulee normaali? Lakkaa ajattelemasta sitä älykääpiö! Ei, älykääpiönä oleminen ei ole normaalia!

Joku täysin paha-aavistamaton oli tehnyt pahimman virheen, mitä kukaan voi ikinä tehdä. Ei hän varmasti ollut ajatellut mitään ihmeellistä, mutta tässä tilanteessa päätös oli ratkaiseva.

Keittiön pöydällä lojui yksi yksinäinen jääpuikon kaltainen harmaitava kapistus. En mä ajatellut mitään. Mä olin sisältä niin epänormaali, että sen epänormaaliuden oli vain rikottava mun ulkokuori päästäkseen pakoon ahtaaksi käyvää tilaa. Niin siinä siis kävi. Mä halkesin. Ja jääpuikko sulii mun käsiin niin kuin sitä ei olisi ikinä ollutkaan. Paitsi, että sen sulamisjäljet valuivat pitkin mun käsivartta vielä monta hetkeä myöhemmin.

Yksi halkeama tuli tähän ja toinen tohon. Ne halkeamat oli punaisia ja ne lisääntyivät ihan itsekseen kun se inhottava epänormaalius-mömmö tunkeutui mun sisältä ulos (sekin oli punaista ja vähän nestemäistä).

Nyt musta normaalia ei saa tekemälläkään. Ei en ole enää ikinä. Koska nää epänormaalit halkeamat pysyvät tässä ikuisesti. Vaikka olisinkin jo muuttunut täysin normaaliksi, ne pysyy siinä aina.

Ja koska tässä maailmassa ei ole sallittua olla epänormaali, mä tulen peittämään itseni kaikilta ikuisesti. Kun sä katsot mua nyt alasti, sä pystyt lukemaan mun koko historian. Niistä pienistä, nyt jo valkoisista jäljistä, jotka muistuttaa jäävuoren huippuja. Lumisia hankia. Niistä jäljistä, jotka aika on jättänyt mulle muistoksi.

AAMU SARASTAA SÄRISTEN

Aamu sarastaa säristen. Aino nousee sängystä väsyneenä. Tukka on sekaisin. Hän kävelee keittiöön ja laittaa kahvin tulemaan. Sillä aikaa, kun kahvi ropisee keittiössä, Aino kävelee vessaan. Hän tekee tarpeensa, pesee hampaansa ja kasvonsa. Hän katsoo peiliin ja peilistä katsovat takaisin riutuneet kasvot. Hän lyö nyrkkinsä peiliin. Se sirpaloituu ja saa hänen kätensä vuotamaan verta. Hiljaisena hän katsoo lavuaariin tippuvia pisaroita.

Kahvia on valunut pöydälle. Keitin on kaatunut ja sammunut. Aino varmistaa, että pippurisumute ja puukko ovat taskussa, kun hän astuu ulos. Mies seisoo rapussa. Aino juoksee hissiin ja hakkaa nappia, kunnes ovet suostuvat sulkeutumaan. Kun ne sulkeutuvat, Aino ei huokaa helpotuksesta.

Kun hissin ovet avautuvat, Aino pysähtyy kuuntelemaan. Hän astuu varovaisesti ulos. Ei kuulu mitään. Hän juoksee kengät kopisten ulko-ovelle. Mies seisoo ulkona. Aino juoksee. Bussi on jo pysäkillä. Kuski avaa oven, vaikka on jo lähdössä. Mies on bussikuskina. Aino perääntyy ja bussi lähtee ilman häntä. Hän lähtee kävelemään turhautuneena. Hän on jälleen myöhässä töistä.

Pomo valittaa. Työkaverit naljailevat ja Ainoa suututtaa. Päivä kuluu hitaasti ja kahvia kuluu paljon. Kun pomo kutsuu Ainon juttusilleen, Aino alkaa voida huonosti. Hän antaa ylen ja pyytää lupaa lähteä kotiin.

Kotona on harmaata. Revitty ja verinen mekko lojuu yhä olohuoneen sohvalla. Aino katsoo sitä ja irvistää niin, että ylähuuli nousee ja hampaat näkyvät.

Mitä sinulla oli päälläsi?

Hopeiset kimalteet kiiltelevät jopa harmaassa valossa. Aino ajattelee verta. Hän ajattelee kipua. Verta, joka valuu viemäriin. Kipua, joka ei valu viemäriin. Häntä kaduttaa.

Miksi sinä kävit suihkussa sen jälkeen?

Maitoa ei ole. Sitä on saatava. Aino hieroo turhautuneena ohimoitaan ja katsoo jääkaappiin. Valo on liian kirkas ja päätä särkee. Mieli tekee kahvia. Ovi läimähtää kiinni, kun hän marssii ulos. Puhelin värisee taskussa. Aino kaivaa sen esiin eikä vastaa. Äiti soittaa. Taas. Tahtoisi kai tietää, mitä on tapahtunut. Tahtoisi kai taas varoittaa maailmasta.

Ulkona hämärtää jo. Aino tärisee tennareissaan ja ohuessa takissaan. Oikea käsi puristaa puukkoa taskussa, vasen kännykkää. Vaikka ei vasemmasta mitään apua ole.

Oletko varma... Tuota, ettei ole tapahtunut jotakin väärinkäsitystä?

Joku kävelee koiran kanssa ohi. Aino katsoo. Käden lihakset jäykistyvät. Koira näyttää hymyilevän, mutta ihmisen silmät ovat tylyt, kun hän mulkaisee Ainoa. Aino potkaisee kiveä, joka kolahtaa vasten katulamppua.

Kaupan valot ovat liian kirkkaat. Kylmälaitteet hurisevat. Ainoa sattuu silmiin, korviin ja päähän. Hän marssii suoraan maitohyllylle. Mies on kumartunut katselemaan maitopurkkeja. Juuri kun hän kääntää katseensa, Aino piiloutuu hyllyn taa. Hengitys kiihtyy ja takertuu kurkkuun tahmeaksi klöntiksi. Aino hiipii kauemmas. Äkkiä kaikki ovat kaikonneet kaupasta. Hän on aivan yksin. Ei kuulu ääntäkään.

Ainoa huimaa. Olo on epätodellinen. Kuin värien kontrastit olisivat muuttuneet. Kuin kauppa olisi kääntynyt ylösalaisin. Pahoinvointi lyö aaltolina hänen ylitseen. Kainalot ja kämmenet hikoavat. Hän kääntyy ja juoksee. Suolakurkkupurkki putoaa hyllyltä lattialle ja särkyy helähtäen. Aino ei pysähdy. Hyllyjen välissä on vartija. Aino tuntee etäisen helpotuksen aallon ja on syöksyä vartijan syliin. Silloin vartija kääntää katseensa häntä kohti. Mies on vartija. Aino jäätyy. Kylmyys valtaa joka ikisen jäsenen. Aino tavoittelee kädellään taskuaan. Käsi vapisee eikä se tahdo liikkua. Aino ei ole ihan varma onko se siinä enää ollenkaan. Hän ajattelee mustelmia. Neljä pientä yhdellä ja yksi toisella puolella käsivartta. Hyödyttömät sormenjäljet.

Kimeä ääni täyttää Ainin pään. Hän on veden olla. Hän ei voi enää hengittää. Vesi on mustaa. Siitä ei näe läpi. Vesi on paksua.

Oletko varma, ettet antanut hänelle vääränlaista kuvaa?

Ainosta tuntuu, ettei hän voi vedessä enää liikkua. Hän lähes huokaa helpotuksesta. Ehkä viimein on tullut sen aika. Ehkä hän on viimeinkin kuollut.

Olisipa se paskiainen vain tappanut mut...

Äkkiä kauppa on täynnä ihmisiä. Täynnä meteliä. Ulkoa kuuluu sireenien ulvontaa. Lattialla on verta. Käsissä on verta. Sitä tippuu puukon terästä lattialle. Vieras mies vartijan asussa makaa lattialla. Kaksi myyjää, kaksi vartijaa, ainakin kymmenen asiakasta. He kaikki katsovat häntä. Aino haluaisi kysyä, mitä oikein tapahtuu. Miksi hänen käsissään on verta? Miksi vartija makaa lattialla liikkumattomana? Miksi kaikki kiljuvat? Mistä tuo hirveä meteli kuuluu? Aino tajuaa viimein huutavansa itse. Puukko kalahtaa lattialle. Aino katsoo rannettaan, josta valuu verta lattialle. Hän näkee kätensä sisään. Äkkiä lattia kääntyy vinoon ja tulee pimeää.

UNOHTUMATON LOMA

Järjetöntä puuhaa hellepäivänä saunominen, mutta niin aloitin vaimoni Helin kanssa mökkiloman. Pari tuntia sitten pääsimme hikisestä autosta kuumaan vuokramökkiin, ja nyt hikoilimme pienessä tynnyri-saunassa. Alkuinnostuksessa poltin varmuuden vuoksi toisen pesällisen ja sen huomasi. Kylki kyljessä ähkimme kahden hengen lauteilla, väistelimme vihaisia lölypilviä ja nautimme saunan ihanuudesta.

Rajansa järjettömyydelläkin, annoimme periksi ja siirryimme rituaalin seuraavaan vaiheeseen. Rantapolulla ihailin näkymiä, kaunis elokuinen järvi ja askelten tahdissa värähtelevät Helin pakarat. Uskollisesti laskeuduin hänen perässään järveen. Hitto! Pohja oli pelkkää kivikkoa, isoja ja pieniä niin paljon kuin veteen mahtui. Pitihän se arvata, että täydellisen mökin ja saunan vastapainoksi löytyisi jotakin ja tässä se oli.

Kivien päällä lämmennyt vesi oli juuri sopivaa meille, jotka inhosimme parikymppistä kalseaa järveä. Uimme, seisoskelimme ja nautimme veden hyväilyistä. Mutta vielä meitä riivasi mökkiloman alun hoppu ja pakotti uudelle kierrokselle. Toiselta lölyltä odotin enemmän, sillä olin jättänyt saunan oven auki uimareissun ajaksi.

Siemaisimme pihalla yhteisen oluen ja sitten takaisin ykkösvaiheeseen. Hiljennyimme. Kosteaa löly ympäröi meidät ja muutti koko maailman onnellisen utuiseksi. Katselen hikisin silmin Heliä.

- Mikähän tämän elämänvaiheen nimeksi sopisi, aloitin hiljalleen kuin mietteitä ääneen järjestellen.
- Eikös me tavallisia eläkeläisiä?
- Tarkoitin. Kun saatiin toinenkin tytär naitettua ja ollaan senkin puolesta vapaita.
- Niin. Onko tämä nyt sitä kolmatta ikäkautta. Vapaat eläkeläiset, Heli pysähtyi miettimään ja jatkoi.
- Ennen retkeiltiin kahden tytön kanssa. Sitten he ei lähteneet mukaan. Pelkäsin, ties mitä. Nyt ovat rouvia ja toinen jo äitikin.

- Niin on käynyt. Keksi nyt tälle kolmannelle vaiheelle nimi.
- Huolettomat. Mitä tässä muuta, sellaisia me, Heli innostui asiaan.

En osannut sanoa mitään. Asia satutti. En voinut olla huoleton, tuskin koskaan.

- Mihin huolettoman hymy hävisi, Heli ihmetteli.

Huomasi kai muutoksen. En päässyt irti pintaan nousseesta asiasta. Minä kannoin huolta, mutta Helille en voinut siitä mainita. Se satuttaisi, loukkaisi. Eikä hän voinut sitä ymmärtää. Rupatteluhetken tunnelma hävisi. Heitin lölyä niin, että jouduimme lähtemään.

Uin selälle päin kunnes väsytti, sitten hissukseen takaisin. Heli oli jo uintinsa uinut ja odotteli laiturilla. Nousin ja halasin. Tunsin sähköiskun, kun järvenviileät ihot kohtasivat.

Aurinkotakuuta lomaviikolle ei ollut annettu, mutta toinenkin päivämme alkoi yhtä lämpimänä, helteen tuntua jo, kun joimme aamukahvia terassilla. Ihailin uutta ympäristöämme.

Kerrankin onnistunut kokonaisuus. Muutaman vuoden ikäinen hirsimökki ja valtava terassi. Männikön takana aamunsininen järvi. Keskellä pihaa oli grilliryhmä ja rinteessä se tärkein, puulämmitteinen tynnyrisauna. Meillä taisi toimia sanaton viestintä. Siltä tuntui, kun ajattelin veneretkeä aamupäiväksi.

- Lähdetään järvelle, siellä tuulettuu kunnolla, Heli totesi pöydästä noustessaan.
- Totta. Nykyään ei vaan tuuletu, pitää hikoilla liiveissä. Toista oli ennen!
- Se oli silloin. Nyt et saa hukkaa. Sinun on huolehdittava minusta.
- Ja päinvastoin, kuittasin äskeisen.

Pienessä aallokossa soutelin lähisaaren ohi kallioluodoille. Lokki kirkui päällämme omistajan äänellä. En vaihtanut suuntaa, vaikka näin ilmapommitusuhan. Hetkessä uusi huoli ohitti lokin, vene karahtaa kivelle ja kallistuu inhottavasti. Sain kehuja merimiestäidoistani. Irrotustouhujen aikana kiviä siunaantui joka puolelle, yritin eteen tai taakse, aina oli kivenmöhkäle haraamassa vastaan. Kivet ovat taidetta, paitsi nyt, kiroilin äänettömästi. Lopulta pääsimme rantaan ja kiskoin veneen kalliolle. Kovasti venyttämällä sain ankkuriköyden kiven taakse. Noloa, jos vene karkaisi näin hiljaisella järvellä. Ei ollut puhelintakaan mukana ja kenelle täällä soittaisi.

Luodot olivat melkein kiinni toisissaan. Ihmeellinen muodostelma kiviä ja kalliota. Vain yksi mänty oli jaksanut kasvaa puuksi, lisäksi muutama jäiden ruhjoma pensas ja taimi. Rauhoituimme ihmetelemään tätä kauneutta, meidät ympäröi taideteos. Hiljaisuuden ja hetken lumouksen rikkoi Helin arkeen palautus.

- Minua ei kukaan tarvitse.

Jäin odottamaan jatkoa ja ajatuksen etenemistä.

- Eläkkeellä, lapset maailmalla. Minä olen jätettä.

Siirryin viereen ja vedin hänet tiiviisti kylkeeni. Vasta sitten uskalsin vastata.

- Mitä nyt. Eilen oltiin huolettomia eläkeläisiä. Uuden vapaan elämän alussa.
- Sinä olet. Minä olen joutavaa roskaa. Kuka minua kaipaisi!
- Minä ensimmäisenä. Olet elämäni tukipylväs. Ja lapset. Pian myös Lenni.
- Eilinen oli liian hyvää. Sellainen ei kuulu minulle.
- Katso! Kauas. Takaranta, vuori horisontissa. Täältä saat maalausaiheita.
- Mitä minä maalaamaan. Ei niitä kukaan arvosta.
- Arvostaa. Olet saanut vuosikausia kehuja persoonallisista töistäsi.
- Joutavaa puhetta! En maalaa enää.

En jaksanut inttää, upposin ajatusten ryteikköön. Näitä hetkiä tuli ja meni.

Ajantaju hävisi lehdettömässä ja uutisettomassa mökkielämässä. Kaipa jo kolmas päivä. Unien jälkeinen iltapäivä oli käynnistymässä ja me halusimme nauttia rantaelämästä ja saunasta koko rahan edestä. Tänään saunoisimme, söisimme ja joisimme tosi pitkän kaavan mukaan. Saunan lämmitessä

Heli kehitteli tarjoiluja, fetasalaattia, lettutaikinaa, makkaroita. Minä valmistelin juhlaamme ulkona, pilkoin puita, puhdistin lettupannun ja rutilän. Ja lopuksi pieni tuli grilliin, onpa pannu kuumana kun juhla alkaa.

Ensimmäisen saunakierroksen jälkeen paistoin letun kummallekin. Paistoksille mätin reilustiman-sikkahilloa ja lasiin siideriä. Elämä oli juhlaa.

- Varsinaista paratiisin väkeä, totesin lettua mutustellessa.
- Ainakin päällisin puolin, Heli nauroi, juuri näin pitääkin olla. Tekosiveä pyyhkeellä peittely ei kuulunut meidän kesäjuhlaan.
- Paratiisissa varjelivat salaisuuksiaan viikunalehdillä, mutta meillä ei ole enää mitään salattavaa, naureskelin leiritunnelmaamme.
- Unohdetaan joutavat, ollaan naturisteja.
- Ja sinä paratiisimme Eeva. Tyylikäs nainen, hiuksissa vesikampa. Ja vartalon muodot, hoikka lantio, pulleat purjeet. Syntiin lankeemus on lähellä!
- Höpö höpö, aina pitää muistuttaa, että yläosani on kaksi numeroa liian suuri, Heli mutisi muka tosissaan.

Arki oli hävinnyt, vain me kaksi ja vapaus nauttia hetkestä. Lisäsin puita grilliin ja kiukaaseen. Kierros jatkui, kevyet löylyt, uinti, istuskelua laiturilla ja sitten askeleet toivat takaisin grillille. Kolmansien ja neljänsien lettujen kanssa nautimme päiväkahvit. Enää ei riittänyt mausteeksi mansikkahillo, sen päälle piti suhauttaa pullosta kermavaahtoa. Täydellinen nautinto.

Leikkiessä päivä kääntyi illaksi ja aurinko lähestyi taivaanranta. Iltapalaksi grillissä tirisi helpoin kasvisruoka, makkara. Juhlistin paratiisipäivän iltaa viinillä. Yhden varasin ja nyt tuntui olevan sen hetki. Juhlan ja viinin kunniaksi hain lasit. Kilistelimme, maistelimme, toivottelimme toisillemme hyvää paratiisielämää. Vaikka viini olikin lasissa, niin muuten etiketti oli vapaa, makkara paperissa ja salaattia söimme käsin yhteisestä kulhosta. Illan tummetessa tuli sai rauhoittua hiillokseksi. Sielu ja ruumis puhtaina me paratiisin asukkaan siirryimme hyvin ansaitulle yölevolle.

Torstaikin valkeni kauniina, tai oli valjennut jo paljon ennen heräämistämme. Ilmassa oli kuitenkin jotain syksyistä, aavistus tulevasta. Oliko se tuulen raikkaus vai kypsyvän kesän tuoksu. Kiertelin lähimetsässä ja törmäsin kantarelleihin. Hetkessä paidan helma muuttui sienikoriksi. Kymmenenkin sientä paikassaan ja aina uusi mätäs odottamassa. Paita täyttyi ja ihanan keltaiset kanttarellit ilkkuvat kaikkialla, metsää et saa tyhjennettyä.

Lounassuunnitelmissa ei ollut paljon miettimistä, nyt syötäisiin tarpeeksi näitä herkkuja. Kotona piti aina nuukailla vähien sienien kanssa. Elävän tulen ystävänä Heli keksi, että kokeillaan puuhellaa. Nostalgista puuhaa, lienee viisikymmentä vuotta edellisistä puuhellatouhuista lapsuuden kodeissa.

- Mitä näiden kanssa, mutisin ja kääntelin sieniä pannulla.
- Salaattiin on aineita, Heli selvitteli ruokatilannetta.
- Mutta tähän sienipannuun, tinkasin edelleen.
- Hei, itsepä olet ostanut, Aurajuusto vielä koskematta.
- Nyt tehdään uutta ja ihmeellistä, maustetaan sienet homejuustolla.

Neste hävisi hetkessä hellekesän sienistä. Kauniin ruskeita, muutamassa reunassa jo hieman rapeutta. Aavistus suolaa ja sitten reilusti murennettua Auraa. Silmä kovana seurasin paistokseni kehitystä arvaamattomalla puuhellalla lämmöllä. Pannu sivuun vetäytymään. Maku oli fantastinen. Herkuttelun myötä varmistui ajatus, huomenna lisää.

Ruuan jälkeen oli päivän kohokohta, lepohetki sängyssä. Heli luki lehtiään, niitä riittää aina ja joka paikkaan. Minä avasin kirjani, en osannut rauhoittua ilman muutamaa sivua. Sitten teksti hämärtyi ja kierryin tutun turvallisen pyllyn taakse. Siihen lämpöön nukahdin.

Heräsin, Unikaverini puhalteli tasaisen rauhallisesti. Aurinko paistoi, halusin järvelle. Heli ei innostunut, lupasi keittää kahvit neljäksi ja nukahti uudelleen.

Soutelin selällä näkyvään saareen, sopivan karu, mieleiseni. Kaukaa katsoen tuulen muotoilemia mäntyjä ja kalliota. Kävelin rantoja pitkin saaren ympäri, se vaikutti täysin luonnontilaiselta. Ei roskia, ei nuotiopohjia, ei polkuja. Metsätyötkään eivät olleet ylettyneet tänne. Huipulta löysin katselupaikan, tai rentoutumispaikan, miten vaan. Sammaltyyny oli allani ja kivi selkänojana, edessä aava ulappa. Kun maisema oli muistissa, niin silmät sulkeutuivat. Ajatus liiti tulevassa ja palasi hetkessä yhteiseen souturetkeemme. Viereisten luotojen näkeminen herätti synkät kuvat. Yritin karistaa mielestäni ikuisen murheeni. Sovitin järveä mielessäni olevaan hataraan karttakuvaan. Kaukaa vastarannalta lähti joki ja kanava. Tänään laineet liplattivat saareni rantaan. Laineen vedellä oli edessään pitkä tie. Jonain päivänä se solahtaa alas Vaajakoskesta ja paljon myöhemmin sama pisara saa ilmalentoja Langinkoskessa. Piristyin veden retkestä ja ehkä ikihongatkin antoivat minulle energiaa. Kellottomana arvelin kahviseuran jo odottavan minua.

Nousin rantarinnettä ja katselin onko mukit katettu pihapöytään vai terassille. Ei vielä kummassakaan, olinko etuajassa. Avasin oven, olin huutamaisillani heipan, mutta savu löi silmille. Harmauden läpi näin pöydän nojalla nuokkuvan vaimoni.

– Mitä tämä on!?

Savun vaaroja ajattelematta ryntäsin Helin luokse. Tartuin kainaloista ja hän nousi jotenkuten jaloilleen. Pääsimme ulos.

– Mitä tämä?

– En mä tiedä.

– Hengitä nyt kunnolla. Miks olit siellä?

– Savu tuli hellasta.

– Ei aamupäiväisestä. Se oli jo musta.

– Mä laitoin uudet puut, Heli huohotti ja valui portaalle istumaan.

– Etkä avannut peltiä!

– Ei kun suljin.

– Mitä tämä nyt? Lähdetään lääkäriin.

– Miks?

– Siks, kun sä olet saanut savua.

– Ei se mitään.

– Mitä sä olet ottanut?

- En paljon.
- Sano nyt! Soitanko ambulanssin?
- Et soita! Kyllä tämä...
- Otitko pillereitä vai viinaa. Vai kumpaaakin.
- Muutaman pillerin. Harri, älä ole vihainen.
- Lähdetään sitten lääkäriin hiiltä juomaan.
- En mä. Harri, en mä tahallani.
- Sano nyt, paljonko pillereitä.
- Viis opamoxii.
- Etkä muuta?
- En ylimääräsi. Päivän parasetamolit.
- Etkä viinaa, sano nyt!
- En yhtään, Heli soperteleli ja nousi jo omin voimin seisomaan.

Onneksi hellan savuttavat puut eivät olleet kunnolla syttyneetkään. Avasin mökin kaikki luukut ja ikkunat. Heli oli mennyt pihakeinuun istumaan, annoin hänen olla. Puhuupa, kun on sen aika. En tiedä mitä tekisin, missä olisin. Jäin terassin nurkkaan istumaan, jotta näin hänet. Ajatukset myllersivät. Tähän ei koskaan totu.

Taas kerran oltiin pohjalla. Elämän oli kuitenkin jatkuttava. Ennenkin oli selvitty. Eilinen olikin liian hyvää. Uskoin Helinkin tykänneen. Minut palautettiin maan pinnalle. Taas ilon sekunteja maksettiin surun tunnein. Eikö tämä koskaan lopu. En voinut luottaa häneen ja huomiseen. Aina piti olla varuillaan ja pelätä. Oli kestettävä kuolemaan asti, kumpi sitten ensin kuoleekaan. En jaksanut lohduttaa enkä tukea. Kuka minua tukisi, kenen olkapäätä vasten saisin itkeä tuskani. Ei ollut ketään sellaista. Lapsillekaan en voinut kertoa. Miksi lisäisin heille murhetta. Halveksisivat vain äitiään, taasko se.

Erkki Hipponen

KÄTKÖSSÄ

Äidin keittämä puuro oli kuivaa.

– No se kiehui vähän liian pitkään. Mutta sen kun syöt, syöt vaan etkä ihmettele.

Minä kaadoin lautaselle puuron viereen maitoa. Maito oli niin kylmää, että posliinisen kannun kylki oli läpikuultavassa huurteessa. Pyyhkäisin kannua ja sain sormeni märiksi. Maito viilensi kuuman puuron, yhdessä ne muodostivat lämpimän, suun täyttävän, kuivan mutta märän seoksen. Isä söi puuron aina erikseen, kuivana, joi maidon lasista, suolaa ripotti joskus lisää puuron päälle. Isoveli taas kaatoi maidon lautaselle ja sekoitti puuron ja maidon yhteen vaaleaksi tahnaksi, minusta se tuntui vähän ällöttävältä. Keittiössä tuntui äidin keittämän puuron mukava mieto tuoksu, mutta myös palaneen katku. Maitoa oli jossain vaiheessa kiehunut yli, hellalle.

Metsän reunassa poimin kesän ensimmäisen mustikan. Se oli vielä pieni ja harmahtavan sininen, kova siniharmaa pippuri. Tiesin sen olevan vielä raaka, mutta poimin ja maistoin silti. Marjan maku oli kirpeä ja hapan, mutta jo ihan kohta ne tulisivat olemaan makeita ja sormet värjäävän mehukkaita. Happamuuden kesti kun tiesi tulevan makeuden. Harva kuiva metsä oli vielä aamuisen viileä, varvuista, neulasista ja männyistä uhoavasta keuhkoihin asti tunkevasta tuoksusta, alkuiltapäivän paahteesta ja selkärangan viertä valuvista hikipisaroista ei ollut kuin aavistus. Kävelin loivaa rinnettä ylös. Aurinko väläytti pisteitä, raitoja ja läiskii oksien väleistä, häikäisi ohi menevän hetken, melkein pimensi silmät. Kopautin varpaani polun yli kulkevaan männynjuureen, horjahdin ja konkkasin pari askelta, kipu tuntui kyynärpäässä saakka.

Ylempänä loivassa rinteessä, koivujen ja vaahteroiden keskellä, kaikki näytti vihreämmältä, tuoksut tuntuivat viileämmiltä, maata peitti ruohojen ja taimien vihanta. Jatkoin pitkin polkua polveen ulottuvien keltaisten ja vihreiden heinien halki pienen matalan lammikon ohi. Lammen rantoja kattoivat kortteet ja saniaisat. Keväällä lammen pinta oli kuorrutettu vaaleanvihreällä sammakon kudulla, iltaisin rinteiden suunnalta kuului matalaa kurnutusta, niin kuin pahvilaatikoita olisi revitty. Ohi mennessä lammesta uhoi yllättävä kylmävä henkäys. Iho nousi kananlihalle säärissä, selkää myöten niskaan eteni väristys, joka meni ohi melkein heti. Iltaisin kotipihassakin ruoho tuntui kylmältä ja kostealta paljaisiin jalkapohjiin, hytisytti, ruoho haisikin ihan erilaiselta kuin päivällä kun aurinko kuivasi kasvit ja ilman. Yöllä ulkona kihisi. Varjoissa tuntui liikkuvan jotain, vaikka mitään ei näkynyt. Ikkunan

takana pihan pensaat, vaahterat ja kukkapenkki odottivat vaaleassa hämärässä, kaikki oli harmaata kuin mustavalkovalokuvassa ja hiljaista.

Polku nousi mäen päälle, aukealle. Kauan aikaa sitten puretun talon kivijalka, murentuneet punaiset tiilet ja harmaat irtonaiset sementin palaset, pilkottivat puuntaimien ja heinien joukosta. Perustuksista vasemmalle häämötti villiintyneen syreenimajan kehä. Violetteja kuivuneita kukkia saattoi vielä erottaa syreenin omien lehtien ja nopeasti kasvaneiden koivun ja vaahteran taimien keskellä. Viime kesänä syreenimajaan kerääntyi joskus puliremmi. Seurasin vähän etäämpää, ison koivun takaa, miten tiuk-kailmeinen parrakas mies, päällään likainen harmaa puvuntakki, kaatoi vihreään Sprite-pulloon oksa-lakkaa, hölskytti, nosti pullon silmiensä eteen, katsoi pulloa tarkkaan, hölskytti uudestaan, seurasi vielä hetken keltaisten hiutaleiden vajoamista pullon pohjalle. Sen jälkeen hän joi, irvisti ja ojensi pullon kaverilleen, hänkin joi ja antoi pullon eteenpäin muille miehille syreenimajassa. Puksarit huomasi-vat kyllä jonkun seuraavan heitä ison koivun takaa, partamies ärähti jotain minun suuntaani, mutta vähän niinkuin viran puolesta tai muodon vuoksi, muut eivät viitsineet sanoa tai tehdä mitään, eivät katsoneetkaan minuun päin, joivat vain pullon tyhjäksi. Pullon pohjalle jäi parin sentin paksuinen kirkkaan keltainen sakka. Joivat ne vielä tenuakin muovipullosta.

Janotti, mutta en uskaltanut mennä juomaan pikkulammen kuraista vettä. Äiti siitä varottikin.

– Sitä et sitten juo, mahas vaan saat kipeeks.

Koulussa voimistelutunnin jälkeen join käytävän juomapaikalla. Piti painaa seinään kiinnitetyn pienen valkoisen posliinialtaan metallista nappia ja vesi roiskahti korkeassa kaaressa. Isommat pojat osasivat asettua juuri oikeaan kohtaan suu ammollaan, painoivat nappia ja saivat vesisuihkun tarkasti suoraan suuhunsa. Minun piti ensin painaa nappia, pitää se pohjassa ja asettua juomaan vasta sitten. Suuhun jäi juomapaikan vedestä raudan maku, se maistui oudosti samanlaiselta kuin peukaloon tul-leesta haavasta vuotanut veri.

Puuttomassa ja pensaattomassa rinteessä laskettiin talvella mäkeä, se oli toisella puolella puretun talon tonttia. Minulla oli laatikosta revitty pahvinpala, Petrillä ja Jaanalla uudet siniset muovipulkat. Jaana tuli alas rinnettä, kaatui tahallaan paksuun koskemattomaan lumeen, lumi pöllähti, pulkka jatkoi matkaa vielä pitkään tasaiselle. Jaanan koko vasen kylki, takki ja hiihtohousut olivat lumessa, lunta oli vielä naamassa ja karvalakin päällä. Jaana makasi lumessa, puhalsi lunta suunsa edestä, pyyhki naamastaan tumpulla lunta ja nauroi koko ajan. Pelkkä lasku kaatumatta rinnettä alas ei tuntunut yhtään niin hauskalta kuin vauhdit ja lopuksi nurin meneminen. Kaatuessa lunta meni vyötäröltä takin ja paidan alle ja housujen kauluksesta sisään, selkää vasten tuntui kylmältä ja sitten märältä. Paitaa piti vähän väliä yrittää työntää takaisin housuihin, se oli vähän tylsää. Kesällä pulkkarinteessä kasvoi kituliaan näköistä heinää. Rinne oli yllättävän kuoppainen, epätasainen ja täynnä pieniä ruo-hoisia mättäitä, talvella mitään sellaista ei huomannut. Keskellä alamäkeä oli kapea sorainen uoma, niinkuin se olisi siihen aurattu. Äiti sanoi, että alkukesästä rankkasateen aikana vesi oli valunut sitä pitkin, niin se oli syntynyt.

Kuivat korret taipuivat ja katkeilivat selkäni alle ohueksi sekavasti risteileväksi ja pisteleväksi pat-jaksi tai jäivät ympärilleni sojottamaan kohti taivasta, niistä putoili jotain hienoa hitua, siitepölyä tai siemeniä. Kuiva, kurkkua kutittava, mutta tuoreen imelä tuoksu ympäröi. Yritin pysyä mahdollisimman

hiljaa ja liikkumatta. Makasin pitkässä kulottuneessa heinikossa, pystysuoraan kasvavat heinät tiukasti päälleen ja käsivarsien ja säärien ja jalkapohjien kyljessä, minun muotoisessani keltaisessa aukossa. Olin hiljaa ja liikkumatta, hievahtamatta. Olin kätöksessä, kukaan ei nähnyt minua kuivien ja kulottuneiden korsien seassa. Aurinko lämmitti, käsivartta kutitti, päälakeani kiipesi jokin hyönteinen, muurahainen tai kärpänen. Auringossa näkyi liikettä, ilma oli täynnä tuhansia melkein näkymättömiä liikkujia, heinikko hurisi. Jatkuva, lakkaamaton hurina, joka puolella. Meinasin nukahtaa, voi olla että nukahdin.

Lähdin kotiin päin puretun talon umpeen kasvanutta pihatietä. Poskiani kuumotti, janotti. Tie kaarsi loivaa rinnettä alaspäin, sen reunat oli tuettu neliön muotoisilla tummanharmailla kivillä. Kauan aikaa sitten siitä oli kai ajettu ensin hevosilla ja vaunuilla ja joskus myöhemmin autoilla, molemmilla komeasti kaartuen mäen päälle. Tiellä kasvoi nuoria puita, honteloita vaahteroita ja leppiä ja koivuja, siellä täällä kuivan näköisiä pensaita, harvalehtisiä ja matalia. Pujottelin pari metriä korkeiden käsivarsieni paksuisten puunrunkojen ja hentojen taimien väleistä. Tien ympärillä puusto oli vanhempaa, isoja vaahteroita ja mäntyjä rehevän pusikon ympäröimänä. Nuoret puut kasvoivat oikealle kaartuvasta soratiestä, niiden tyvien ympärillä ei ollut aluskasvillisuutta, ruohoa, heiniä, nokkosia tai saniaisia, niin kuin kaikkialla muualla rinteessä. Keskellä pihatietä kasvoi korkea, seiväshyppyseipään paksuinen koiranputken näköinen kasvi, vaaleanvihreä latvaa kohti kapeneva putki ja reunoistaan repaleiset lätyskälehdet, yritin kiertää sen mahdollisimman kaukaa. Äiti oli sanonut, että siitä putkesta vuotaa nestettä, joka syyhyttää ja polttaa ihoa.

Isä kantoi jotain laukkuja ja kasseja auton takakonttiin. Hän läimäytti takaluukun kiinni, mutta kansi ponnahti takaisin auki. Isä painoi kannen kaksin käsin lukkoon, lukko naksautti. Äiti seisoj vähän etäämmällä oudon näköisenä, suu raollaan ja kädet sivuilla, niin kuin ei olisi tiennyt mitä käsillään tekisi. Isä kääntyi autolta takaisinpäin, ei kuitenkaan katsonut äitiä.

– Mää haen ne loput sitten tiistaina, isä sanoi.

Isä seisoj kädet vyötäisillä sen näköisenä kuin olisi miettinyt jotain tai yrittänyt palauttaa mieleensä jotain. Olin juuri tullut pihalle, mutta kumpikaan vanhemmista ei huomannut minua.

– No ni.

Isä kääntyi, avasi oven ja istui autoon. Hän kurkotti vielä taaksepäin, asetteli jotain paremmin takapenkillä, joka oli täynnä tavaraa.

– Eks sää nyt sentään söis ensin, äiti sanoi, kädet edelleen mitääntekemättöminä sivuilla. Isä käynnisti auton, ei vastannut mitään, veti auton oven kiinni ja lähti.

Äiti istui keittiön pöydän viereen. Hän istui siinä kädet pöydällä, mutta oli silti sen näköinen, että lähtee heti pois. Niin hän lähtikin, meni kamarin puolelle ja äänestä päätellen käveli siellä edestakaisin. Minä katselin keittiön ikkunasta puita. Samat vihreät ja syvänruskeat puut olivat talvella harmaan huurteisia ja oksat valkean lumikerroksen peitossa. Linnut, pääskysset varmaan, viuhuivat sinne tänne.

– Missäs oot ollu? Ei oo koko päivänä näkyny.

Äiti tuli olohuoneesta takaisin keittiön pöydän viereen. Hän osoitti sanansa minulle, mutta ei katsonut minuun päin kuin hetken. Hänkin alkoi tuijottaa ulos keittiön ikkunasta.

– Tuolla vaan.

Äiti ei vastannut mitään. Hän nojasi leukaansa kämmeneen, tuijotti ikkunasta ulos. Ei hän kuullut tai kuunnellut mitä minä sanoin, ei tainnut nähdäkään paljoa, puita ja ympäriinsä sinkoilevia lintuja ei ainakaan. Hän nousi taas ylös, otti pari hidasta askelta keskellä keittiön lattiaa, meni sitten toiselle puolelle keittiötä nojaamaan kylkeään hellaan, ei katsonut minuun päin. Ensin hän ei sanonut mitään, oli vain hermostuneen näköinen.

– Ruokakin on jo ihan kylmää, sen hän sanoi.

Anne Dahl

KUKKA HIUKSISSA

En oikeastaan pystynyt näkemään mitään.

Kuumuus oli kaikenkattavaa, ylitsevuotavaa. Paahde iholla litisti minut maata vasten, litteäksi kiveksi, juureksi maanpeitteisiin. Tunsin iholla hien kiemurtelevat hitaat liikkeet, helmeilevät purot, märän pyyhkeen allani. Kiharat liimautuvat niskaan. Torkahtelin.

Mies aurinkovarjonsa alla makasi tyynesti vieressäni, miltei unessa jo. Aurinkovoide kimalteli iholaan, säteili hikikarpaloiden kanssa kilpaa. Mies oli asetellut olkihattunsa kasvoilleen, varvastossunsa pyyhkeen viereen rannan kiville. Ei tiennyt rannan tapahtumista mitään.

Kirjan rivit sumentuivat hieken, kirjaimet liikehtivät helteessä. Siristelin horisonttiin ja silloin näin heidät. Huomiotaherättävä pariskunta. Nainen, askeleissaan tarmoa ja reippautta, oli pukeutunut silk-kiseen juhlahameeseen, unikonpunaiseen, nilkkoihin asti ulottuvaan. Pystykauluksinen juhlapusero sokaisi silmät pilviäkin valkoisempaan ja huivi harteilla tuhansissa kukissa säkenöi kuin Monet`n maalaus. Mustat korkokengät suoristivat naisen ryhdin kohti taivaaseen tasoittunutta sineä.

Mies oli suoraselkäinen, iätön. Kasvojensa iho oli kuin vanhan kirjan sivu, jo hieman hauras, ajan kuluessa rypistynyt. Ärtynyt, nyreä ilme kasvoillaan, mies liukasteli jalan alla nuljuvilla rantakivillä, horjahti mustissa kiiltonahkakengissään ja painoi askel askeleelta hansikoidulla kädellään kävelykeppiään tiukemmin rannan pyöreäreunaisia pikkukiviä vasten. Mies oli pukeutunut mustaan smokkitakkiin ja valkoisuutta häikäisevään paitaan. Päässä silinterihattu. En voinut kuin tuijottaa.

Nainen kaivoi olkakassiaan, reväytti auki sinivalkoraidallisen rantaviltin. Riisui kenkensä, asetti ne painoiksi viltin kulmiin. Nainen, kesänkirkkaissa vaatteissaan, kumartui vielä nostamaan pyyhkeen kassistaan. Kääri pyyhkeen ympärilleen, ryhtyi riisumaan vaatteitaan.

Mies, ilmeettömänä edelleen, istuutui viltin kulmaan. Suoristi viltille jalkansa ja selkensä, asettui suoraryhtiseen asentoon. Mies nosti päästään silinterihatun, asetti sen jalkojensa viereen, kävelykeppinsä viereen. Aikansa kuumuudessa istuttuaan, riisui hansikkaat, paljasti auringolle kämmentensä valkoisen ihon, pitkät sormensa. Kuin kalkanvarret ristikkäin kimppuun, mies asetteli kätensä syliin. Jatkoj eloaan omassa maailmassaan. Ei puhunut mies, ei nainen. Vain lokit säestivät äänettömyyttään. Piirsivät eteeni maalauksen.

Hame tippui kahvipavunruskeita pohkeita pitkin kaunismuotoisiin nilkkoihin, ja kuin outoa koreografiaa seuraten nainen taisteli juhlapuseron päänsä yli. Alusmekko tipahti pyyhkeelle. Mies, vieläkin kuin kaiken ulkopuolella, ei ojentanut kättään auttaakseen. Kääntyneenä pois naisesta, mies katsoi kaukaisuuteen.

Nainen, pyyhkeen suojassa edelleen, ryhtyi nykimään kokouimapukua päälleen. Lopulta, huokaisten, vaivalloisesti puvun päälleen saatuaan, nainen pudotti pyyhkeen jalkoihinsa ja katsomatta taakseen, mieheen, ympärilleen, otti kuumilla kivillä arastelevat askeleet merta kohti. Kävellessään nainen kokosi niskastaan mustan kiharapilven, kuin auringon kuumuudessa hohtavan lakritsinarukerän ja kiepautti päällellettuksi. Työnsi unikonpunaisen kukkakoristeen tiukemmin hiusten sekaan, korvanlehden viereen ja heilautti päätään, helisytti punaisen ja oranssinsävyisiä suuren suuria korvakorujaan.

Nainen asettautui rantaviivalle, odotti hetken ennen kuin kastautui. Katsoi horisonttiin, kaukaisuuteen ja lopulta kumartui ja nosti kämmenillään vettä käsivarsilleen. Pienen hetken kuluttua, kuin viivytyksestä nauttien, nainen käveli veteen, ponnisti uintiliikkeisiin. Katsoin miten ruskeat olkapäät liikehtivät vedessä.

Mies, edelleen viltillä, istui jalat suoristettuina eteensä. Ei vaihtanut asentoa, ei liikkunut. Oli edelleen omassa maailmassaan.

Nainen ui pitkälle,
pitkään
ja vihdoinkin nousi merestä, osana maisemaa.

Rannan kivet lipsuivat naisen jalkojen alla ja reunamuurille päästyään, nainen asettui suihkujonoon. Työnsi irronneet suortuvat nutturaan ennen kuin pyörähteli veden alla. Ruskeasta ihosta säteilivät auringon kulta ja veden jalokivet.

Takaisin viltille päästyään nainen kietoi suojakseen pyyhkeen, kiskoi märän uimapuvun päältään. Suoritti koreografian, jo kertaalleen suoritetun. Uimapuvusta päästyään nainen astui sisään alusmekkoon. Kiinnitti punaisen hameen vetoketjun, luopui pyyhkeestä. Vielä ihoaan auringossa kuivatellen, nainen lopulta pujottaui puseroon. Silitteli puseron helman hameen vyötärökaitaleen sisäpuolelle. Palasi takaisin samanlaiseksi kuin oli tullessaan.

Nyt nainen oli pukeutunut, valmis. Odotti puhumatta, että mies kamposi pystyyn, suoristi housulahkeitaan, takinhelmaa. Mies kokosi käteensä silinterihatun, valkoiset hansikkaat, kävelykepin, astui pyyhkeeltä rantakiville. Nainen keräsi kulmista pyyhkeen painot, taittoi pyyhkeen, työnsi kassiin. Rannalta pois kävelessään nainen hän kantoi kenkiä kädessään. Säästi korkoja naarmuilta, ajattelin.

Kohottauduin istumaan ja kuin lumottuna seurasin edelleen näytelmää, eteeni tarjoiltua. Portaiden yläpäässä, kadulla jo, nainen pysähtyi ja istahti rantakadun siniselle tuolille. Viereisessä tuolissa istui

harmaahiuksinen nainen, rinnallaan harvahiuksinen mies, selkä kumaraan jo taipunut. Kuin ohimennen vanha nainen silitti nuoremman naisen ruskeaa käsivartta, ihaili auringossa hohtavaa naista, naisen pronssinruskeaa ihoa kuin olisi ihailut patsasta. Lopulta, kuin katseen itsessään tuntien, vanha nainen kääntyi tuolissaan kadun ihmisvilinään ja hymyili kadun kulkijoiden joukossa seisovalle miehelle. Mies kohotti hattuaan, tervehti vanhaa naista.

Nuorempi nainen puhdisti pyyhkeen kulmalla jalkapohjat. Sujautti kengät jalkoihinsa, heilautti kädessään roikkuvan hartiahuivin kassin päälle. Nainen irrotti hiukset nutturasta, pöyhi ne runsaaksi kiharaputoukseksi ja kiinnitti punaisen kukan tiukemmin kiharoita koristamaan.

Kun kaikki oli valmista, kuten hetkiä aiemmin, nainen pujotteli ihmisten lomasta miehen luo. Ennen kuin he aloittivat kävelyn rantabulevardilla, nainen käänsi katseensa rannalle, minuun. Vilkutti. Hämmennyin ja tunsin jo luomien takana liikituksen, kyyneleet. Heilautin käden varovaiseen vilkuttukseen. Tunsin palavaa halua juosta naisen luo, äitini luo. Kuulla äitini ääni, aina vaan kaipaamani, korvissa kaikuva.

Kyyneleet sumensivat katseeni, valuivat alas poskilla ja sekoittuvat kaulan hieken. Pidättelin nyyhkytyksiä ja kuin itkua vastustellen ravistelin omia kiharoitani, tuoreen asfaltin värisiä. Sipaisin vieressä nukkuvan mieheni olkapäätä, ihailin nukkuvia kasvojaan. Katsoin kadulle, kuiskasin äidille puoliääneen hei.

Rantakadulla mies kumartui äidin puoleen ja antoi äidin uinnin viilentämälle kädelle kevyen, tuskin ihoa koskevan kevyen suikon. Mies ei irrottanut katsetta äidistä ja kuin pystymättä vastustamaan kiusausta, kauneutta, mies sipaisi hansikoidulla kädellään äidin hiusten kirkkaudessa hohtavaa kukkaa. Yhdessä, hymyillen, he aloittivat kävelynsä rantabulevardia pitkin.

Enää en näe heitä.

KIRJOITUSKILPAILUN
VOITTAJIEN JA
KUNNIAMAININNAN
SAANEIDEN TEKSTIEN
PERUSTELUT

1. palkinto

Mirjami Sirén: Laituri

Viivin ja hänen perheensä tarina on kiteytetty kauniisti mökin vieraskirjamerkintöihin. Ajan merkit ja elämän kulku näkyvät laiturin kunnossa. Sanat ovat harkittuja ja niihin mahtuu paljon merkityksiä.

Suomalaista kulttuurihistoriaa valotetaan taitavasti perheen näkökulmasta. Mökkikirjamerkintöjen ketju kuvaa eleettömän tarkasti eri sukupolvien elämäntapahtumia, joissa suuret asiat kuvastuvat pieniin tunteikkaisiin tuokioihin. Tarinan muoto on oivaltava ja koskettava. Jokainen perheenjäsen jättää jälkensä mökkipihaan. Lukijalle jää tilaa väljästi sommitellun tekstin tulkitsijana.

2. palkinto

Irja Mäkitalo: Peilin kehyksessä

Kuvaus kuolemasta karanteenissa. Järjestelmän kyvyttömyys tukea arvokasta lähtöä paljastuu tekstissä riipaisevalla tavalla. Hieno proosaruno hehkuu armotonta valoa, se on oleelliseen tarkentava kuvaus olosuhteista, jotka sairaaloissa koronan aikana vallitsivat. Osuvin sanoin lukijalle avautuu kuvaus tilanteesta, jossa on jätettävä poikkeusoloissa hyvästit läheiselle ihmiselle.

3. palkinto

Erkki Hipponen: Kätkössä

Elämäkerrallisesti tärkeän päivän tapahtumien tarkka ja mielteliäs kuvaus, jossa konkreettiset, huolella kirjatut havainnot ovat täynnä merkityksiä. Kertojaan on helppo eläytyä. Arjen pinnan alla kytevät suuret tunteet. Pieniin havaintoihin tarttuminen tuo kertojalle lohtua muutoksessa.

Kunniamaininnat

Heli Mikula: Lintulauta

Yksinäisyyden kuvaus on aito ja pelkistetty. Pojan tekemä lintulauta on hieno symboli ja samalla arjen esine, jonka todellinen merkitys paljastuu isälle vasta vuosikymmenten myötä. Rauhallinen kuvaus syntymäpäivästä, johon menneisyys vahvasti vaikuttaa. Muistojen valo luo varjoja nykyhetkeen. Koskettavan eleetön tarina vie Olavin syvästä yksinäisyyden tunteesta ja perheen dynamiikan pohdinnoista kohti uudenlaista toiveikkuutta.

Outi Oja: Tervolassa lokakuussa 1944

Hienosti piirretty ajankuva Lapin sodasta ja evakon tuntemuksista. Kiinnostava ja taitavasti kerrottu tarina nojaa kielen rekisterin monipuoliseen käyttöön ja tarinan pieniin mutta vaikuttaviin yksityiskohtiin. Huumori on läsnä tarkoissa havainnoissa. Omaperäinen tarina ja ajatusleikki siitä, mitä kaikkea sodan aikaan saattoi yksittäisten ihmisten elämässä tapahtua.

Katariina Kohtamäki: Poissa

”Hiljainen tieto jää ikuisesti hiljaiseksi tiedoksi, jollei sitä tuoda esiin. Ja minä osaan tuoda omani!” Oman elämänhistorian iskevä, oleelliseen keskittynyt kuvaus. Sanojen puro virtaa napakasti, rehellisesti, raadollisestikin. Sisuuntuminen ja itseironia tuovat mausteensa tekstiin.

Naisen tarinalla on avoin, rohkea ja moneen suuntaan kurkottava lopetus. Teksti lietsoo voimaa muutokseen ja tyyntyy samalla seesteisemmäksi, menneet on hyväksytty ja tuleviin suhtaudutaan tyynellä uteliaisuudella. Hieno pienoiselämäkerta.

Teija Laine: Sinulle sittenkin, tänä syksynä

Edesmenneen kaipaus ja surusta toipuminen on kuvattu hiotulla ja kauniilla kielellä, iskevillä kuvilla ja harkituilla sanarytmeillä. Kieli on paikoin jopa ylevää, silti raikasta. Polveilevassa runossa on hienoja nostoja ja huippuja sekä vahva loitsiva tunnelma, joka jättää jälkensä lukijaan.

Leena Pyhäluoto: Ei näytetä kenellekään

Herkkä ja realistinen kuvaus ikäihmisen arjesta ja sen vaatimattomista puitteista, joista elämänhistorian tärkeät tapahtumat kumpuavat esiin. Millaisia jälkiä ovat jättäneet äidin opetukset, miten isättömänä eläminen on vaikuttanut omiin kokemuksiin? Kaipuu läheisyyteen on jäänyt jokapäiväisten velvollisuuksien jalkoihin, mutta kyttee yhä elämän loppumetreillä. Luontevasti soljuva kuva eräästä elämästä päättyy tavalla, joka on tälle tarinalle ainoa mahdollinen.

